

ปัจจัยทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การพยาบาลเด็ก)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

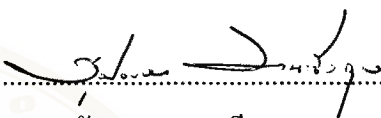
พ.ศ. 2555

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ปัจจัยทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก

นางสาวสุ่มจิรา มานะชีวกุล

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ทัศนีย์ ประสพกิตติคุณ,

Ph.D. (Nursing)

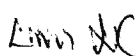
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

.....(ไปราชการต่างประเทศ).....

อาจารย์พรพรรณรัตน์ แสงเพิ่ม,

ปร.ด. (การพยาบาล)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

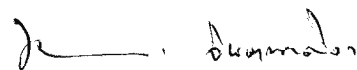

ศาสตราจารย์บรรจง มไหสวริยะ,

พ.บ., ว.ว. ออร์โธปิดิกส์

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์นงลักษณ์ จินตนาดีลก,

พย.ด.

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลเด็ก

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

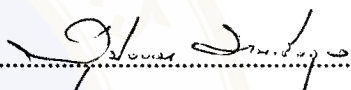
เรื่อง

ปัจจัยทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

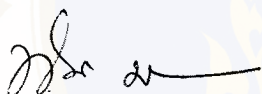
ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การพยาบาลเด็ก)

วันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2555

นางสาวสุนัฏฐา มานะชีวกุล

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ทัศนีย์ ประสพภิตติคุณ,

Ph.D. (Nursing)

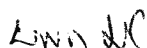
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมสรี รุ่งอมรรัตน์,

ปร.ค. (การพยาบาล)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ศาสตราจารย์บรรจง มไหสวริยะ,

พ.บ., ว.ว. ออร์โธปิดิกส์

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุทธรณ์ ศรียุกตสุทธ,

D.S.N.

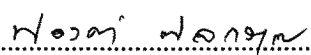
ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... (ไปราชการต่างประเทศ)

อาจารย์พรรณรัตน์ แสงเพิ่ม,

ปร.ค. (การพยาบาล)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ฟองคำ ดิลกสกุลชัย,

Ph.D. (Nursing)

คณบดี

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากรศ. ดร.ทัศนีย์ ประสพกิตติคุณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและผศ. ดร.พรณรัตน์ แสงเพิ่ม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนช่วยตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ รวมทั้งดูแลเอาใจใส่และให้กำลังใจเสมอมา ผู้วิจัยซาบซึ้งและประทับใจความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผศ. ดร.อรพณ ศรียุคศุทธ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และผศ. ดร.สมสิริ รุ่งอมรรัตน์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความกรุณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงพยาบาลชลบุรี หัวหน้าแผนกสุขภาพเด็กดีและเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกอย่างดีในการเก็บข้อมูล ตลอดจนมารดากลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือให้การทำวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี ที่ให้โอกาสในการศึกษาต่อ ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานที่เสียสละเวลาและแรงกายในการปฏิบัติงานแทนข้าพเจ้าในช่วงลาศึกษาต่อ โดยเฉพาะอาจารย์พรทิพา ทักมณีกุลที่คอยดูแลช่วยเหลือทุกๆ เรื่องเสมอมา

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ฉวีวรรณ กล้องเจริญ คุณพ่อสมเกียรติ มานะชีวกุล และน้องชาย ที่ให้ความรัก ความห่วงใย เป็นแรงผลักดันในการศึกษาต่อและให้การสนับสนุนทุนทรัพย์ตลอดการทำวิจัย ขอขอบคุณ คุณสิราภา เสริมสันติวานิช ที่คอยอยู่เคียงข้างกันโดยตลอด รวมทั้งกัลยาณมิตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต รหัส 51 ทุกท่านที่ได้ร่วมเรียน และเป็นกำลังใจเสมอมา ขอมอบคุณความดีและประโยชน์ทั้งหลายที่เกิดจากการทำวิจัยครั้งนี้ แด่ครอบครัวอันเป็นที่รักยิ่ง ครูอาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ข้าพเจ้า และทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุมัจฉรา มานะชีวกุล

ปัจจัยทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก

FACTORS PREDICTING PARENTING STRESS IN MOTHERS OF INFANTS

สุมัจฉรา มานะชีวกุล 5136738 NSPN/M

พย.ม. (การพยาบาลเด็ก)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ทศนี ประสพกิตติคุณ, Ph.D (NURSING), พรรณรัตน์ แสงเพิ่ม, ประ.ด.
(การพยาบาล)

บทคัดย่อ

การเลี้ยงดูเด็กวัยขวบปีแรกอาจนำมาซึ่งความเครียดของมารดาได้ และถ้าหากความเครียดมีการสะสมมากขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและการเลี้ยงดูตามมาได้ในภายหลัง การจัดกิจกรรมพยาบาลเพื่อช่วยลดความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรจึงจำเป็นที่จะต้องทราบปัจจัยทำนายความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรก่อนซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการศึกษานี้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ มารดาที่นำบุตรอายุ 6 เดือน – 12 เดือน มารับการตรวจสุขภาพและรับภูมิคุ้มกันที่แผนกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำนวนทั้งสิ้น 104 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปและแบบสอบถาม 4 ฉบับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และสถิติถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดซึ่งได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาของมารดา จำนวนบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบัน การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก การสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร ลักษณะอาชีพของมารดา ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก-ง่าย สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรกได้ร้อยละ 27 เมื่อพิจารณาแต่ละตัวแปร พบว่า การสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตรสามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = -.25, p < .05$) รองลงมาคือ การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก ($\beta = -.23, p < .05$) ส่วนตัวแปรอื่นไม่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร

การศึกษานี้ชี้ให้เห็นความสำคัญของความเชื่อมั่นของมารดาในความสามารถของตนเองที่ต้องเลี้ยงดูทารกและการสนับสนุนทางสังคมในการดูแลทารกที่มีต่อความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร พยาบาลควรจัดกิจกรรมหรือโปรแกรมสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองเกี่ยวกับการดูแลบุตรเมื่อมารดากลับไปดูแลทารกเองที่บ้านเพื่อช่วยลดความเครียดของมารดา พร้อมทั้งส่งเสริมให้บุคคลในครอบครัวเข้าใจมารดาและมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเลี้ยงดูบุตร โดยอาจจัดกิจกรรมการพยาบาลในลักษณะของการให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลบุตรแก่บุคคลเหล่านี้ด้วย

คำสำคัญ : การดูแลทารก/ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร/การรับรู้สมรรถนะของตนเอง/การสนับสนุนทางสังคม

FACTORS PREDICTING PARENTING STRESS IN MOTHERS OF INFANTS

SUMATCHARA MANACHEVAKUL 5136738 NSPN/ M

M.N.S. (PEDIATRIC NURSING)

THESIS ADVISORY COMMITTEE : TASSANEE PRASOPKITTIKUN, Ph.D. (NURSING),
PARNNARAT SANGPERM, Ph.D. (NURSING)

ABSTRACT

Parenting infants during the first year may cause mothers to experience accumulated stress with subsequent negative impacts on parenting behaviors. Prior to developing nursing interventions to help reduce parenting stress in mothers, the predictive factors of parenting stress should be known. The objective of this study was to examine the predictors of parenting stress in mothers. The study sample consisted of 104 mothers who brought infants aged 6-12 months to receive health supervisions and vaccinations at the Well Child Clinic, Chonburi Hospital, Chonburi Province. Data were collected using an interview form for personal information and a set of self-administered questionnaires. Data were analyzed with descriptive statistics, Pearson's product-moment correlation coefficient, and multiple regression analysis.

According to the findings, all of the independent variables, that is, maternal age, education, number of infants requiring care in the same house, perceived self-efficacy in infant care, parenting support, maternal occupation, and easy-difficult child together accounted for the 27% of the variance explained in the parenting stress. The significant predictors included parenting support ($\beta = -.25, p < .05$), and perceived self-efficacy in infant care ($\beta = -.23, p < .05$), while the other variables were unable to predict the parenting stress. This study pointed out the importance of maternal confidence in parenting capabilities and parenting support to parenting stress. Nurses should arrange activities or programs to build confidence in parenting capabilities when mothers returned, to provide care for infants at home, in order to reduce the stress of mothers and promote family members in understanding and participating in parenting children. Nursing activities may be organized in the forms of providing education and advice on parenting.

KEY WORDS : INFANT CARE/PARENTING STRESS/SELF-EFFICACY/SOCIAL SUPPORT

106 pages

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญรูปภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
สมมติฐานการวิจัย	5
กรอบแนวคิดการวิจัย	5
นิยามตัวแปร	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย	9
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	
การเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก	10
ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร	14
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก	20
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
รูปแบบการวิจัย	25
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	25
แหล่งเก็บข้อมูล	26
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	26
การเก็บรวบรวมข้อมูล	31
การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง	32

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล	32
บทที่ 4 ผลการวิจัย	34
บทที่ 5 อภิปรายผลการวิจัย	43
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย	51
บทสรุปแบบสมบูรณภาษาไทย	55
บทสรุปแบบสมบูรณภาษาอังกฤษ	68
รายการอ้างอิง	81
ภาคผนวก	87
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	88
ภาคผนวก ข รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา	96
ภาคผนวก ค การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง	97
ภาคผนวก ง ผลการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นการใช้สถิติ	101
ประวัติผู้วิจัย	106

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
4.1	จำนวนและร้อยละของมารดา จำแนกตามลักษณะทั่วไป	35
4.2	จำนวนและร้อยละของทารก จำแนกตามลักษณะทั่วไป	38
4.3	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและพิสัยของคะแนนตัวแปรที่ประเมินตามการรับรู้ของมารดา	40
4.4	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา	41
4.5	ปัจจัยที่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก	42

สารบัญภาพ

ภาพ		หน้า
1.1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
2.1	กรอบแนวคิดของแบบสอบถามความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร (PSI/ SF)	17
2.2	Model of the determinants of parenting	19

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กเป็นประชากรที่มีคุณค่าของสังคม และเป็นทรัพยากรที่มีค่าของประเทศชาติ ดังนั้นการพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโตสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะเด็กในวัยขวบปีแรก ซึ่งเป็นวัยเริ่มต้นที่จำเป็นต้องได้รับการวางรากฐานที่ดีเพื่อการเจริญเติบโตของร่างกาย สมอง และพัฒนาการต่างๆ ด้านรวมทั้งการพัฒนากลิณภาพที่สำคัญ ดังนั้นการเลี้ยงดูที่เด็กได้รับจึงเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง การเลี้ยงดูที่ถูกต้องและเหมาะสมต้องเริ่มมาจากครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันหลักในการพัฒนาเด็ก

มารดาเป็นผู้หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในครอบครัวในเรื่องของการเลี้ยงดูเด็ก บทบาทการเป็นมารดานั้นเป็นบทบาทถาวรที่เกิดขึ้นตามพัฒนาการของการเป็นมารดาที่จะต้องกระทำให้สำเร็จตามความคาดหวังของสังคม นับตั้งแต่การให้กำเนิดทารก มารดาต้องปฏิบัติบทบาทหน้าที่การเป็นมารดา และขณะเดียวกันยังต้องคงไว้ซึ่งบทบาทเดิม คือ การเป็นภรรยาในการดำรงสัมพันธภาพกับคู่สมรส (Bobak & Jensen 1993) ต้องจัดการกับภาระงานต่างๆ ภายในบ้านและดูแลความสุขสบายของสมาชิกในครอบครัว (Tulman, Fawcett, Groblewski, & Silverman, 1990) นอกจากนี้ในสภาพสังคมปัจจุบันมารดายังมีบทบาทในการหาเลี้ยงครอบครัวด้วยเช่นกัน การครองบทบาทหรือรับภาระหลายด้านของมารดาย่อมส่งผลให้เกิดความรู้สึกเครียดกับมารดาได้ จากการสำรวจของนิตยสารฉบับหนึ่ง (Real Parenting, 2549) ที่สำรวจบทบาทและปัญหาความสัมพันธ์ของมารดายุคใหม่ที่ต้องเผชิญเมื่อมีบุตร โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มมารดา วัย 20-45 ปี และมีบุตรอายุไม่เกิน 4 ปี จำนวน 370 คน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในเดือนกรกฎาคม 2549 ผลการสำรวจพบว่า ร้อยละ 66.5 ของผู้เป็นภรรยาต้องออกไปทำงานนอกบ้านเลี้ยงครอบครัว และหลังเลิกงานต้องรับผิดชอบเลี้ยงบุตร และทำงานบ้าน จากภาระหน้าที่ทั้งงานในบ้านและนอกบ้านส่งผลให้มารดาร้อยละ 96 ยอมรับว่าประสบกับภาวะเครียดระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 6.7 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Ostberg และ Hagekull (2000) ที่พบว่า การที่มารดาต้องทำงานบ้าน เช่น การทำอาหาร ล้างจาน ทำความสะอาด การทำสวน การจับจ่ายซื้อของ เป็นต้น และต้องทำงานประจำนอกบ้านเพื่อรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในครอบครัว จะทำให้มารดาเกิดความเครียดเพิ่มมากขึ้น

การดูแลบุตรในวัยขวบปีแรก นับเป็นสิ่งที่ท้าทายผู้เป็นมารดาอย่างมาก เนื่องจากเด็กวัยขวบปีแรกเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการอย่างรวดเร็ว เป็นวัยที่ต้องได้รับการเอาใจใส่ดูแลทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างสัมพันธภาพระหว่างมารดา-บุตร ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญที่นำไปสู่คุณภาพการเลี้ยงดูเด็กในลำดับต่อไป มารดาหรือผู้เลี้ยงดูจึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ความอดทน ความเสียสละอย่างมาก เพื่อที่จะปฏิบัติการกิจของการเลี้ยงดูให้บรรลุ ด้วยเหตุนี้การเลี้ยงดูเด็กในวัยขวบปีแรกจึงไม่ใช่เรื่องง่าย ความต้องการของเด็กวัยนี้ร่วมกับบทบาทและหน้าที่ของผู้เป็นมารดาที่จะต้องตอบสนองความต้องการของบุตรย่อมนำมาซึ่งความเครียดได้ถ้าหากว่ามารดาไม่สามารถปรับตัวหรือจัดการกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น หรือไม่สามารถจัดการกับปัญหาพฤติกรรมของบุตรได้อย่างเหมาะสม ซึ่งในการศึกษาของ Creasey และ Jarvis (1994) ได้กล่าวไว้ว่าความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรจะเกิดขึ้นเมื่อความรู้สึกต้องการในการตอบสนองที่จะกระทำบทบาทของความเป็นมารดามีมากเกินไปเกินกว่าแหล่งประโยชน์ที่มีอยู่ ซึ่งถ้าความรู้สึกนี้มีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จะทำให้ไร้ความสามารถในการกระทำบทบาทของการเป็นผู้เลี้ยงดูหรือรู้สึกไม่มีความสุขอยู่ตลอดเวลากับการดำรงชีวิต

สิ่งที่ก่อให้เกิดความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรมีลักษณะเป็นหลายมิติ (multidimensional) ครอบคลุมในแง่ของแหล่งความเครียดและชนิดของความเครียด จากการศึกษาของ Abidin (1995) ได้สรุปว่า แหล่งความเครียดในการเลี้ยงดูมาจาก 3 แหล่งใหญ่ๆ คือ ลักษณะของเด็ก ลักษณะของบิดามารดา และสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต ส่วนชนิดของความเครียดอาจเป็นได้ทั้งลักษณะเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้น เช่น ความพิการ หรือความเจ็บป่วยของบุตร เป็นต้น จนถึงลักษณะที่เป็นนามธรรม เช่น ความรู้สึกเหนื่อยล้าต่อการรับผิดชอบในการเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น นอกจากนี้ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรมีการสะสมพอกพูน (additive) โดยความเครียดของการเลี้ยงดูที่สะสมมาตลอดในช่วง 3 ขวบปีแรก เป็นสิ่งที่วิกฤตต่อการพัฒนาด้านอารมณ์ พฤติกรรมของเด็ก และการพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างมารดากับบุตร จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม พบว่า ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ที่ไม่ดี ทั้งในด้านมารดา เช่น สูญเสียความมั่นใจในความเป็นมารดา (Creasey & Jarvis, 1994) ความสามารถลดลงในการจัดสิ่งแวดล้อมภายในบ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก (Sinsuksai, 1998) มีการทำร้ายและทอดทิ้งบุตร (Chan, 1994) ทั้งยังทำให้มีการรับรู้ในทางลบเกี่ยวกับสัมพันธภาพในชีวิตสมรส (Lavee, 1996) เป็นต้น ส่วนผลของความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรที่มีต่อด้านเด็ก เช่น ปัญหาทางด้านพฤติกรรมโดยเด็กจะมีพฤติกรรมรุนแรงและวิตกกังวลมากกว่าเด็กปกติ เป็นต้น (Deater-Deckard, 2005)

โดยส่วนมากการศึกษาวิจัยทางการแพทย์บาลมักจะศึกษาความเครียดและการเผชิญความเครียดของผู้ปกครองที่บุตรมีปัญหาสุขภาพ หรือศึกษาความเครียดของมารดาในฐานะเป็นตัว

แปรหนึ่งทีละคนน่าจะมีความสัมพันธ์กับตัวแปรหลักอื่นๆ ที่สนใจศึกษา มากกว่าที่จะมุ่งสนใจศึกษาความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรในฐานะเป็นตัวแปรหลัก และถึงแม้ว่ามีการวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูทารกแรก (ทัศนีย์ ประสพกิตติคุณ, ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร, 2553) ตามที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา แต่ก็เป็นการวิจัยประเภทที่ใช้การวิเคราะห์ทุติยภูมิ (secondary data analysis) จึงทำให้ปัจจัยที่นำมาศึกษาถูกจำกัดด้วยข้อมูลปฐมภูมิ ขอบเขตการศึกษา และการแปลผล ดังนั้นองค์ความรู้เกี่ยวกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรซึ่งเป็นทารกปกติทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องจึงมีน้อยมาก ยิ่งกว่านั้นองค์ความรู้ในเรื่องนี้มักจะพบจากการศึกษาในต่างประเทศซึ่งมีบริบทด้านวัฒนธรรมของการเลี้ยงดูที่แตกต่างจากไทยด้วย

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์หรือสามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรซึ่งปรากฏในบทความปริทรรศน์และการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา อาจสรุปได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

ด้านลักษณะของมารดา: จากโมเดลแสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดู (Model of the Determinants of Parenting) ของ Belsky (1984) ระบุว่า ลักษณะของมารดานั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูบุตร เพราะในการเลี้ยงดูบุตรนั้นส่วนใหญ่จะมีมารดาเป็นผู้ดูแลหลัก (primary caregiver) กล่าวคือ คุณลักษณะหรือภูมิหลังของมารดา เช่น บุคลิกภาพ ประวัติการเลี้ยงดูที่เคยได้รับ และลักษณะทางประชากร เป็นต้น อาจมีอิทธิพลต่อการปรับตัวด้านบทบาททางสังคมที่มารดาได้รับซึ่งนำไปสู่การเกิดความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรนั่นเอง ในการทบทวนวรรณกรรมพบว่า อายุ และการศึกษาของมารดา มักจะถูกนำมาศึกษาเกี่ยวกับการดูแลหรือการเลี้ยงดูบุตร แต่ผลการศึกษาพบว่ายังมีความขัดแย้งกัน เช่น จากการศึกษาของ McConachie (2008) พบว่า อายุและการศึกษาของมารดา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ในขณะที่การศึกษาของ ทัศนีย์ ประสพกิตติคุณ ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร (2553) และ Younger (1991) กลับพบว่า อายุและการศึกษาของมารดา มีความสัมพันธ์ทางลบกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร เนื่องมาจากมารดาที่มีการศึกษาสูงจะสามารถแสวงหาความรู้ ข้อมูล และแหล่งความช่วยเหลือจากสังคม ซึ่งข้อมูลการดูแลบุตรที่มีมากเพียงพอ จะช่วยลดความเครียดหรือความกังวลใจในการเลี้ยงดูได้ อีกทั้งการศึกษาในอดีตนั้นยังพบว่า จำนวนบุตรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร กล่าวคือ ถ้ามีจำนวนบุตรที่ต้องดูแลมากก็จะส่งผลต่อความเครียดมาก และจำนวนบุตรยังเป็นปัจจัยทำนายความเครียดด้วย (Ostberg & Hagekull, 2000) ปัจจัยด้านมารดาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความเชื่อหรือการรับรู้ของมารดาที่มีต่อความสามารถของตนเองในการดูแลบุตร จากการศึกษาของ Silver และคณะ (Silver, Heneghan, Bauman, & Stein, 2006) พบว่า มารดาที่มีสำนึกของความสามารถในการเลี้ยงดูบุตร (sense of parenting competence) ต่ำ จะมีปัญหาสุขภาพจิตมาก (Psychological distress)

ด้านบริบททางสังคม – สภาพแวดล้อม: การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมของมารดา เป็นความรู้สึกว่าตนเป็นที่รัก มีคนคอยห่วงใย และให้การช่วยเหลือ ซึ่งการสนับสนุนทางสังคมที่ มารดาได้รับ จะทำหน้าที่เสมือนแหล่งประโยชน์ที่จะช่วยเหลือมารดาในการคลี่คลาย หรือบรรเทา ความเครียดที่เกิดจากการเลี้ยงดูบุตร สอดคล้องกับการศึกษาในอดีตที่พบว่า มารดาที่ได้รับการ สนับสนุนทางสังคมสูงจะมีความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรน้อย (Abidin, 1990; Melson, Windecker-Nelson, & Schwartz, 1998; Ostberg & Hagekull, 2000; Quittner, Glueckauf, & Jackson, 1990; Younger, 1991) ลักษณะบริบททางสังคม – สภาพแวดล้อม อีกประการหนึ่ง ที่เกี่ยวข้องกับ ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ได้แก่ ลักษณะการทำงาน หรืออาชีพของมารดา โดย Ostberg และ Hagekull (2000) พบว่า การทำงานนอกบ้านของมารดาจะทำให้มารดามีความเครียดเพิ่มสูงขึ้น ซึ่ง ขัดแย้งกับการศึกษาของ ทศนี ประสพกิจดิคุณ ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร (2553) ที่ พบว่า มารดาที่ทำงานนอกบ้านจะมีความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรน้อยกว่ามารดาที่ทำงานในบ้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การทำงานนอกบ้าน ช่วยลดความหมกมุ่น หรือความจำเจต่อบทบาท ภาระหน้าที่ในบ้าน ส่งผลให้มารดาที่มีความเครียดน้อยลง

ด้านลักษณะของเด็ก: ในการเลี้ยงดูเด็กคนหนึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดู นอกจาก ลักษณะด้านมารดา และด้านบริบททางสังคม – สภาพแวดล้อมแล้ว พบว่า ลักษณะของตัวเด็กเองก็มี อิทธิพลต่อพ่อแม่ หรือผู้เลี้ยงดูด้วยเช่นกัน โดยลักษณะของเด็กที่สำคัญและนิยามศึกษากันมาก ได้แก่ พื้นฐานอารมณ์ของทารก (temperament) (Holden, 1997) ซึ่งหมายถึง รูปแบบพฤติกรรม (behavioral styles) หรืออุปนิสัยของทารก ยกตัวอย่าง เช่น หากทารกมีพื้นฐานอารมณ์ที่มีลักษณะ เป็นเด็กเลี้ยงยาก หงุดหงิดฉุนเฉียว ร้องไห้หรือกรี๊ดร้องบ่อยๆ กินนอนลำบากไม่เป็นเวลา กลัวคน แปลกหน้าหรือตื่นกลัวต่อสิ่งเร้าใหม่ ส่งผลให้เกิดการปฏิสัมพันธ์หรือการกระตุ้นเร้าที่ไม่เหมาะสม ย่อมทำให้ผู้เลี้ยงดูเกิดความรู้สึกเครียดได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Ostberg & Hagekull (2000) ที่ พบว่า พื้นฐานอารมณ์ของทารกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร และ การศึกษาของ ทศนี ประสพกิจดิคุณ, ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร (2553) ที่พบว่า มารดาที่ รับรู้โดยภาพรวมว่าบุตรเป็นเด็กเลี้ยงง่าย จะมีความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรน้อย และถ้ามารดาที่รับรู้ โดยภาพรวมว่าบุตรเป็นเด็กเลี้ยงยาก จะมีความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรมาก

จากการทบทวนวรรณกรรม ปัจจัยที่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยง ดูบุตร พบว่าส่วนใหญ่การศึกษาที่อ้างถึงเป็นการศึกษาทางตะวันตก และจากความแตกต่างของ สังคมไทยกับสังคมตะวันตกอาจทำให้ไม่สามารถนำผลการวิจัยของต่างประเทศมาอ้างอิงกับบริบท การเลี้ยงดูในสังคมไทยได้เต็มที่ ประกอบกับการศึกษาของไทยเกี่ยวกับปัจจัยทำนายความเครียดของ มารดาในการเลี้ยงดูบุตรยังมีน้อยมาก และจากการที่พยาบาลต้องมียุทธศาสตร์ในการส่งเสริม

สุขภาพจิตของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรด้วย จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยด้านมารดา ด้านบริบททางสังคม – สภาพแวดล้อม และด้านเด็กที่สามารถทำนายความเครียดของมารดาที่มีบุตร วัยขวบปีแรก โดยองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ที่จะช่วยพยาบาลในการวางแผนให้การดูแล ให้คำแนะนำ ส่งเสริมสุขภาพจิตของมารดาในการเลี้ยงดู บุตร อันจะนำไปสู่คุณภาพการเลี้ยงดูที่ดีต่อไป

คำถามการวิจัย

ตัวแปรด้านอายุของมารดา ระดับการศึกษาของมารดา จำนวนบุตร การรับรู้สมรรถนะตนเองในการดูแลทารก การสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร ลักษณะอาชีพของมารดา ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรกได้หรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก

สมมติฐานการวิจัย

อายุของมารดา ระดับการศึกษาของมารดา จำนวนบุตร การรับรู้สมรรถนะตนเองในการดูแลทารก การสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร ลักษณะอาชีพของมารดา ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรกได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ Model of the determinants of parenting ของ Belsky (1984) และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา โมเดลนี้ระบุว่า การเลี้ยงดูบุตร (parenting) ได้ถูกกำหนดโดย (1) ปัจจัยด้านผู้เลี้ยงดู เช่น อายุ การศึกษา จำนวนบุตร บุคลิกภาพ ประวัติพัฒนาการและการเจริญเติบโต เป็นต้น (2) ปัจจัยด้านบริบททางสังคม-สภาพแวดล้อม เช่น ความสัมพันธ์ของคู่สมรส การสนับสนุนจากสังคม ประสบการณ์การทำงาน สถานะทางการเงิน เป็นต้น และ (3) ปัจจัยด้านเด็ก เช่น พื้นฐานอารมณ์ เพศ ความพิการทางร่างกาย เป็นต้น ปัจจัยทั้งสามด้านที่กล่าวมานั้นมีอิทธิพลไม่เท่าเทียมกัน ซึ่ง Belsky เชื่อว่า ปัจจัยด้านผู้เลี้ยงดูมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือปัจจัยด้านบริบททางสังคม-สภาพแวดล้อมและที่มีอิทธิพลน้อยที่สุดคือปัจจัยด้าน

เด็ก โมเดลของ Belsky ได้รับความนิยมนำไปใช้อย่างกว้างขวางในงานที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดูบุตรเนื่องจากเป็นโมเดลที่อธิบายถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยครอบคลุมทั้งปัจจัยด้านผู้เลี้ยงดู ปัจจัยด้านบริบททางสังคม-สภาพแวดล้อม และปัจจัยด้านเด็กเอง ซึ่งในอดีตมองว่าการเลี้ยงดูจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับผู้เลี้ยงดูและบริบททางสังคม-สภาพแวดล้อมโดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านเด็ก แต่องค์ความรู้ในระยะต่อมา พบว่า ลักษณะของตัวเด็กเองก็มีอิทธิพลต่อพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูด้วยเช่นกัน (Holden, 1997)

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่องความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร (parenting stress) ซึ่งถ้าผู้เลี้ยงดูหรือมารดามีความเครียดสูง ย่อมส่งผลต่อคุณภาพการเลี้ยงดู อันจะมีผลกระทบต่อสัมพันธภาพระหว่างมารดากับบุตรและพัฒนาการของทารกที่จะเจริญเติบโตในวันข้างหน้า ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร โดยใช้โมเดลของ Belsky และจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร ดังนี้

1. ปัจจัยด้านลักษณะของมารดา (characteristics of mother)

- อายุ (McConachie, 2008; Ostberg & Hagekull, 2000; Younger, 1991)
- ระดับการศึกษา (ทัศนีย์ ประสภกิตติคุณ, ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโ, 2553; McConachie, 2008; Ostberg & Hagekull, 2000; Younger, 1991)
- จำนวนบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบัน (Ostberg & Hagekull, 2000)
- การรับรู้สมรรถนะตนเองในการดูแลทารก (ทัศนีย์ ประสภกิตติคุณ, ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโ, 2553)

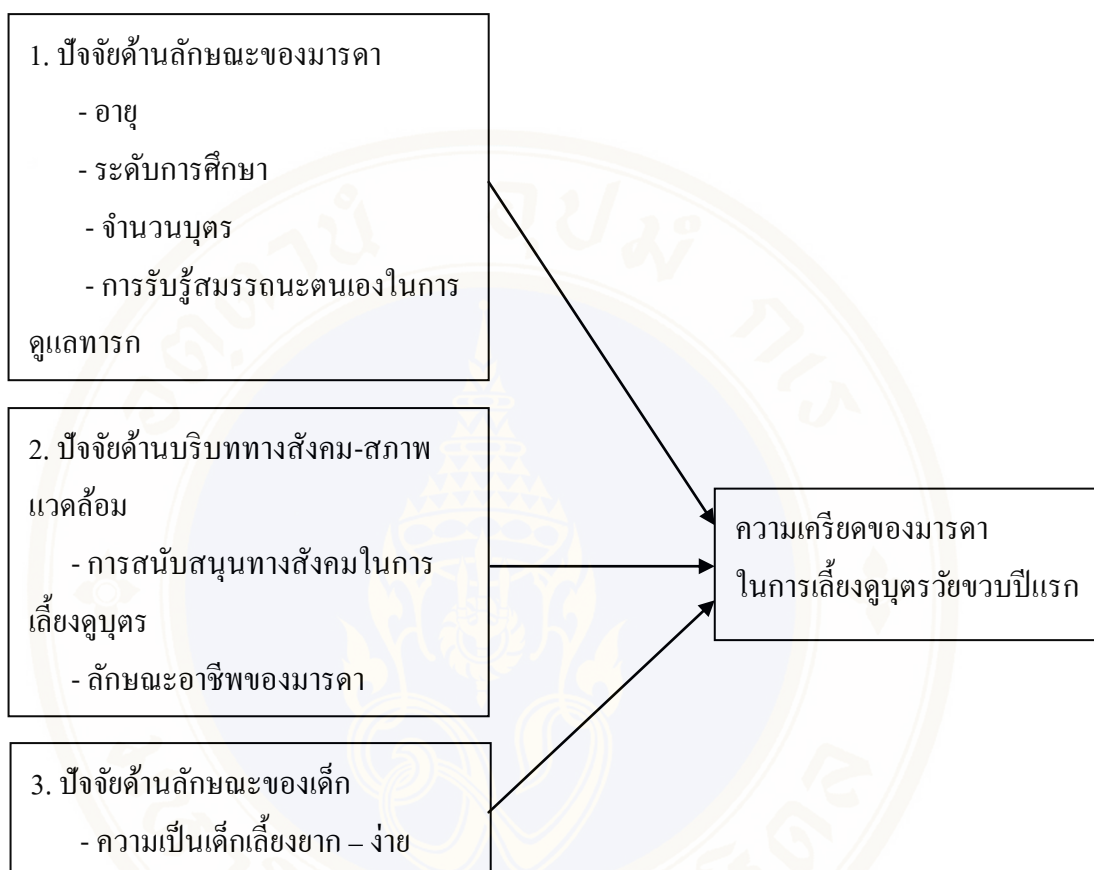
2. ปัจจัยด้านบริบททางสังคม-สภาพแวดล้อม (social – contextual factor)

- การสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร (ทัศนีย์ ประสภกิตติคุณ, ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโ, 2553; Ostberg & Hagekull, 2000; Younger, 1991; Quittner, 1990)
- ลักษณะอาชีพของมารดา (ทัศนีย์ ประสภกิตติคุณ, ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโ, 2553; Ostberg & Hagekull, 2000)

3. ปัจจัยด้านลักษณะของเด็ก (characteristic of the infant)

- ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย (ทัศนีย์ ประสภกิตติคุณ, ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโ, 2553; Ostberg & Hagekull, 2000)

จากการประยุกต์ใช้โมเดลของ Belsky ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการศึกษาได้ดังนี้

รูปภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรโดยศึกษาจากมารดาที่นำบุตรอายุ 6 เดือน – 12 เดือน ที่มารับการตรวจรักษาและรอรับภูมิคุ้มกันที่แผนกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลชลบุรี จังหวัดชลบุรี ระหว่าง เดือนสิงหาคม ถึง เดือนตุลาคม พ.ศ. 2553 (การที่กำหนดอายุทารกตั้งแต่ 6 เดือน เนื่องจาก ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรมีลักษณะเป็นการสะสมพอกพูน (additive) การให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร จึงควรให้มารดาได้มีโอกาสกระทำหน้าที่หรือปฏิบัติบทบาทในการเป็นผู้เลี้ยงดูเป็นระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งการศึกษาของ Mulsow และคณะ (2002) ได้ระบุว่า ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรช่วง 6 เดือนแรกไม่ต่างกัน)

นิยามตัวแปร

ความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร หมายถึง ความรู้สึกเป็นทุกข์ ดึงเครียด ไม่มีความสบายใจหรือรู้สึกยินดีของมารดาที่เกิดขึ้นในการเลี้ยงดูบุตร ประเมินโดยใช้แบบสอบถามความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งผู้วิจัยปรับแก้จากฉบับที่ใช้ในการศึกษาของ นฤมล วิบุโรและคณะ (นฤมล วิบุโร, ทศนี ประสพกิตติคุณ, ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และกรรณิการ์ วิจิตรสุคนธ์, 2551) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 36 ข้อ แบบสอบถามข้อ 1 – 33 มีลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ จากระดับ 1 (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) ถึงระดับ 5 (เห็นด้วยอย่างยิ่ง) และแบบสอบถามข้อ 34 – 36 ลักษณะคำตอบเป็นแบบปรนัยมี 5 ตัวเลือก แต่ละตัวเลือกมีคะแนนกำกับเจาะจงไว้ระหว่าง 1 – 5 คะแนน พิสัยของคะแนนรวมอยู่ระหว่าง 36 – 180 คะแนน

อายุของมารดา หมายถึง อายุของมารดาโดยคำนวณจากปีพุทธศักราชที่เก็บรวบรวมข้อมูล ลบด้วยปีพุทธศักราชที่เกิด

ระดับการศึกษาของมารดา หมายถึง จำนวนปีที่มารดาได้รับการศึกษาสูงสุดในระบบโรงเรียน เช่น มารดาจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวนปีการศึกษาเท่ากับ 12 ปี

จำนวนบุตร หมายถึง จำนวนบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบัน

การรับรู้สมรรถนะตนเองในการดูแลทารก หมายถึง ความมั่นใจของมารดาในความสามารถที่จะทำกิจกรรมการดูแลทารกที่กำหนดให้ ในเรื่อง การส่งเสริมพัฒนาการ การดูแลสุขภาพทั่วไป ความปลอดภัย และโภชนาการ ประเมินโดยใช้แบบสอบถาม Self – efficacy in Infant Care Scale (SICS) สร้างโดย ทศนี ประสพกิตติคุณและคณะ (Prasopkittikun, Tilokskulchai, Sinsuksai, & Sittimongkol, 2006) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 40 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นคะแนนร้อยละของความมั่นใจ จากระดับความมั่นใจร้อยละ 0 (ไม่มีความมั่นใจเลย่ว่าทำได้) – 100 (มั่นใจเต็มที่ว่าทำได้แน่นอน) พิสัยคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0 – 100 คะแนน

การสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร หมายถึง การรับรู้ของมารดาในเรื่องการสนับสนุนทางสังคมที่ได้รับในเรื่องการเลี้ยงดูบุตร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิดของเฮาส์ (House, 1981) ครอบคลุมด้านอารมณ์ วัตถุ ข้อมูลข่าวสาร และการประเมินค่า มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 24 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Likert scale) 5 ระดับ จากระดับ 1 (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) ถึงระดับ 5 (เห็นด้วยอย่างยิ่ง) พิสัยของคะแนนรวมอยู่ระหว่าง 24 - 120 คะแนน

ลักษณะอาชีพของมารดา หมายถึง ลักษณะการประกอบอาชีพของมารดา แบ่งเป็นการทำงานภายในบ้าน (เช่น เป็นแม่บ้าน ขายของที่บ้าน เป็นต้น) และการทำงานนอกบ้าน (เช่น รับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน เป็นต้น)

ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย หมายถึง การรับรู้ของมารดาโดยภาพรวมในเรื่องความเป็นเด็กเลี้ยงยาก- ง่ายของทารก ประเมินโดยใช้คำถามเพียง 1 ข้อ (single item) มีคำตอบตัวเลือก 6 ข้อ พิสัยคะแนนอยู่ระหว่าง 1 – 6 คะแนน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์กับพยาบาล โดยการนำปัจจัยทำนายที่สามารถนำมาจัดกระทำได้มาพัฒนาเป็นกิจกรรมการพยาบาล เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร
2. ผลของการศึกษาที่ได้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรของมารดาที่มีบุตรในวัยทารกและป็นเด็กปกติ ซึ่งจะเป็ประโยชน์เชิงการอ้างอิงหรือเปรียบเทียบในการวิจัยเรื่องความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรของมารดากลุ่มอื่นๆ ต่อไป

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงอำนาจการทำนายของปัจจัยด้านมารดา ด้านบริบททางสังคม- สภาพแวดล้อม และลักษณะด้านเด็ก ที่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งในการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อตามลำดับต่อไปนี้

1. การเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก
2. ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร
3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก

การเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก

การเลี้ยงดูบุตร

จากการทบทวนวรรณกรรมโดยส่วนใหญ่พบว่า คำว่า *การอบรม* มักจะใช้ควบคู่กับคำว่า *เลี้ยงดู* รวมเป็น *การอบรมเลี้ยงดู* โดยได้มีผู้ศึกษาและให้ความหมายไว้ดังนี้

เพ็ญศรี พิชัยสนธิ์ (2522) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า *การอบรม* หมายถึง การแนะนำ สั่งสอนและอบรม ฝึกฝน ที่มุ่งให้เด็กประพฤติดี มีระเบียบวินัย รู้จักควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบ เป็นต้น ส่วน *การเลี้ยงดู* หมายถึง การดูแลเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กทั้งกายและใจ โดยมุ่งให้เด็กมีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรงทุกระบบ ไม่มีโรค ไม่มี ความพิการ อารมณ์แจ่มใส สติปัญญาเฉลียวฉลาด และมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น เป็นต้น

ศิริกุล อิศรานุรักษ์ และปราณี สุทธิสุคนธ์ (2550) กล่าวว่า *การอบรมเลี้ยงดู* หมายถึง การตอบสนองความต้องการของเด็กทั้งกายและใจ การมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก การถ่ายทอดวัฒนธรรม ทักษะคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ และความคาดหวังของสังคม ตลอดจนการส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่ได้อย่างรอบด้าน คือ กาย ใจ สังคม และปัญญา

กล่าวโดยสรุป การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่บิดามารดาปฏิบัติต่อเด็กทั้งทางวาจา และการกระทำโดยการให้ความรัก ความเอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือคุ้มครอง สนองความต้องการ

ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนให้การอบรมกล่อมเกลาพฤติกรรมต่างๆ เพื่อให้เด็กได้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

การอบรมเลี้ยงดู เป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของเด็ก เด็กแต่ละคนได้รับการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม ดังนั้น วิธีการที่บิดามารดาอบรมเลี้ยงดูเด็กจึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของเด็กในหลายๆ ด้าน และต่อแบบแผนพฤติกรรมของเด็กในปัจจุบันและศักยภาพของเด็กในอนาคต การอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมจะช่วยให้เด็กเป็นบุคคลที่มีสุขภาพดี พัฒนาการสมวัย มีเป้าหมายในชีวิต มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสังคมได้เป็นอย่างดี และมีความสุขในการดำเนินชีวิต

คำว่า การอบรมเลี้ยงดู ในภาษาอังกฤษมักนิยมใช้ได้หลายคำ เช่น child rearing, child care และ parenting เป็นต้น ในแง่ของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการดูแลหรือเลี้ยงดูเด็ก มักนิยมใช้คำว่า parenting เป็นส่วนใหญ่ ซึ่ง Jones และ Prinz (2005) ได้เขียนบทความปริทรรศน์ (review article) โดยวิเคราะห์งานวิจัยเพื่อศึกษาขนาดความสัมพันธ์ระหว่าง การรับรู้สมรรถนะของการเป็นพ่อแม่ (parental self – efficacy) กับ การเลี้ยงดู (parenting) และผลลัพธ์ด้านเด็ก (child outcomes) โดย Jones และ Prinz ได้ให้ความหมาย การเลี้ยงดู โดยจำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ศักยภาพความเป็นพ่อแม่ (parental competence) ซึ่งหมายถึง พฤติกรรม ทักษะ หรือกลยุทธ์ต่างๆ ที่ผู้เลี้ยงดูกระทำหรือใช้เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ด้านเด็กที่ดี 2) การทำหน้าที่ด้านจิตใจของพ่อแม่ (psychological function of parents) ซึ่งหมายถึง ลักษณะ ความรู้สึก นึกคิด ทศนคติ และจิตใจของพ่อแม่ ที่มีผลต่อการเลี้ยงดูหรือเป็นผลจากการเลี้ยงดู ได้แก่ อาการซึมเศร้า ความเครียด ความพึงพอใจต่อบทบาท การเผชิญ และการจัดการ

จะเห็นได้ว่า การเลี้ยงดู หรือ parenting ในวรรณกรรมงานวิจัย ไม่ได้มีความหมายในแง่พฤติกรรมการดูแลเท่านั้น แต่ยังรวมถึง ลักษณะหรือสภาพทางด้านความรู้สึก นึกคิด ทศนคติ และจิตใจของผู้เลี้ยงดูด้วย สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาในเรื่อง การเลี้ยงดู ในแง่ของความเครียดของมารดาที่เกิดขึ้นในการเลี้ยงดูบุตร (parenting stress)

ความสำคัญของการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก

ทารกหรือเด็กวัยขวบปีแรก เป็นวัยที่มีความสำคัญต่อการวางรากฐานการเจริญเติบโตและพัฒนาการด้านต่างๆ ของบุคคลในวัยต่อไป โดย Freud, Erikson และ Piaget ต่างเน้นและชี้ให้เห็นความสำคัญของเด็กวัยนี้ว่าเป็นช่วงวิกฤติของชีวิต (critical period) เพราะเด็กจะมีพัฒนาการอย่างรวดเร็วทุกด้าน (พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2551) ได้แก่ พัฒนาการทางกาย พัฒนาการทางสังคม พัฒนาการทางอารมณ์ พัฒนาการทางสติปัญญา และจิตใจ

อรพรรณ ลีอนุชวัชชัย (2541) กล่าวว่า วัยทารกเป็นวัยของเด็กตั้งแต่ อายุแรกเกิด – 1 ปี ในขวบปีแรกของชีวิตนี้เป็นวัยแห่งการเจริญเติบโตที่รวดเร็วมาก ส่วนสูง ความยาวของเส้นรอบศีรษะ และความยาวของเส้นรอบอกที่เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่มากกว่าวัยอื่นๆ วัยนี้เป็นวัยแห่งการเจริญเติบโต และเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับโลกและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ในวัยนี้จึงเป็นวัยที่มีความสำคัญมากที่ทารกจะต้องได้รับการดูแลที่ถูกต้องและเหมาะสม เพราะ 1) เป็นวัยแห่งการเจริญเติบโตที่รวดเร็ว ทั้งพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ทารกควรได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอเพื่อการเจริญเติบโต และพัฒนาการทุกด้าน 2) ทารกวัยนี้ยังมีความต้องการความช่วยเหลือพึ่งพาผู้อื่นสูง เพราะยังไม่สามารถควบคุมตนเองได้ทั้งทางสรีรวิทยา และจิตวิทยา จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือทุกด้าน ทั้งด้านอาหาร ความอบอุ่น ปลอดภัย และการสนับสนุนด้านอารมณ์ จากบุคคลอื่น 3) ทารกเริ่มมีการติดต่อกับสิ่งแวดล้อมภายนอกเพราะสภาพของตัวยังคงมีความต้านทานเชื้อโรค และภาวะแวดล้อมต่ำ จึงต้องการการดูแลเอาใจใส่ที่ถูกต้องและใกล้ชิด และ 4) ทารกยังไม่สามารถสื่อความรู้สึกและความต้องการของตนเองได้ชัดเจน จึงต้องการการดูแลที่อบอุ่น เข้าใจ และให้กำลังใจ

จากความสำคัญของวัยทารก พฤติกรรมการเลี้ยงดูของพ่อแม่ จึงมีอิทธิพลสำคัญต่อการมีชีวิตรอดของบุตร การเจริญเติบโต และพัฒนาการของบุตรในวัยต่อไปด้วย การเลี้ยงดู คือ ภาวะพื้นฐานสำหรับการเริ่มต้นชีวิตของเด็กทารก ครอบคลุม คือ สังคมแรกที่ดูแลทารก พ่อแม่ เป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับทารกมากที่สุดรวมทั้งคอยเสริมสร้างบุคลิกภาพให้กับทารก (Hockenberry, Winson, & Winkelstein, 2005) ดังนั้น การเลี้ยงดูจึงต้องอาศัยผู้เลี้ยงดูที่ให้ความเอาใจใส่ดูแลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อตอบสนองความต้องการของทารก เช่น การให้อาหาร ความอบอุ่น ความสะอาด การโอบอุ้มด้วยความรักและความอบอุ่น หากการเลี้ยงดูในวัยนี้บกพร่อง จะมีผลกระทบหลายด้าน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว จะเห็นได้ว่าการเลี้ยงดูเด็กเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ดังนั้น ศักยภาพในการเลี้ยงดูของพ่อแม่จึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็น เพราะว่าผู้เลี้ยงดูต้องใช้ความรู้ ความสามารถพอสมควร รวมถึงจะต้องมีคุณลักษณะอื่นๆ ที่เหมาะสมด้วย

Holden (1997) ได้ให้นิยามของลักษณะพ่อแม่ที่มีศักยภาพในการเลี้ยงดู (effective competent parents) ไว้ว่าหมายถึง พ่อแม่ที่สามารถแสดงถึงคุณลักษณะ และทักษะที่เหมาะสมในการเลี้ยงดูบุตร เพื่อให้บุตรมีการเจริญเติบโต มีพัฒนาการและมีผลลัพธ์เชิงบวกในด้านอื่นๆ ตั้งแต่บุตรอยู่ในวัยทารก ซึ่งคุณลักษณะและทักษะที่เหมาะสมในการเลี้ยงดูบุตรนั้น ได้มีผู้ให้ข้อเสนอแนะและคำแนะนำมากมายว่าสิ่งใดควรปฏิบัติ หรือไม่ควรปฏิบัติในการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งคำแนะนำเหล่านี้สามารถพบได้ ทั้งในหนังสือ นิตยสาร รวมทั้งงานวิจัย อย่างไรก็ดี การเลี้ยงดูบุตรนั้นเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ไม่สามารถที่จะบอกได้อย่างชัดเจนว่า ลักษณะแบบใดของพ่อแม่เป็นลักษณะที่ดีที่สุด

เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการเลี้ยงดูบุตรก็ยังมีความเห็นและข้อเสนอแนะที่แตกต่างกัน นอกจากนี้คำแนะนำต่างๆ ของผู้เชี่ยวชาญก็ยังมีเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ตามผลของงานวิจัยที่เกิดขึ้น ณ เวลานั้น และในบางครั้งกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยเหล่านั้น ก็มีจำนวนน้อยมากจึงไม่สามารถนำมาใช้อ้างอิงได้ดี (Holden, 1997) นอกจากนี้ มุมมองต่อลักษณะของพ่อแม่ที่มีศักยภาพในการเลี้ยงดูยังขึ้นอยู่กับโครงสร้างของวัฒนธรรม สภาพเศรษฐกิจและสถานะทางสังคมที่อยู่รอบตัวเด็กด้วย (Harkness & Super, 1995) เห็นได้ชัดจาก วิธีการเลี้ยงดูเด็กในสังคมทางตะวันตก ซึ่งแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับวิธีการเลี้ยงดูเด็กในสังคมตะวันออก ยกตัวอย่างเช่น ในสหรัฐอเมริกา พ่อแม่จะฝึกให้ทารกนอนหลับคนเดียว ตั้งแต่อายุ 1 ขวบ เพื่อที่จะฝึกให้เด็กเรียนรู้ในการพึ่งพาตนเอง แต่เด็กทารกที่ถูกเลี้ยงดูในประเทศญี่ปุ่น พ่อแม่จะดูแลเด็กทารกอย่างใกล้ชิด โดยอาจให้ทารกเข้านอนกับพ่อแม่จนกระทั่งถึงวัยก่อนเข้าเรียน ซึ่งเป็นการทำให้เด็กมีการพึ่งพาผู้ใหญ่มากกว่า และเป็นการฝึกให้เรียนรู้ที่จะมีความสุข อ่อนน้อม และเชื่อฟังผู้ใหญ่ (Weisz, Rothbaum, & Blackburn, 1984) นอกจากนี้จะพิจารณาจากโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมแล้ว สิ่งที่ต้องพิจารณาอีกอย่างหนึ่ง ก็คือ สภาพสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก มีการศึกษาที่พบว่า ครอบครัวที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง ซึ่งมีสิ่งแวดล้อมที่เสี่ยงต่อการเกิดอันตรายต่อเด็ก จะเลี้ยงดูเด็กอย่างเข้มงวด และไม่อนุญาตให้บุตรของตนต่อลงหรือมีอิสระมาก เท่ากับเด็กที่ถูกเลี้ยงดูจากครอบครัวที่อยู่ในเขตชานเมือง (Garbarino, Kostelny, & Dubrow, 1991) ฉะนั้นลักษณะพ่อแม่ที่ดูอบอุ่น ปกป้อง อาจเป็นคุณลักษณะที่ต้องการในสังคมหนึ่ง ในขณะที่อีกสังคมหนึ่งอาจมองว่าไม่ใช่ลักษณะที่ดี หรือเหมาะสมในการเลี้ยงดูบุตร ดังนั้น การกระทำบทบาทหน้าที่ เพื่อที่จะสามารถแสดงถึงคุณลักษณะ และทักษะที่เหมาะสมในการเลี้ยงดูบุตรของผู้เป็นพ่อแม่ จึงเป็นเรื่องที่ท้าทายความสามารถเป็นอย่างยิ่ง

การเลี้ยงดูเด็กในวัยขวบปีแรกไม่ใช่เรื่องง่าย และถือว่าเป็นบทบาทร่วมกันของบิดาและมารดา ซึ่งแต่เดิมนั้นบิดา ซึ่งเป็นเพศชาย จะเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว เป็นผู้ปกป้องอันตราย และเป็นผู้ตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ของครอบครัว (Fishbein, 1984; Tackett & Hunsberger, 1981) ส่วนมารดาซึ่งเป็นเพศหญิงจะมีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร และดูแลงานบ้านเป็นส่วนใหญ่ (Fishbein, 1984) แต่ในปัจจุบัน ค่านิยม เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งลักษณะของครอบครัวเปลี่ยนไปจากเดิมมาก จากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีขนาดเล็กลง และนอกจากนี้ในสังคมต่างๆ ผู้หญิงมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้น ทำให้ผู้หญิงได้รับการศึกษาสูงขึ้น และต้องการนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพและหน้าที่การงาน ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ ทำให้ผู้หญิงต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัวด้วย กล่าวคือ ผู้หญิงนอกจากจะมีหน้าที่ในการดูแลงานบ้านและเลี้ยงดูบุตรแล้ว ยังต้องประกอบอาชีพนอกบ้านเช่นเดียวกับผู้ชาย (Bomar, 1989) ดังนั้น ความต้องการของเด็กวัยนี้ ร่วมกับการกระทำบทบาทหน้าที่ของผู้เป็นมารดา

ที่จะต้องตอบสนองความต้องการของบุตร ภาระหน้าที่ทั้งงานบ้านและประกอบอาชีพนอกบ้าน ของมารดา อีกทั้งความต้องการความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และความคาดหวังในการที่จะมีคุณลักษณะของพ่อ แม่/ ผู้เลี้ยงดูที่เหมาะสม ย่อมนำมาซึ่งความเครียดได้ถ้าหากว่ามารดาไม่สามารถปรับตัว หรือจัดการกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้

ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร

ความเครียด (stress) คือภาวะทางชีวภาพที่แสดงให้รู้โดยปรากฏการณ์ของกลุ่มอาการเฉพาะ ซึ่งเกิดจากปฏิกิริยาตอบสนองทั่วไปของร่างกายต่อสิ่งรบกวน โดยมีทั้งคุณ และโทษ ขึ้นอยู่กับวิธีการที่บุคคลตอบสนองหรือจัดการกับปัจจัยความเครียดนั้นๆ (Selyes, 1976) โดยความเครียดจะเป็นอุปสรรคที่คอยรบกวนสุขภาพจิตใจและร่างกาย เกิดขึ้นเมื่อบุคคลนั้นต้องกระทำหน้าที่ฝืนระดับความสามารถปกติ ผลของความเครียดเป็นอันตรายต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ความเครียดเกิดได้กับทุกคน ทุกเพศ และทุกวัย (มรรยาท รุจิวิทย์, 2548) เหตุก่อความเครียดนั้นมีส่วนประกอบทั้งทางกายภาพและทางจิตใจ โดยมีสถานการณ์และเหตุการณ์ก่อความเครียดหลายอย่าง Holmes และ Rahe (1967) มีความคิดพื้นฐานว่า การเปลี่ยนแปลงในชีวิตทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นบวกหรือลบ ย่อมทำให้เกิดความเครียด เช่น การตั้งครรภ์ การมีสมาชิกเพิ่มขึ้นในครอบครัว การเปลี่ยนแปลงงาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึง ความวุ่นวายประจำวัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ก่อความให้เกิดความกดดัน ความรำคาญต่างๆ ถ้าหากเกิดขึ้นนานๆ ครั้ง จะไม่เป็นเหตุก่อความเครียด แต่ถ้าได้รับเป็นประจำอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดผลสะสม ทำให้มีอาการเครียดได้

ในการเลี้ยงดูบุตรนั้น เป็นที่ยอมรับว่ามารดามีบทบาทสำคัญที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดูแลบุตรในวัยขวบปีแรกเป็นสิ่งที่ท้าทายบทบาทของผู้เป็นมารดาเป็นอย่างมาก เนื่องจากเด็กวัยขวบปีแรกเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการในทุกๆ ด้านอย่างรวดเร็ว มารดาหรือผู้เลี้ยงดูจึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ความอดทน ความเสียสละ เพื่อที่จะปฏิบัติภารกิจของการเลี้ยงดูให้บรรลุประสิทธิผล ด้วยเหตุนี้การเลี้ยงดูเด็กในวัยขวบปีแรกจึงไม่ใช่เรื่องง่าย ผู้เป็นมารดาอาจเกิดความตึงเครียดต่อบทบาทของการเป็นผู้เลี้ยงดูได้มากที่สุด เนื่องจาก ต้องเอาใจใส่ดูแลสุขภาพ และพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคม ตลอดจนความปลอดภัยจากความบาดเจ็บและอุบัติเหตุ ภารกิจดังกล่าวทำให้เวลาที่ให้กับตนเองและครอบครัวลดลง อาจส่งผลกระทบต่อหน้าที่บทบาทอื่นๆ ที่เคยทำได้ และชีวิตส่วนตัวในด้านต่างๆ ภาวะที่เกิดขึ้นลักษณะนี้อาจทำให้มารดารู้สึกไม่สบายใจ คับข้องใจ หรือถูกบีบคั้นกดดัน จนทำให้เกิดความรู้สึกทุกข์ใจ โกรธหรือเสียใจ และอาจเกิดความผิดปกติทางกายขึ้นได้ อาจพูดได้ว่า มารดาเกิดความเครียดนั่นเอง

สืบเนื่องมาจากการมีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งถ้าหากความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร (parenting stress) มีการสะสมมากขึ้น จะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและการเลี้ยงดู (parenting behavior) และผลลัพธ์ด้านเด็ก (child outcomes) (Deater-Deckard, 2005; Molfese et al., 2010)

กรอบแนวคิดการวิจัยเกี่ยวกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร

แนวคิดที่นิยมนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ได้แก่ Theoretical Model for the Parenting Stress Index ของ Abidin (1995) และ Model of the Determinants of Parenting ของ Belsky (1984)

Abidin (1995) ได้อธิบายเกี่ยวกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรว่า ภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูบุตรนั้น เป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนมาก เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความ ต้องการและการตอบสนองความต้องการซึ่งมักจะขัดแย้งกัน ความเครียดในสถานการณ์การเลี้ยงดูบุตรที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งหากว่าบิดามารดาไม่สามารถบริหารจัดการกับสถานการณ์นั้นๆ ได้ดี หรือเมื่อไรก็ตามที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของเด็ก และควบคุมพฤติกรรมของเด็กได้ บิดามารดาก็จะรู้สึกล้มเหลวที่ตนไม่สามารถกระทำหน้าที่หรือปฏิบัติบทบาทในการเป็นผู้เลี้ยงดูที่ดีได้ (dysfunctional parenting) ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรมีลักษณะเป็นการสะสมพอกพูน (additive) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเครียดของการเลี้ยงดูที่สะสมมาตลอดในช่วง 3 ขวบปีแรก เป็นสิ่งที่วิกฤตต่อการพัฒนาด้านอารมณ์ พฤติกรรมของเด็ก และการพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างมารดากับบุตร

Abidin (1990) ได้อธิบายว่า สิ่งที่ทำให้เกิดความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรมีลักษณะเป็นหลายมิติ (multidimensional) ครอบคลุมในแง่ของแหล่งความเครียดและชนิดของความเครียด โดยแหล่งความเครียดในการเลี้ยงดูอาจสรุปได้ว่ามาจาก 3 แหล่งใหญ่ๆ คือ ลักษณะของเด็ก ลักษณะของบิดามารดา และสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต ส่วนชนิดของความเครียดอาจเป็นได้ทั้งลักษณะเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้น เช่น ความพิการ หรือความเจ็บป่วยของบุตร เป็นต้น จนถึงลักษณะที่เป็นนามธรรม เช่น ความรู้สึกเหนื่อยล้าต่อภาระรับผิดชอบในการเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น จากแนวคิดดังกล่าว Abidin ได้พัฒนาเป็นกรอบแนวคิดสำหรับสร้างแบบสอบถาม ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร (Theoretical Model for the Parenting Stress Index, PSI) (Abidin, 1978) ซึ่งมีจำนวน 120 ข้อ และต่อมาได้ปรับเป็นกรอบแนวคิดสำหรับสร้างแบบสอบถามความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรฉบับย่อ (Theoretical Model for the Parenting Stress Index/ Short Form, PSI/ SF) (Abidin, 1990) ซึ่งมีจำนวน 36 ข้อ เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ของความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรกับพฤติกรรมและการเลี้ยงดู

และผลลัพธ์ด้านเด็ก เครื่องมือทั้งสองนั้น ได้ผ่านการทดสอบคุณภาพ และเป็นที่นิยมใช้มากในการศึกษาเกี่ยวกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ตั้งแต่อายุ 1 เดือน ถึง 12 ปี

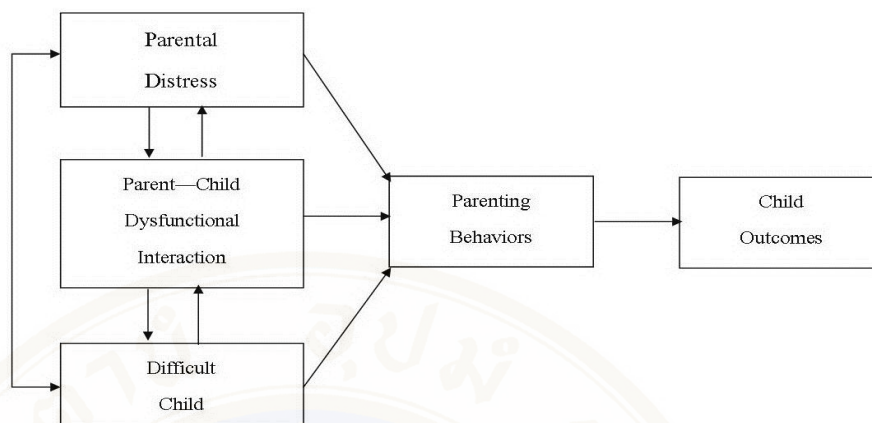
ในกรอบแนวคิดของแบบสอบถามความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร (ฉบับย่อ) ได้จำแนกความเครียดออกเป็น 3 ด้าน คือ

(1) ความเครียดต่อการทำบทบาท/หน้าที่พ่อแม่ (parental distress) หมายถึง ความทุกข์ใจ ความยากลำบากต่อประสบการณ์ของบิดา มารดาในการแสดงบทบาทการเป็นผู้เลี้ยงดู ได้แก่ ความรู้สึกที่ตนเองด้อยความสามารถในการเลี้ยงดู บทบาทอื่นๆ ในชีวิตถูกจำกัดลง ความขัดแย้งกับผู้เลี้ยงดูคนอื่น (เช่น สามี ย่า ยาย ฯลฯ) การขาดการสนับสนุนทางสังคม และการมีอาการซึมเศร้า

(2) ความเครียดต่อปัญหาการมีปฏิสัมพันธ์กับลูก (parent – child dysfunctional interaction) หมายถึง การรับรู้ของบิดามารดา ที่บุตรของตนไม่ได้เป็นไปตามที่คาดหวัง และปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับบุตรนี้ ไม่ทำให้เกิดความรู้สึกของการเป็นพ่อแม่ ทำให้บิดามารดาารู้สึกว่าบุตรเป็นประสบการณ์ด้านลบของชีวิต บิดามารดาารู้สึกว่าบุตรไม่ต้องการตนเอง และตนเองเป็นคนแปลกหน้าสำหรับบุตร ความรู้สึกเช่นนี้นำไปสู่โอกาสการทำร้ายเด็กในรูปแบบการทอดทิ้ง ปฏิเสธ หรือทำร้ายร่างกายเด็กได้สูง

(3) ความเครียดต่อความเป็นเด็กเลี้ยงยากของลูก (difficult child) หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมของเด็กที่ทำให้รู้สึกว่ายากหรือยากต่อการจัดการ ลักษณะที่กล่าวถึงนี้ก็คือ พื้นฐานอารมณ์ของเด็กนั่นเอง

การรับรู้ของมารดาต่อความเครียดในการเลี้ยงดู ทั้ง 3 ด้านนี้ จะมีผลต่อพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดา นำไปสู่ผลลัพธ์ด้านเด็ก ดังแสดงในรูปภาพที่ 1 อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่ากรอบแนวคิดที่ Abidin นำเสนอ เป็นเพียงกรอบแนวคิดที่แสดงองค์ประกอบของความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรเท่านั้น ซึ่งเป็นประโยชน์ในการสร้างแบบสอบถาม แต่ไม่ได้แสดงหรือระบุว่าปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร

รูปภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดของแบบสอบถามความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร (PSI/ SF)

ที่มา: Abidin, R. R. (1995). *Parenting stress index: Professional manual* (3 rd ed.). Odessa: FL: Psychological Assessment Resources.

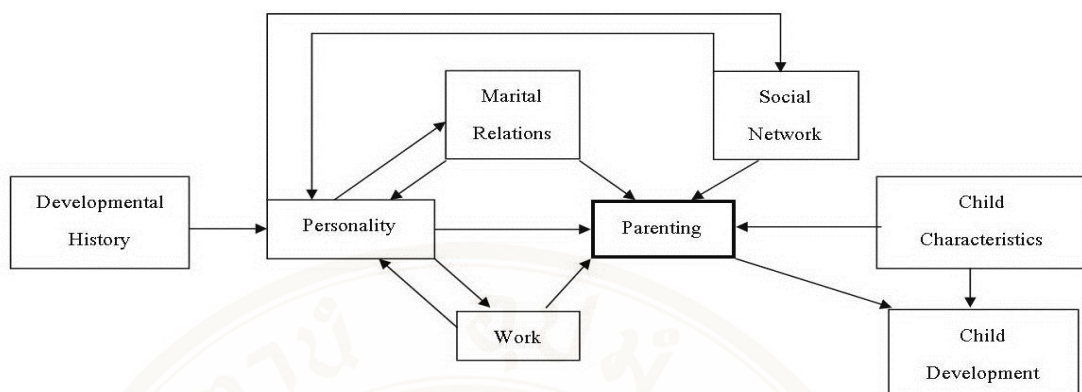
กรอบแนวคิดในงานวิจัยเกี่ยวกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรที่ได้รับความนิยมมากอีกกรอบแนวคิดหนึ่ง คือ Model of the Determinants of Parenting ของ Belsky (1984) ซึ่งเป็นโมเดลที่แสดงถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลหรือสามารถทำนายการเลี้ยงดูเด็ก โดยพัฒนาจากการศึกษาที่วิเคราะห์เกี่ยวกับสาเหตุของการทำร้ายเด็ก หรือใช้ความรุนแรงกับเด็ก (child maltreatment) ซึ่งในโมเดลดังกล่าว Belsky ได้นำเสนอปัจจัย 3 ด้าน ที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดู ดังนี้

1. ปัจจัยด้านลักษณะของบิดามารดา (characteristics of the parent) โดยปัจจัยนี้ได้แก่ ประวัติพัฒนาการของบิดามารดา ที่มีผลต่อบุคลิกลักษณะของบิดามารดา ซึ่งมีอิทธิพลต่อการทำหน้าที่ของบิดามารดาในการเป็นผู้เลี้ยงดู กล่าวคือ ถ้าบิดามารดามีประวัติการเลี้ยงดูมาด้วยการได้รับการสนับสนุนทางจิตใจที่ดี มีพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมที่ดีเกิดจากการได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้วยความรัก ความอบอุ่น เกิดความผาสุกทางจิตใจ จะทำให้บิดามารดามีความสามารถในการเข้าใจผู้อื่นส่งผลต่อพฤติกรรมการเลี้ยงดูที่ดี และในทางตรงข้ามบิดามารดาที่มีประวัติการเลี้ยงดูมาด้วยการถูกทารุณกรรมจะมีบุคลิกภาพแบบไม่มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองค่อนข้างก้าวร้าวและมักแก้ปัญหาโดยใช้ความรุนแรง ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นบิดามารดาที่เลี้ยงดูโดยใช้การกระทำทารุณกรรมต่อบุตร

2. ปัจจัยด้านบริบททางสังคม – สภาพแวดล้อม ที่เป็นแหล่งความเครียดและการสนับสนุน (contextual sources of stress and support) เช่น สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส (marital relationship) เครือข่ายสนับสนุนทางสังคม (social network) และการทำงาน (work) เป็นต้น ปัจจัยด้านนี้ถือเป็นแหล่งประโยชน์ที่สำคัญที่มีผลต่อทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะต่อ

พฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดา ในการศึกษาของ Belsky ได้กล่าวถึง สัมพันธภาพของกลุ่มสมรสว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ และมีอิทธิพลต่อแนวโน้มการเป็นผู้เลี้ยงดู สัมพันธภาพของกลุ่มสมรสที่ดี บิดามารดาจะมีความรัก มีความเข้าใจในการดำเนินชีวิตร่วมกัน มีความเชื่อมั่นร่วมกัน สื่อสารกันอย่างเปิดเผย ตลอดจนมีการยอมรับในคุณค่า และการเคารพในศักดิ์ศรีของกันและกันซึ่งสัมพันธภาพที่ดีของกลุ่มสมรสจะช่วยให้สามารถปรับตัวในการเป็นบิดามารดาได้ดี อีกทั้งสัมพันธภาพสมรสยังเป็นระบบสนับสนุนหลักในการทำหน้าที่บิดามารดา การมีสัมพันธภาพของกลุ่มสมรสที่ดี จะช่วยสนับสนุนการทำหน้าที่บิดามารดา ในทางตรงกันข้าม สัมพันธภาพสมรสที่ไม่ดี จะทำให้เกิดการเลี้ยงดูเชิงลบต่อเด็ก นอกจากนี้ การเลี้ยงดูนั้นต้องการเครือข่ายการได้รับความช่วยเหลือทางสังคม เช่น ญาติ พี่น้อง เพื่อน เพื่อนบ้าน ที่ทำงาน เป็นต้น โดยความช่วยเหลืออาจอยู่ในรูปแบบต่างๆ กัน

3. ปัจจัยด้านลักษณะของเด็ก (characteristics of the child) ได้แก่ ลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ของเด็ก (temperament) ซึ่งเด็กแต่ละคนจะมีพื้นฐานทางอารมณ์แตกต่างกันเป็นผลมาจากพันธุกรรมและสภาพแวดล้อม ส่งผลทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ทำให้บิดามารดามีการตอบสนองต่อเด็กแตกต่างกัน เด็กที่มีพื้นฐานอารมณ์เป็นเด็กเลี้ยงง่าย จะมีลักษณะการทำงานของร่างกายสม่ำเสมอ เช่น ปรับตัวรวดเร็ว กินง่าย เข้านอนตรงเวลา เป็นต้น ก็จะทำให้ผู้เลี้ยงดูเกิดความสบายใจในการดูแล เกิดความมั่นใจในการควบคุมสถานการณ์ และเกิดมีความรู้สึกรู้ว่าการเลี้ยงดูเด็กเป็นเรื่องไม่ยากเกินความสามารถของตน ส่วนเด็กที่มีพื้นฐานอารมณ์เป็นเด็กเลี้ยงยาก จะมีระบบการทำงานของร่างกายไม่สม่ำเสมอ ตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ ที่เข้ามากระตุ้นด้วยวิธีการถอยหนี ปรับตัวยาก ปรับตัวช้าต้องใช้เวลานาน อารมณ์เสียว่าย หงุดหงิดง่าย โวยวายเก่ง การแสดงออกไม่คงที่ในการทำกิจวัตรประจำวัน เช่น การกิน การนอน การขับถ่ายไม่เป็นเวลา เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลทำให้ผู้เลี้ยงดูเกิดความวิตกกังวลในการที่จะตอบสนองต่อความต้องการของเด็ก คาดเดาเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กไม่ได้ (นฤมล วิบุโรและทักษิณี ประสภกิตติคุณ, 2551) ในการศึกษาของ Belsky อธิบายได้ว่า เด็กที่มีลักษณะเป็นเด็กเลี้ยงยาก บิดามารดาจะต้องใช้ความพยายามอย่างมาก ในการที่จะดูแลเด็กมากกว่าเด็กที่มีลักษณะเป็นเด็กเลี้ยงง่าย ทำให้บิดามารดามีความเครียด และกระทำรุนแรงต่อบุตรได้ง่าย

รูปภาพที่ 2.2 แสดง Model of the determinants of parenting

ที่มา : Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55, 83-96.

จากอิทธิพลของปัจจัยทั้ง 3 ด้าน ที่มีต่อการเลี้ยงดู ดังแสดงในรูปภาพที่ 2 Belsky ได้สรุปข้อตกลงสามประการ ดังนี้

1. การเลี้ยงดูเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายปัจจัยที่มีอิทธิพลร่วมกัน (parenting is multiple determined) ไม่ใช่มาจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง
2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดูคือ ลักษณะของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดู บริบททางสังคม – สภาพแวดล้อม และลักษณะของเด็ก โดยทั้ง 3 ปัจจัยนี้มีอิทธิพลไม่เท่ากันต่อการเลี้ยงดู โดยปัจจัยด้านลักษณะของบิดามารดานั้นมีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดูมากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยด้านบริบททางสังคม – สภาพแวดล้อม ส่วนปัจจัยด้านลักษณะของเด็กมีอิทธิพลน้อยที่สุด
3. ลักษณะของบิดามารดา ในเรื่องของประวัติพัฒนาการของบิดามารดาที่เป็นผลมาจากการเลี้ยงดูมีอิทธิพลทางอ้อม (indirect effect) ต่อการเลี้ยงดู โดยมีบุคลิกภาพเป็นตัวแปรส่งผ่าน (mediator) ส่วนบุคลิกภาพของบิดามารดามีอิทธิพลโดยตรง (direct effect) ต่อการเลี้ยงดู และยังมีอิทธิพลทางอ้อมโดยส่งผ่านอิทธิพลของบริบททางสังคม – สภาพแวดล้อม เช่น สัมพันธภาพของกลุ่มสมรส การทำงาน และเครือข่ายสนับสนุนทางสังคม เป็นต้น

ถึงแม้ว่า Model of the Determinants of Parenting ของ Belsky (1984) จะเริ่มมาจากการศึกษาเรื่อง สาเหตุของการทำร้ายหรือใช้ความรุนแรงกับเด็กก็ตาม แต่ปรากฏว่าโมเดลนี้ได้รับความนิยมมาใช้ในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดู เนื่องจากครอบคลุมปัจจัยทุกด้าน ตั้งแต่ด้านบิดามารดา หรือผู้เลี้ยงดู ด้านสังคม – สิ่งแวดล้อม และด้านเด็ก และปัจจัยแต่ละด้านยังมีความยืดหยุ่น ครอบคลุมตัวแปรลักษณะของแต่ละด้านได้หลากหลาย ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ใช้

โมเดลดังกล่าว เป็นกรอบแนวคิดของการศึกษา โดยศึกษาเฉพาะอิทธิพลโดยตรงของปัจจัยเหล่านี้ ต่อความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก

Ostberg และ Hagekull (2000) ได้ศึกษาปัจจัยที่สามารถทำนายความเครียดในการเลี้ยงดู โดยศึกษากับ มารดาชาวสวีเดน จำนวน 1,081 คน ที่มีบุตรอยู่ในวัย 6 เดือน ถึง 3 ปี โดยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า มี 7 ปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรง (direct effect) ต่อการเกิดความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งวัดโดยใช้แบบสอบถาม Parenting Stress Index/ Short Form (PSI/ SF) ของ Abidin (1995) ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ ภาระงาน (ซึ่งหมายถึงงานบ้านอื่นๆ นอกเหนือจากการดูแลเด็ก) การสนับสนุนทางสังคม พื้นฐานอารมณ์ในเรื่องความเป็นเด็กเลี้ยงยาก เหตุการณ์ด้านลบที่เกิดขึ้นในชีวิตในหนึ่งปีที่ผ่านมา (เช่น การแยกจาก การเจ็บป่วยและความตายของสมาชิกภายในครอบครัว เป็นต้น) จำนวนปัญหาในการดูแลเด็ก (เช่น ปัญหาในการให้นม การนอนหลับ การร้องไห้ของเด็ก เป็นต้น) จำนวนบุตรที่ผ่านการคลอด และอายุของมารดา ส่วนพื้นฐานอารมณ์ทารกในเรื่องความไม่สม่ำเสมอของหน้าที่ทางชีวภาพ (child irregularity) เช่น การกิน นอน ขับถ่าย ไม่เป็นเวลา เป็นต้น เป็นปัจจัยทำนายที่มีอิทธิพลทางอ้อม (indirect effect) กับความเครียดในการเลี้ยงดู ข้อดีของงานวิจัยฉบับนี้ คือ การใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ (n = 1,081) ทำให้เพิ่มอำนาจการทดสอบทางสถิติ และการใช้ path analysis ทำให้เห็นถึงอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม ของปัจจัยที่ศึกษา นอกจากนี้ Ostberg และ Hagekull ได้ให้ข้อเสนอแนะที่น่าสนใจสำหรับการศึกษารั้งต่อไปว่า ควรศึกษาอิทธิพลของตัวแปรการทำงานนอกบ้านของมารดา ซึ่งคาดว่าจะส่งผลต่อความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรด้วย

จากการทบทวนวรรณกรรม พบการศึกษารองเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้อง คือ งานวิจัยของ ทัทนี ประสพกิตติคุณ ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร (2553) ซึ่งได้ใช้ Model of the Determinants of Parenting ของ Belsky (1984) เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านมารดา (ได้แก่ อายุ การศึกษา และการรับรู้สมรรถนะตนเองในการดูแลทารก) ปัจจัยด้านด้านบริบททางสังคม – สภาพแวดล้อม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมและสถานภาพการทำงาน) และปัจจัยด้านเด็ก (ได้แก่ ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย) กับความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูทารกวัยขวบปีแรก โดยศึกษาจากมารดาที่พาทารกมารับภูมิคุ้มกันโรคที่แผนกผู้ป่วยนอก กุมารเวชกรรม โรงพยาบาลสมุทรสาคร จำนวน 135 คน ผลของการวิจัยพบว่า อายุของมารดาไม่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร แต่การศึกษาของมารดา การรับรู้สมรรถนะของ

ตนเองในการดูแลทารก ลักษณะอาชีพ (ซึ่งจำแนกเป็นสองลักษณะ คือ แม่บ้านหรือทำงานที่บ้าน และทำงานนอกบ้าน) และการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางลบกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ในขณะที่ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย ของทารก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาที่ใช้วิธีวิเคราะห์ทุติยภูมิ (secondary data analysis) ซึ่งถึงแม้ว่าการวิเคราะห์ทุติยภูมิจะทำให้ประหยัดงบประมาณและเวลาได้เป็นอย่างดี แต่การใช้ข้อมูลปฐมภูมิเพื่อการวิเคราะห์ทุติยภูมิก็ทำให้งานวิจัยถูกจำกัดขอบเขตการศึกษาและการแปลผล นั่นก็คืออาจประสบปัญหาเกี่ยวกับการขาดข้อมูลบางตัวด้วยข้อจำกัดของข้อมูลปฐมภูมิ ทำให้การวิเคราะห์ไม่สมบูรณ์ (Popenoe, 1983) จะเห็นได้จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าตัวแปรลักษณะอาชีพของมารดา เป็นตัวแปรใหม่ที่เกิดจากการจัดกลุ่มข้อมูลดิบเท่าที่มีอยู่ของตัวแปรด้านอาชีพในข้อมูลปฐมภูมิ จึงอาจทำให้นิยามของตัวแปรลักษณะอาชีพ มีข้อจำกัด อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ (correlation) ระหว่างตัวแปรที่พบในการศึกษาครั้งนี้ เป็นประโยชน์มากในแง่ของการให้ข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรของมารดาไทย

Secco และ Moffatt (2003) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรของมารดาวัยรุ่น ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ใช้ Model of the Determinants of Parenting ของ Belsky (1984) Maternal Role Competence ของ (Mercer, 1983) และ Theoretical Model for the Parenting Stress Index, PSI ของ Abidin (1990) เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยมารดาวัยรุ่นชาวแคนาดา จำนวน 78 คน ที่มีบุตรอายุ 12 เดือน ถึง 18 เดือน ผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางสังคม และพื้นฐานอารมณ์ของทารก เป็นปัจจัยที่สามารถทำนายความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรของมารดาวัยรุ่นได้ กล่าวคือมารดาที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อย และการรับรู้ว่าการที่มีพื้นฐานอารมณ์เป็นเด็กเลี้ยงยากมาก จะทำให้มีความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรมาก แต่การรับรู้ศักยภาพในการดูแลเด็กของมารดา ไม่สามารถทำนายความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรได้ จากการศึกษานี้เป็นที่น่าสังเกตว่า Secco และ Moffatt ได้นิยามศัพท์ การรับรู้ศักยภาพในการดูแลเด็กของมารดา (perceived infant care competence) เหมือนกับ การรับรู้สมรรถนะตนเองในการดูแลทารก (self – efficacy) คือ ความมั่นใจของมารดาในความสามารถที่จะทำกิจกรรมการดูแลทารก ประเมินโดยใช้แบบสอบถาม Infant Care Questionnaire (ICQ) ซึ่งประกอบด้วยศักยภาพ 3 ด้าน คือ ศักยภาพด้านแม่และเด็ก (mom & baby) ศักยภาพด้านอารมณ์ (emotionality) และ ศักยภาพด้านการตอบสนอง (responsiveness) แต่ได้นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เพียง 2 ด้าน คือ ด้านแม่และเด็ก และด้านอารมณ์ จึงทำให้นิยามเชิงทฤษฎี และเชิงปฏิบัติการของตัวแปรนี้ขาดความครอบคลุม ดังนั้น การที่พบว่า การรับรู้ศักยภาพในการดูแลเด็กของมารดาไม่สามารถทำนายความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรได้นั้น อาจจะไม่ได้หมายความว่า การรับรู้ศักยภาพในการดูแลเด็กของมารดาไม่มีอิทธิพลจริง

ต่อความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร แต่ผลการวิจัยที่เกิดขึ้นนี้ อาจมาจากแบบสอบถาม Infant Care Questionnaire (ICQ) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ความสามารถในการทำนาย ได้ถูกนำมาใช้ไม่ครบองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านของแบบสอบถาม ผู้วิจัยไม่ได้อธิบายไว้ในการศึกษาว่าเพราะเหตุใดจึงประเมินการรับรู้ศักยภาพในการดูแลเด็กของมารดา เพียงแค่ 2 ด้าน ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าจากการศึกษาคุณภาพของแบบสอบถาม Infant Care Questionnaire (Secco, 2002) พบว่าความเที่ยง (reliability) ของแบบสอบถามในส่วน of ศักยภาพด้านการตอบสนอง (responsiveness) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ต่ำ เท่ากับ .58 จึงอาจเป็นสาเหตุที่ผู้วิจัยไม่นำองค์ประกอบของแบบสอบถามด้านนี้มาใช้

Combs – Orme และคณะ (2004) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร จากมารดาหลังคลอด จำนวน 246 คน โดยประเมินข้อมูลด้านประชากร (ได้แก่ อายุ การศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส) และความกังวลของมารดาเกี่ยวกับการดูแลบุตร (maternal concerns) ภายหลังคลอดครั้งแรก จากนั้นติดตามประเมินความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรในมารดา กลุ่มเดิมที่บ้าน เมื่อบุตรอายุ 6 - 12 เดือน สำหรับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ประเมินโดยใช้แบบสอบถาม Parenting Stress Index/ Short Form (PSI/ SF) ของ Abidin (1995) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ความเครียดต่อการทำบทบาท/ หน้าที่พ่อแม่ (parental distress) ความเครียดต่อปัญหาการมีปฏิสัมพันธ์กับลูก (parent – child dysfunctional interaction) ความเครียดต่อความเป็นเด็กเลี้ยงยากของลูก (difficult child) ผลการวิเคราะห์พบว่า ความกังวลของมารดาเกี่ยวกับการดูแลบุตร เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลมากในการทำนายความเครียดของมารดา ในด้านความเครียดต่อการทำบทบาท/ หน้าที่พ่อแม่ รองลงมาคือการศึกษาของมารดา แต่สำหรับความเครียดของมารดาในด้านความเครียดต่อปัญหาการมีปฏิสัมพันธ์กับลูก และความเครียดต่อความเป็นเด็กเลี้ยงยากของลูก กลับพบว่า การศึกษาเป็นตัวทำนายที่มีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือความกังวลของมารดาเกี่ยวกับการดูแลบุตร ส่วนตัวแปรด้าน อายุ รายได้ และสถานภาพสมรส ไม่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรได้ งานวิจัยฉบับนี้มีประโยชน์มากในแง่ของการให้ข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร และยังสนับสนุนอิทธิพลของ ปัจจัยด้านการศึกษาของมารดา ต่อความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งเป็นตัวแปรหนึ่งที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

Mulsow และคณะ (2002) ได้ทำการศึกษาระยะยาวเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรในระยะ 3 ขวบปีแรก ปัจจัยที่ศึกษาได้แก่ รายได้ครอบครัว บุคลิกภาพของมารดา ความพอใจต่อการทำงาน/ ไม่ทำงาน เพศของเด็ก พื้นฐานอารมณ์ของเด็ก ความใกล้ชิดของคู่สมรส และการสนับสนุนทางสังคม โดยความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ประเมินด้วยแบบสอบถาม Parenting Stress Index (PSI) ของ Abidin (1983) เมื่อบุตรอายุ 1 เดือน และ 6 เดือน

และเปลี่ยนเป็นแบบสอบถาม Parenting Experiences Scale เมื่อบุตรอายุ 15 เดือน 24 เดือน และ 36 เดือน กลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้เป็นมารดาจำนวน 134 คน โดยเก็บข้อมูลในขณะที่มีบุตรอายุ 1 เดือน 6 เดือน 15 เดือน 24 เดือน และ 36 เดือน ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรด้านบุคลิกภาพของมารดาเป็นตัวแปรที่สามารถทำนายความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรได้ทุกช่วงอายุ การสนับสนุนทางสังคมสามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรได้เมื่อทารกมีอายุมากกว่า 6 เดือน กล่าวคือ สามารถทำนายได้เมื่อบุตรอายุ 15 เดือน 24 เดือน และ 36 เดือน พื้นฐานอารมณ์ของทารกสามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรได้เมื่อบุตร อายุ 1 เดือน 24 เดือน และ 36 เดือน และความใกล้ชิดของคู่สมรส สามารถทำนายความเครียดจากการเลี้ยงดูบุตรได้เมื่อบุตรอายุ 1 เดือน 6 เดือน และ 36 เดือน ส่วนตัวแปรเพศของบุตร และความพึงพอใจต่อการทำงาน/ไม่ทำงาน ไม่สามารถทำนายความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรได้ ผลการศึกษาที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ มารดาจะมีความเครียดค่อนข้างสม่ำเสมอในช่วงขวบปีแรก (คะแนนความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร เมื่อบุตรอายุ 1 เดือน และ 6 เดือนไม่ต่างกัน) และเมื่อพ้น 1 ขวบปีไปแล้ว (หรือเมื่อบุตรอายุ 15 เดือน เป็นต้นไป) จะพบว่ามีเปลี่ยนแปลงความเครียดอย่างชัดเจน กล่าวคือ อาจเครียดเพิ่มมากขึ้น หรือ อาจเครียดน้อยลง

Younger (1991) ได้ทำการศึกษาเพื่อทดสอบเกี่ยวกับความเครียดในขณะตั้งครรภ์ ความเครียดในระยะคลอด และความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งปัจจัยที่ศึกษาในโมเดลนี้ ได้แก่ ความเข้มแข็งทางบุคลิกภาพ ประสบการณ์การเลี้ยงดูบุตรในอดีต (เชิงบวก/เชิงลบ) อายุ ระดับการศึกษา และการสนับสนุนทางสังคม และในการศึกษานี้ ได้ประเมินความเครียดจากการเลี้ยงดูบุตร โดยใช้แบบสอบถาม Parenting Stress Index (PSI) ของ Abidin (1978) โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง มารดา จำนวน 101 คน ที่มีบุตรวัยทารก อายุ 6 สัปดาห์ ถึง 8 สัปดาห์ ผลจากการศึกษาพบว่า ความเข้มแข็งทางบุคลิกภาพของมารดา มีอิทธิพลโดยตรงต่อ ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ส่วนประสบการณ์การเลี้ยงดูบุตรในอดีต และการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางอ้อมกับความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร โดยมีความเครียดของมารดาในขณะตั้งครรภ์ เป็นตัวแปรส่งผ่าน (mediator) สำหรับการศึกษาของมารดา และอายุของมารดา ไม่มีอิทธิพลต่อความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรของมารดา เนื่องจากผู้วิจัยระบุว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาที่ใช้บริการคลินิกเอกชน มีการศึกษาที่ดี และมีฐานะ จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า อาจทำให้ไม่เห็นอิทธิพลของตัวแปรการศึกษาของมารดาต่อความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรง ในเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร อาจสรุปได้ว่า การศึกษาส่วนใหญ่จะศึกษา ปัจจัยด้านลักษณะของ

มารดา ปัจจัยด้านบริบททางสังคม-สภาพแวดล้อม และปัจจัยด้านลักษณะของเด็ก โดยตัวแปรของปัจจัยที่ศึกษาเหล่านี้ ได้แก่

1) ปัจจัยด้านลักษณะของมารดา: อายุ การศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส จำนวนบุตรที่ผ่านการคลอด เหตุการณ์ด้านลบที่เกิดขึ้นในชีวิตในหนึ่งปีที่ผ่านมา จำนวนปัญหาในการดูแลเด็ก การรับรู้สมรรถนะตนเองในการดูแลทารก การรับรู้ศักยภาพในการดูแลเด็กของมารดา ความกังวลของมารดาเกี่ยวกับการดูแลบุตร

2) ปัจจัยด้านบริบททางสังคม-สภาพแวดล้อม: ภาระงาน (ซึ่งหมายถึงงานบ้านอื่นๆ นอกเหนือจากการดูแลเด็ก) การสนับสนุนทางสังคม สถานภาพการทำงาน

3) ปัจจัยด้านลักษณะของเด็ก: พื้นฐานอารมณ์ในเรื่องการรับรู้ว่าการกเป็นเด็กเลี้ยงยาก พื้นฐานอารมณ์ทารกในเรื่องความไม่สม่ำเสมอของหน้าที่ทางชีวภาพ ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่สามารถศึกษาปัจจัยทั้งหมดที่พบในการศึกษาที่เกี่ยวข้องด้วยข้อจำกัดของเวลา งบประมาณ และข้อจำกัดของการขาดเครื่องมือวิจัย จึงทำให้ผู้วิจัยจำกัดตัวแปรที่ศึกษา โดยมุ่งศึกษาเฉพาะปัจจัยที่คาดว่าจะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ในทางปฏิบัติการพยาบาลจริง โดยตัวแปรที่เป็นลักษณะประชากร (demographic variables) (ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบันและลักษณะอาชีพของมารดา) จะช่วยให้ทราบว่ามารดาในกลุ่มใดมีโอกาสที่จะเกิดความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรได้มาก เพื่อให้พยาบาลจะสามารถส่งเสริมสุขภาพจิตหรือลดการเกิดความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรให้แก่มารดาได้ และตัวแปรที่สามารถนำมาจัดกระทำได้ (modifiable variable) (ได้แก่ การรับรู้สมรรถนะตนเองในการดูแลทารก การสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตรและความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย)จะนำมาจัดเป็นกิจกรรมหรือโปรแกรมการพยาบาลต่างๆ โดยมุ่งหวังให้ส่งผลลดความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ มีรูปแบบการวิจัยเป็นแบบการหาความสัมพันธ์เชิงทำนาย (correlational predictive design) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ มารดาที่นำบุตรมารับภูมิคุ้มกันที่แผนกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (convenience sampling) และกำหนดคุณสมบัติในการคัดเลือกเข้าศึกษา (inclusion criteria) ดังนี้

คุณสมบัติด้านมารดา

1. อายุขณะปัจจุบัน มากกว่า 18 ปีบริบูรณ์
2. อยู่บ้านเดียวกับบุตร
3. สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้

คุณสมบัติด้านบุตร

1. เป็นบุตรคนเดียวที่มีอายุอยู่ระหว่าง 6 เดือน – 12 เดือน ในจำนวนบุตรทั้งหมด
2. ไม่ได้รับการวินิจฉัยว่า มีความเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ความพิการหรือมีพัฒนาการผิดปกติ

การคำนวณขนาดตัวอย่างในการศึกษานี้ ไม่ใช้ค่าอิทธิพล (effect size) ที่ได้จากการศึกษาในอดีต เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในต่างประเทศที่มีบริบทการเลี้ยงดูแตกต่างจากสังคมไทยการกำหนดค่าอิทธิพลจึงใช้วิธี conventional approach ในการวิเคราะห์อำนาจทดสอบ (power analysis) ให้ค่า $R^2 = .13$ (moderate effect) เมื่อกำหนดระดับนัยสำคัญ (alpha) เท่ากับ .05 และอำนาจการทดสอบ (power) เท่ากับ .80 จำนวนตัวแปรต้น 7 ตัว เมื่อเปิดตาราง Cohen (1992) จะต้องใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 102 คนและเพื่อป้องกันจำนวนตัวอย่างที่ขาดหายไปจากการตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ในการศึกษานี้ทำการศึกษากับมารดากลุ่มตัวอย่าง

จำนวนทั้งสิ้นอย่างน้อย 110 คน แต่เนื่องจากตรวจสอบพบว่ามารดาในกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์จำนวน 6 ฉบับ จึงเหลือกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาทั้งสิ้น 104 คน

แหล่งเก็บข้อมูล

โรงพยาบาลชลบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นโรงพยาบาลศูนย์ที่ให้การดูแลระดับตติยภูมิ จำนวนเตียงผู้ป่วยในที่เปิดให้บริการ จำนวน 825 เตียง ทั้งยังให้การศึกษาแก่นักศึกษาแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขต่างๆ ในฐานะโรงพยาบาลศูนย์ ตามแนวนโยบายของกระทรวง สาธารณสุข สำหรับแผนกสุขภาพเด็กดี จะให้บริการทางสุขภาพแก่ผู้ป่วยเด็กอย่างครอบคลุม ทั้ง ด้านการให้การปรึกษา การให้ภูมิคุ้มกัน การให้การรักษาดูแลตามการเจ็บป่วยของโรค ในเด็กแรกเกิด จนถึงอายุ 12 ปี เปิดให้บริการในวันพุธ เวลา 13.00 – 16.00 น. และมีห้องแยกไว้สำหรับให้ภูมิคุ้มกัน มีพยาบาลวิชาชีพประจำการ 3 คน เด็กมารับบริการวันละประมาณ 90 คน โดยเฉลี่ยเด็ก 30 คนต่อ พยาบาล 1 คน เด็กทารกจะได้รับการตรวจคัดกรองพัฒนาการทุกช่วงอายุ จากพยาบาลก่อนจะได้รับ ภูมิคุ้มกัน และหากสงสัยว่ามีพัฒนาการล่าช้าพยาบาลจะส่งให้แพทย์ตรวจ นอกจากนี้แผนกสุขภาพ เด็กดี ยังมีการให้สุขศึกษารายกลุ่มจากพยาบาลโดยเป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำ เช่น เรื่องการ เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การเช็ดตัวลดไข้ การพาบุตรมารับวัคซีน การดูแลบุตรหลังจากได้รับการฉีด วัคซีน เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ประกอบด้วย 5 ส่วน (ภาคผนวก ก)

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล แบ่งเป็น 2 ตอน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เก็บ ข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์ ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านมารดา ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะการ ประกอบอาชีพ สถานที่ทำงาน รายได้ครอบครัว ผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ภายในครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนบุตร จำนวนบุตรที่มีชีวิต จำนวนบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกัน ขณะปัจจุบัน ประสบการณ์การดูแลทารกวัยขวบปีแรก

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านทารก ได้แก่ เพศ อายุ ผู้ที่ดูแลบุตรคนนี้เป็นประจำ ผู้ ที่ช่วยเหลือเลี้ยงดูบุตร สถานที่ในการเลี้ยงดูบุตร

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร โครงสร้างของข้อคำถามใน

แบบสอบถามมาจากแบบสอบถาม Parenting Stress Index/ Short Form (PSI/ SF) ของ Abidin (1995) ฉบับแปลภาษาไทยโดย Psychological Assessment Resources, Inc. โดยสามารถใช้ได้กับมารดาที่มีบุตรวัย 1 เดือน – 12 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุที่กว้างมาก นฤมล วิบุโรและคณะ (นฤมล วิบุโร, ทศนี ประสพกิตติคุณ, พงศ์คำ ตีลกสกุลชัย และกรรณิการ์ วิจิตรสุคนธ์, 2551) ได้เคยนำมาใช้กับมารดาที่มีบุตรวัยขวบปีแรก โดยมีการปรับแก้ภาษาที่แปลในบางข้อ สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับแก้ภาษาจากฉบับของ นฤมล วิบุโรและคณะ อีกครั้ง เพื่อให้เหมาะสมกับการใช้ในการมารดาที่มีบุตรวัยขวบปีแรกมากยิ่งขึ้น โดยยังคงรักษามิติของแบบสอบถามและโครงสร้างของเนื้อหาในทุกข้อคำถามไว้คงเดิม

แบบสอบถาม Parenting Stress Index/ Short Form (PSI/ SF) ของ Abidin (1995) ได้ผ่านการทดสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (factor analysis) และความเที่ยง (reliability) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ในข้อคำถามที่เกี่ยวกับลูก อยู่ระหว่าง .70 - .83 และข้อคำถามเกี่ยวกับพ่อแม่ อยู่ระหว่าง .70 - .84 รวมทั้งฉบับเท่ากับ .90 ส่วนแบบสอบถามฉบับแปลภาษาไทย ที่ใช้ในการศึกษาของ นฤมล วิบุโรและคณะมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .85

แบบสอบถามความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นคำถามเกี่ยวกับการรับรู้ของมารดาต่อความเครียดในการเลี้ยงดู ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 36 ข้อ โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ความเครียดต่อการทำบทบาทหน้าที่ที่พ่อแม่ (parental distress) จำนวน 12 ข้อ (1 – 12)
2. ความเครียดต่อปัญหาการมีปฏิสัมพันธ์กับลูก (parental-child dysfunction interaction) จำนวน 12 ข้อ (13 – 23, 34)
3. ความเครียดต่อความเป็นเด็กเลี้ยงยากของลูก (difficult child) จำนวน 12 ข้อ (24 – 33, 35 – 36)

แบบสอบถามข้อ 1 – 33 เป็นข้อความเชิงลบทั้งหมด มีลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

5	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4	หมายถึง	เห็นด้วย
3	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
2	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย

1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

และแบบสอบถามข้อ 34 – 36 ลักษณะคำตอบเป็นแบบปรนัยมี 5 ตัวเลือกตั้งแต่ ก ถึง จ แต่ละตัวเลือกมีคะแนนกำกับเจาะจงไว้ตั้งแต่ 1 – 5 คะแนนตามลำดับ พิสัยของคะแนนรวมทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 36 – 180 คะแนน ถ้าคะแนนรวมสูงแสดงว่ามีความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรสูง ถ้าคะแนนรวมต่ำแสดงว่ามีความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรต่ำ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก (Self – efficacy in Infant Care Scale (SICS) สร้างโดย ทศนี ประสพกิตติคุณ และคณะ (Prasopkittikun, Tilokskulchai, Sinsuksai, & Sitthimongkol, 2006) เป็นคำถามเกี่ยวกับความมั่นใจของมารดาในความสามารถที่จะทำกิจกรรมการดูแลทารกที่กำหนดให้ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 42 ข้อ โดย 40 ข้อแรก แบ่งเป็น 4 ด้านดังนี้

1. การส่งเสริมพัฒนาการ	จำนวน 14 ข้อ
2. การดูแลสุขภาพทั่วไป	จำนวน 13 ข้อ
3. ด้านความปลอดภัย	จำนวน 5 ข้อ
4. ด้านโภชนาการ	จำนวน 8 ข้อ

ส่วนสองคำถามสุดท้ายได้แก่ ข้อ 41 และ 42 เป็นคำถามเกี่ยวกับการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการเป็นแม่ที่ดี และการหาความรู้เกี่ยวกับการดูแลทารก ซึ่งผู้พัฒนาเครื่องมือระบุว่า ข้อมูลเพิ่มเติม 2 ข้อนี้ไม่ได้ใช้สำหรับการวิเคราะห์หลัก แต่ใช้สำหรับประกอบการอภิปราย แบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารกได้ผ่านการทดสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (exploratory factor analysis and confirmatory factor analysis) และความเที่ยง (reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ระหว่าง .83 ถึง .93 รวมทั้งฉบับเท่ากับ .93

ลักษณะคำตอบเป็นคะแนนร้อยละของความมั่นใจ ในการวิเคราะห์จะใช้คะแนนเฉลี่ยทั้งฉบับ พิสัยคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0 – 100 คะแนน ถ้าคะแนนเฉลี่ยสูงแสดงว่ามารดามีความมั่นใจในความสามารถที่จะทำกิจกรรมการดูแลทารกที่กำหนดให้สูง ถ้าคะแนนเฉลี่ยต่ำแสดงว่ามารดาไม่มีความมั่นใจในความสามารถที่จะทำกิจกรรมการดูแลทารกที่กำหนดให้ต่ำ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร สร้างโดยผู้วิจัย โดย มีทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม ของ House (1981) และวรรณกรรมเครื่องมือวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร (Bonds, Gondoli, Sturge-Apple & Salem, 2002; Pascoe,

Ialongo, Horn, Reinhart & Perradatto, 2004) เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ ประกอบด้วย
ข้อคำถามจำนวน 24 ข้อ โดย 23 ข้อแรก แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (emotional support) จำนวน 6 ข้อ (1, 2, 3, 5, 6, 10)

2. การสนับสนุนด้านการประเมินค่า (appraisal support) จำนวน 5 ข้อ (4, 7, 8, 9, 11)

3. การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร (Information support) จำนวน 5 ข้อ (12-16)

4. การสนับสนุนทางด้านแรงงาน วัตถุ (instrumental support) จำนวน 7 ข้อ (17-23)

ลักษณะคำตอบเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ สำหรับข้อคำถามเชิงบวก มี
คะแนนดังนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีคะแนนเท่ากับ 5
4	หมายถึง	เห็นด้วย	มีคะแนนเท่ากับ 4
3	หมายถึง	ไม่แน่ใจ	มีคะแนนเท่ากับ 3
2	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย	มีคะแนนเท่ากับ 2
1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีคะแนนเท่ากับ 1

สำหรับข้อคำถามเชิงลบ (ได้แก่ 6, 7, 8, 9, 23) ให้แปลคะแนนกลับเป็น
ตรงข้าม (reverse score) จาก 5 คะแนน (เห็นด้วยอย่างยิ่ง) ถึง 1 คะแนน (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) เป็น
คะแนน 1 (เห็นด้วยอย่างยิ่ง) ถึง คะแนน 5 (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง)

ส่วนคำถามข้อ 24 เป็นคำถามเกี่ยวกับบุคคลที่มีความสำคัญหรือให้การ
ช่วยเหลือมารดามากที่สุดในการเลี้ยงลูกคนนี้ 3 อันดับแรก ซึ่งข้อมูลเพิ่มเติมในข้อนี้ไม่ได้ใช้สำหรับ
การวิเคราะห์หลัก แต่ใช้สำหรับการประกอบการอภิปราย

การแปลผลใช้คะแนนรวม ซึ่งมีพิสัยของคะแนนรวมอยู่ระหว่าง 24 - 120
คะแนน ถ้าคะแนนรวมสูงแสดงว่ามีการรับรู้ที่ตนเองได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดู
บุตรสูง ถ้าคะแนนรวมต่ำแสดงว่ามีการรับรู้ที่ตนเองได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดู
บุตรต่ำ

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย ประเมินโดยใช้คำถามเพียง 1 ข้อ
(single item question) ซึ่งข้อคำถามนี้ได้มาจากแบบสอบถาม Revised Infant Temperament

Questionnaire (Carey & McDevitt, 1978) ส่วนที่ 2 ข้อที่ 10 โดยถามเกี่ยวกับการรับรู้ของมารดาโดยภาพรวมในเรื่องความเป็นเด็กเลี้ยงยาก-ง่ายของทารก ซึ่งมีเนื้อหาของข้อคำถามดังนี้

โดยทั่วไปแล้วเด็กคนนี้เป็นเด็กที่เลี้ยงง่ายหรือยากเพียงไร

1. เลี้ยงง่ายมาก
2. เลี้ยงง่าย
3. ค่อนข้างเลี้ยงง่าย
4. ค่อนข้างเลี้ยงยาก
5. เลี้ยงยาก
6. เลี้ยงยากมาก

นฤมล วิบุโรและทัศนีย์ ประสพกิตติคุณ (2551) ได้ทดสอบความเที่ยงแบบทดสอบซ้ำ (test – retest reliability) ของข้อคำถามดังกล่าวได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .70 มีพิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 1 – 6 คะแนน ถ้าคะแนนสูงแสดงว่ามารดารับรู้ว่าการเป็นเด็กเลี้ยงยากมาก ถ้าคะแนนต่ำแสดงว่ามารดารับรู้ว่าการเป็นเด็กเลี้ยงง่ายมาก

การหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

1. ความตรงตามเนื้อหา (content validity)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร ไปหาความตรงตามเนื้อหา โดยปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์พยาบาลด้านการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ จำนวน 3 ท่าน และผู้รับผิดชอบดูแลสถานรับเลี้ยงเด็ก จำนวน 2 ท่าน (ภาคผนวก ข) ตรวจสอบแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มีความชัดเจนและเหมาะสม

ส่วนแบบสอบถาม การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก (SICS) และแบบสอบถามความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย เป็นแบบสอบถามที่ได้รับการสร้างโดยใช้วิธีมาตรฐานการสร้างเครื่องมือและมีการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือแล้ว อีกทั้งยังเป็นแบบสอบถามที่เคยใช้ในกลุ่มมารดาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษารั้งนี้ จึงไม่มีการหาความตรงตามเนื้อหา

2. ความเป็นปรนัย (objectivity)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่สร้างใหม่ในการวิจัยครั้งนี้ ให้มารดาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน โดยการทดสอบจะกระทำครั้งละ 1 คน ด้วยการให้มารดาตอบแบบสอบถามให้เสร็จก่อน

จากนั้นผู้วิจัยจะสัมภาษณ์มารดาถึงความเข้าใจของมารดาต่อข้อคำถามที่ถูกถามในแต่ละข้อว่ามารดาเข้าใจว่าอย่างไร (cognitive interview) ในข้อที่มารดาไม่มีความเข้าใจไม่ถูกต้องหรือไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของข้อคำถามนั้น ผู้วิจัยจะถามต่อว่าเพราะเหตุใดจึงเข้าใจหรือรับรู้เช่นนั้น และให้มารดาลองเสนอปรับข้อความหรือข้อคำถามให้ใหม่ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ

จากนั้นผู้วิจัยนำปัญหาที่พบและข้อเสนอแนะที่ได้จากการดามาปรับแก้แบบสอบถามให้เหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง

3. ความเที่ยง (reliability)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร แบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร มาทดลองใช้กับมารดาที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คน จากนั้นนำมาคำนวณค่าความเที่ยงของแบบสอบถามแต่ละชุดโดยวิธีการคำนวณโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ดังนี้

3.1 แบบสอบถามความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร $\alpha = .90$

3.2 แบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก $\alpha = .91$

3.3 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร $\alpha = .85$

ส่วนแบบสอบถามความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย ใช้วิธีการหาค่าความเที่ยงโดยวิธีทดสอบซ้ำ (test – retest reliability) ห่างกัน 2 สัปดาห์ โดยการทดสอบครั้งที่ 2 ใช้วิธีโทรศัพท์สัมภาษณ์ ได้ค่า $r = .78$

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยวิธีใช้แบบสอบถาม

1. หลังจากผ่านการรับรองจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนของมหาวิทยาลัยมหิดล ชุด C สายพยาบาลศาสตร์แล้ว ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลชลบุรี จังหวัดชลบุรี เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย ขออนุมัติดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน (กลุ่มงานพัฒนาฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพและงานวิจัย) ของโรงพยาบาลชลบุรี

2. ผู้วิจัยประสานงานกับหัวหน้าพยาบาลแผนกสุขภาพเด็กดี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ในเบื้องต้น พยาบาลประจำแผนกสุขภาพเด็กดีจะสอบถามมารดาที่มีคุณสมบัติเป็นกลุ่มตัวอย่าง ว่าสนใจให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ ถ้ามารดาสนใจพยาบาลจะแจ้งให้กับผู้วิจัยทราบ

4. ผู้วิจัยแนะนำตัวกับมารดา อธิบายวัตถุประสงค์การวิจัย และขอเชิญมารดาเข้าร่วมโครงการวิจัย เมื่อมารดายินดียินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ผู้วิจัยขอให้มารดาลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมวิจัย รวมทั้งให้มารดาเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะให้ข้อมูลระหว่างรอรับบริการสุขภาพหรือภายหลังได้รับบริการสุขภาพเสร็จแล้ว

5. ผู้วิจัยจัดให้มารดานั่งบริเวณมุมที่จัดไว้ให้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์มารดาเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล และอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถาม จากนั้นให้มารดาตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง ซึ่งใช้เวลาประมาณ 45 – 60 นาที ในขั้นตอนนี้มีผู้ช่วยนักวิจัยจำนวน 4 คน (ซึ่งเป็นพยาบาลในแผนกอื่นของโรงพยาบาลศูนย์ชลบุรี) คอยดูแลเด็กไว้ในบริเวณที่มารดาตอบแบบสอบถาม

6. เมื่อมารดาตอบแบบสอบถามเสร็จ ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณมารดาพร้อมกับมอบของขวัญเพื่อเป็นการขอบคุณในความร่วมมือ

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างได้รับการพิทักษ์สิทธิดังนี้ การเข้าร่วมการวิจัยเป็นไปตามความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย อธิบายขั้นตอนในการทำวิจัย ความเสี่ยงและประโยชน์ที่จะได้รับ ข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยเก็บเป็นความลับ การรวบรวมข้อมูลไม่มีการระบุชื่อของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา การนำเสนอข้อมูลจะนำเสนอในภาพรวม ไม่เปิดเผยเป็นรายบุคคล กลุ่มตัวอย่างสามารถถอนตัวหรือยกเลิกในการเข้าร่วมการวิจัยได้ในทุกขั้นตอน ซึ่งการปฏิเสธหรือถอนตัวจากงานวิจัยจะไม่มีผลกระทบต่อบริการการรักษาพยาบาลที่บุตรได้รับแต่อย่างใด และเมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมเข้าร่วมการวิจัยจะต้องลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ไว้เป็นหลักฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติพรรณนา (descriptive statistics) โดยการวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อแสดงคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ศึกษา
2. วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา

จำนวนบุตร การรับรู้สมรรถนะตนเองในการดูแลทารก การสนับสนุนทางสังคม ลักษณะอาชีพของมารดา ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย และความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก

3. วิเคราะห์พหุคูณถดถอย (multiple regression analysis) เพื่อศึกษาความสามารถในการทำนายของตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนบุตร การรับรู้สมรรถนะตนเองในการดูแลทารก การสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร ลักษณะอาชีพของมารดา และความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย ต่อความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ มารดาที่นำบุตรอายุ 6 เดือน – 12 เดือน มารับการตรวจรักษาและรอรับภูมิคุ้มกันที่แผนกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำนวนทั้งสิ้น 104 ราย นำเสนอผลการศึกษาที่ได้ในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 ค่าสถิติพรรณนาของตัวแปรที่ประเมินตามการรับรู้ของมารดา

ส่วนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา

ส่วนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ส่วนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ลักษณะทั่วไปของมารดา

มารดาที่มีบุตรวัย 6 – 12 เดือน จำนวน 104 คน มีอายุอยู่ในช่วง 18 – 42 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 27.78 ปี ($SD = 6.57$) มารดาเกือบทั้งหมดมีอายุระหว่าง 21 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 82.7 จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาโดยเฉลี่ย 9.82 ปี ($SD = 2.84$) โดยมีมารดาส่วนมาก (ร้อยละ 76.0) ที่ได้รับการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 44.2 ของมารดาเป็นแม่บ้าน รองลงมาประกอบอาชีพรัฐวิสาหกิจหรือพนักงานบริษัท คิดเป็นร้อยละ 37.5 มารดา ร้อยละ 56.7 เป็นแม่บ้านบ้านหรือประกอบอาชีพอยู่ที่บ้านของตนเอง นอกนั้นร้อยละ 43.3 ประกอบอาชีพนอกบ้าน ร้อยละ 47.1 ของมารดา มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท โดยร้อยละ 66.3 ของมารดาระบุว่า รายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ซึ่งผู้ที่รับผิดชอบค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่คือสามี คิดเป็นร้อยละ 54.8 มารดาในการศึกษาครั้งนี้ เป็นมารดาครรภ์แรก ร้อยละ 48.1 ขณะปัจจุบัน มารดามีบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกัน

จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 58.7 มารดาส่วนมาก ร้อยละ 65.4 มีประสบการณ์ดูแลทารกมาก่อน ดังแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของมารดา จำแนกตามลักษณะทั่วไป (n = 104)

ลักษณะทั่วไปของมารดา		จำนวน	ร้อยละ
อายุ (ปี) (พิสัย 18 - 42, Mean = 27.78, SD = 6.57, Mode = 28, Median = 27.00)			
≤ 20		15	14.4
21 – 30		54	51.9
31 – 40		32	30.8
≥ 41		3	2.9
รวม		104	100
การศึกษา (ปี) (พิสัย 2 – 16, Mean = 9.82, SD = 2.84 Mode = 9, Median = 9.00)			
ประถมศึกษา (1 – 6 ปี)		18	17.3
มัธยมศึกษา (7 – 12 ปี)		79	76.0
สูงกว่ามัธยมศึกษา (12 ปี ขึ้นไป)		7	6.7
รวม		104	100
อาชีพ			
รับราชการ		4	3.8
รัฐวิสาหกิจ/ พนักงานบริษัท		39	37.5
ประกอบกิจการส่วนตัวอยู่บ้าน		13	12.5
แม่บ้าน		46	44.2
นักเรียน/ นักศึกษา		2	1.9
รวม		104	100
ลักษณะอาชีพของมารดา			
ทำงานอยู่ที่บ้าน (รวมแม่บ้าน)		59	56.7
ทำงานนอกบ้าน		45	43.3
รวม		104	100

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไปของมารดา	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ครอบครัว (บาท/เดือน)		
(พิสัย 3,000 – 100,000, Mean = 15201.92, Median = 10,000, Mode = 10,000, SD = 15,251.69)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	7	6.7
5001 – 10000	49	47.1
10001 – 15000	21	20.2
15001 – 20000	14	13.5
20001 – 25000	3	2.9
25001 – 30000	4	3.8
30000 ขึ้นไป	6	5.8
รวม	104	100
ความเพียงพอของรายได้กับค่าใช้จ่าย		
เพียงพอ	69	66.3
ไม่เพียงพอ	35	33.7
รวม	104	100
ผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่		
ตนเอง	28	26.9
สามี	57	54.8
มารดา	7	6.7
บิดา	1	1.0
ตนเองและสามีรับผิดชอบร่วมกัน	11	10.6
รวม	104	100
จำนวนบุตรทั้งหมด (พิสัย 1 – 5, Mean = 1.71, SD = 0.844, Mode = 1, Median = 2.00)		
1 คน	50	48.1
2 คน	39	37.5
3 คนขึ้นไป	15	14.4
รวม	104	100

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไปของมารดา	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบัน		
1 คน	61	58.7
2 คน ขึ้นไป	47	41.3
รวม	104	100
ประสบการณ์การดูแลทารกวัยขวบปีแรก		
เคย	68	65.4
ไม่เคย	36	34.6
รวม	104	100

1.2 ลักษณะทั่วไปของทารก

ทารกในกลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 7.92 เดือน ($SD = 1.91$) ส่วนใหญ่มีอายุ 6 เดือนและ 9 เดือน คิดเป็นร้อยละ 41.3 และร้อยละ 27.9 ตามลำดับ ซึ่งเป็นอายุที่ครบกำหนดการมารับภูมิคุ้มกัน โดยร้อยละ 51.9 เป็นทารกเพศหญิง ร้อยละ 79.8 ของทารกมีมารดาเป็นผู้เลี้ยงดูหลัก รองลงมาคือ ปู่ ย่า ตา ยาย (ร้อยละ 13.5) มารดาร้อยละ 62.5 ระบุว่า บุคคลที่สำคัญที่สุดในการช่วยเหลือดูแลบุตรคือ สามี และทารกส่วนใหญ่ได้รับการเลี้ยงดูที่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 92.3 ดังแสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของทารกจำแนกตามลักษณะทั่วไป ($n = 104$)

ลักษณะทั่วไปของทารก		จำนวน	ร้อยละ
อายุ (เดือน)	(พิสัย 6 – 12, mean = 7.92, $SD = 1.91$ Mode = 6, Median = 8.00)		
6		43	41.3
7		5	4.8
8		9	8.7
9		29	27.9
10		5	4.8
11		8	7.7
12		5	4.8
	รวม	104	100
เพศ			
ชาย		50	48.1
หญิง		54	51.9
	รวม	104	100
ผู้ที่ดูแลบุตรคนนี้เป็นประจำ			
มารดา		83	79.8
บิดา		2	1.9
ปู่ ย่า ตา ยาย		14	13.5
เครือญาติ		5	4.8
	รวม	104	100

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไปของทารก	จำนวน	ร้อยละ
สถานที่ที่ทารกได้รับการเลี้ยงดู		
บ้าน	96	92.3
สถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน	4	3.8
ที่ทำงาน	4	3.8
รวม	104	100
บุคคลสำคัญที่สุดในการช่วยเหลือดูแลบุตร		
สามี	65	62.5
บิดามารดาของตนเอง/สามี	30	28.9
อื่นๆ (ญาติ, เพื่อน, เพื่อนบ้าน)	7	6.7
ไม่มีใครช่วยเหลือ	2	1.9
รวม	104	100

ส่วนที่ 2 ค่าสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรที่ประเมินตามการรับรู้ของมารดา

คะแนนเฉลี่ยของการรับรู้สมรรถนะตนเองของมารดาในการดูแลทารก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 79.68 (SD = 13.94) คะแนนเฉลี่ยของการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตรเท่ากับ 87.52 (SD = 9.60) และคะแนนเฉลี่ยความเป็นเด็กเลี้ยงยาก-ง่าย เท่ากับ 1.96 (SD = 0.85) ตามลำดับ ส่วนความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรเท่ากับ 78.29 (SD = 20.73) ดังแสดงในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและพิสัยของคะแนนตัวแปรประเมินตามการรับรู้ของมารดา (n=110)

ตัวแปรที่ศึกษา	M	SD	พิสัย ที่เป็นไปได้	พิสัยของ คะแนนที่ได้
การรับรู้สมรรถนะตนเองในการดูแลทารก (ข้อ 1-40)	79.68	13.94	0 – 100	23.57 – 100
1) ด้านการส่งเสริมพัฒนาการ (ข้อ 1-14)	79.72	14.68	0 – 100	23.57 – 100
2) ด้านการดูแลสุขภาพทั่วไป (ข้อ 13-27)	74.60	16.65	0 – 100	16.92 – 100
3) ด้านความปลอดภัย (ข้อ 28-32)	83.23	15.56	0 – 100	26.00 – 100
4) ด้านโภชนาการ (ข้อ 33-40)	84.47	14.23	0 – 100	23.00 – 100
ความมั่นใจต่อความสามารถเป็นแม่ที่ดี (ข้อ 41)*	88.08	16.32	0-100	30-100
ความมั่นใจต่อความสามารถในการหาความรู้(ข้อ 42)*	83.75	19.91	0-100	0-100
การสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร	87.52	9.60	23 – 115	59 – 115
1) การสนับสนุนทางด้านอารมณ์	23.01	3.07	6 – 30	12 – 30
2) การสนับสนุนด้านการประเมินค่า	17.57	2.85	5 – 25	12 – 25
3) การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร	19.52	2.67	5 – 25	10 – 25
4) การสนับสนุนทางด้านแรงงาน วัตถุ	27.42	3.98	7 – 35	16 – 35
ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย	1.96	0.85	1 – 6	1 – 6
ความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร	78.29	20.73	36 – 180	43 – 145
1) ความเครียดต่อการทำบทบาท/หน้าที่พ่อแม่	29.51	8.28	12 – 60	12 – 52
2) ความเครียดต่อปัญหาการมีปฏิสัมพันธ์กับลูก	24.89	7.75	12 – 60	12 – 52
3) ความเครียดต่อความเป็นเด็กเลี้ยงยากของลูก	23.89	7.47	12 – 60	12 – 54

* ข้อคำถามที่ไม่ได้นำคะแนนมารวมเป็นคะแนนการรับรู้สมรรถนะของมารดาในการดูแลทารก

ส่วนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา พบว่า อายุ ระดับการศึกษา จำนวนบุตร และ ลักษณะอาชีพของมารดา (ซึ่งจำแนกเป็นสองลักษณะ คือ แม่บ้านหรือทำงานที่บ้านและทำงานนอกบ้าน) มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารกและการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร มีความสัมพันธ์ทางลบกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.403, p < .001$ เมื่อ $p = .000$ และ $r = -.402, p < .001$ เมื่อ $p = .000$ ตามลำดับ) ในขณะที่ความเป็เด็กเลี้ยงยาก-ง่ายของทารกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ($r = .279, p = .004$) ดังแสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา (n = 104)

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8
1. อายุ	-							
2. ระดับการศึกษา	-.108	-						
3. จำนวนบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบัน	.345***	.013	-					
4. การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก	.142	.114	-.053	-				
5. การสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร	.113	.190	.022	.538***	-			
6. ลักษณะอาชีพของมารดา	.101	-.249*	.103	.020	-.050	-		
7. ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย	.007	-.015	.085	.339***	-.167	-.109	-	
8. ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร	.046	-.177	-.049	.403***	-.402***	.090	.279**	-

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

ส่วนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลของการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น สำหรับการใช้อยู่สถิติ วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) พบว่า สามารถใช้สถิติดังกล่าว ทดสอบอำนาจการทำนายของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามที่สนใจศึกษาได้ (ดูภาคผนวก ง) จากตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ทั้งหมด 7 ตัวแปร คือ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนบุตร การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก การสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร ลักษณะอาชีพของมารดา ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย สามารถร่วมกันทำนาย ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรได้ร้อยละ 27 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R^2 = .27$, $F = 5.09$, $p < .05$) โดยพบว่า ปัจจัยด้านลักษณะของมารดา มีเพียงการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก เท่านั้น ที่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = -.23$, $p < .05$) เมื่อตัวแปรอิสระที่เหลือทั้งหมดถูกควบคุมไว้ และพบว่า ปัจจัยด้านบริบททางสังคม-สภาพแวดล้อม ที่สามารถทำนายความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อตัวแปรอิสระที่เหลือทั้งหมดถูกควบคุมไว้ คือ การสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร ($\beta = -.25$, $p < .05$) ส่วนปัจจัยด้านเด็ก ได้แก่ ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย ไม่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรได้ ดังแสดงในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ปัจจัยที่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก ($n = 104$)

ตัวแปร	B	SEB	β	t	p-value
1. อายุ	.42	.30	.13	1.39	.169
2. ระดับการศึกษา	-.49	.67	-.07	-.73	.466
3. จำนวนบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบัน	-5.15	3.95	-.12	-1.30	.195
4. การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก	-.34	.16	-.23	-2.06	.042
5. การสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร	-.53	.23	-.25	-2.34	.021
6. ลักษณะอาชีพของมารดา	3.14	3.81	.08	.82	.412
7. ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย	4.37	2.30	.18	1.90	.060
ค่าคงที่ (constant)	141.71	20.10		6.98	.000

$R = .52$, $R^2 = .27$, Overall $F = 5.09$, Sig $F = .000$

บทที่ 5

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสามารถในการทำนายของ ปัจจัยด้านลักษณะของมารดา (อายุ ระดับการศึกษา จำนวนบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบันและการรับรู้สมรรถนะตนเองในการดูแลทารก) ปัจจัยด้านบริบททางสังคม-สภาพแวดล้อม (การสนับสนุนทางสังคมและลักษณะอาชีพของมารดา) และปัจจัยด้านลักษณะของเด็ก (ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย) ต่อ ความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ มารดาที่นำบุตรอายุ 6 เดือน – 12 เดือน มารับการตรวจรักษาและรอรับภูมิคุ้มกันที่แผนกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำนวนทั้งสิ้น 104 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สมมติฐานได้รับการสนับสนุนบางส่วน โดยพบว่าตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปร สามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรของมารดาในกลุ่มตัวอย่างได้ร้อยละ 27 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R^2 = .27, F = 5.29, p < .05$) โดยมีเพียง 2 ตัวแปรที่เป็นตัวทำนายความเครียดในการเลี้ยงดูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก ($\beta = -.23, p < .05$) และการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร ($\beta = -.25, p < .05$) ส่วนด้านอายุ ระดับการศึกษา จำนวนบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบัน ลักษณะอาชีพของมารดา และความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย ไม่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร (ดังแสดงในตารางที่ 4.5) ซึ่งการอภิปรายผลการศึกษาจึงมีดังนี้

ปัจจัยด้านลักษณะของมารดา

ปัจจัยด้านลักษณะของมารดาที่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก ส่วนอายุ ระดับการศึกษา และจำนวนบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบัน ไม่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรกได้ ซึ่งอาจอธิบายได้ดังนี้

การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารกสามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรกได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = -.23,$

$p < .05$) นั่นคือ ความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรนั้นขึ้นอยู่กับการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลบุตร กล่าวคือ หากมารดามีความเชื่อมั่นในตนเองหรือมีความมั่นใจในความสามารถของตนเองที่จะทำกิจกรรมการดูแลทารกมากก็จะส่งผลให้มารดานั้นมีความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรลดลง หรือในทางตรงข้าม ถ้ามารดาไม่มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองน้อย ก็ย่อมนำไปสู่ความเครียดที่มากขึ้นในการเลี้ยงดูบุตร ผลการศึกษาค้นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Raikes และ Thompson (2005) ที่พบว่า การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารกมีอิทธิพลต่อระดับความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร โดยระบุว่า การที่มารดาไม่มีความเชื่อในความสามารถของตนเองนับว่าเป็นแหล่งประโยชน์ทางจิตใจ (psychological resource) ที่มีส่วนช่วยลดความเครียดที่สัมพันธ์กับการเลี้ยงดูบุตรได้ และยังสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียดของมารดาชาวอิหร่าน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า มารดาที่มีระดับความมั่นใจอย่างมากในการที่จะกระทำกิจกรรมตามบทบาทของความเป็นมารดาจะทำให้ความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรลดน้อยลง (Tahmassian, Anari, & Fathabadi, 2011)

การเลี้ยงดูเด็กวัยขวบปีแรกนั้นเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านที่สำคัญของมารดาและเป็นช่วงสร้างรากฐานที่สำคัญของชีวิตเด็ก เด็กวัยนี้ช่วยเหลือตนเองได้น้อย มารดาต้องให้การดูแลเอาใจใส่กระทำกิจกรรมต่างๆ มากมาย เช่น อาหารการกิน การอาบน้ำและเช็ดตัว การนอน การขับถ่าย การส่งเสริมพัฒนาการและการเจริญเติบโต การส่งเสริมให้มีอารมณ์จิตใจดีและการสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันนั้น ยังต้องดำรงบทบาทความเป็นภรรยาที่ดีให้กับสามี (จินตนา วัชรสินธุ์, สุนทราวดี เขียวพิเชฐ และวรรณิ์ เดียวอิสเรศ, 2554; ประภาดา ชินาภา, 2552) และการแบกรับความคาดหวังจากครอบครัวว่าจะสามารถเป็นมารดาที่ดีพร้อม ภาระและความคาดหวังเหล่านี้ที่เกิดขึ้นกับมารดาอาจนำไปสู่การสงสัยในความสามารถของตนเองว่าจะสามารถให้การดูแลบุตรได้หรือไม่ หากการรับรู้ความสามารถนี้ถูกบั่นทอนลง มารดาจะรู้สึกว่าคุณเองไม่มีความสามารถดีพอที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ได้ หรือทำได้ไม่เป็นไปตามความคาดหวัง ก็ย่อมนำไปสู่ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรได้

อายุ

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า อายุของมารดาไม่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรได้ ($\beta = .13, p > .05$) สอดคล้องกับการศึกษาของ Combs-Orme และคณะ (2004) และ Younger (1991) ที่พบว่า อายุไม่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรได้ อีกทั้งการศึกษาของ ทศนิ ประสบกิตติคุณ ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร (2553) ที่พบว่า อายุของมารดาไม่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยเช่นกัน การที่อายุไม่สามารถ

ทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรกในผลการศึกษาครั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก อายุของบุตรในการศึกษาครั้งนี้ ถูกจำกัดด้วยวัยขวบปีแรก ซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านที่สำคัญของมารดา และเป็นช่วงสร้างรากฐานที่สำคัญของชีวิตเด็ก เนื่องจากเด็กวัยขวบปีแรกนี้ เป็นวัยที่มีการเจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการอย่างรวดเร็ว เป็นวัยที่ต้องได้รับการเอาใจใส่ดูแล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างสัมพันธภาพระหว่างมารดา-บุตร ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญที่นำไปสู่คุณภาพการเลี้ยงดูเด็กในลำดับต่อไป และที่สำคัญยังเป็นวัยที่ต้องพึ่งพาผู้ดูแลอย่างสมบูรณ์ ดังนั้น ในการดูแลเด็กวัยขวบปีแรก มารดาหรือผู้เลี้ยงดูจึงต้องใช้เวลาอย่างเต็มที่ มีความอดทน และความเสียสละอย่างมาก เพื่อที่จะปฏิบัติการกิจของการเลี้ยงดู จึงเป็นไปได้ว่า ไม่ว่ามารดาจะมีอายุมากหรือน้อยก็ตามก็ย่อมต้องเผชิญกับภาระของการเลี้ยงดูที่นำมาซึ่งความเครียดไม่ต่างกัน แต่การที่จะรับรู้ว่าการเลี้ยงดูทารกเป็นความเครียดมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นไม่ใช่ขึ้นอยู่กับอายุของมารดา

นอกจากนี้การที่พบว่า อายุไม่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรได้ อาจเนื่องมาจาก ลักษณะกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาค่อนข้างมีความเป็นเอกพันธ์ (homogeneous) ดังจะสังเกตได้ว่า มีมารดาเพียงร้อยละ 14.4 เท่านั้นที่เป็นวัยรุ่น นอกนั้นหรือร้อยละ 85.6 มีอายุ 20 ปีขึ้นไป (ตารางที่ 4.1) ซึ่งถือได้ว่าเป็นวัยผู้ใหญ่ และนับเป็นช่วงอายุที่เหมาะสมกับการมีบุตร สามารถเตรียมพร้อมในการมีบุตรและเลี้ยงดูบุตรได้ อีกทั้งมีพัฒนาการทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจที่สมบูรณ์เต็มที่ มีความรู้สึกลั่นคองทางจิตใจและสามารถควบคุมการแสดงอารมณ์ต่างๆ ได้ พร้อมรับสถานภาพ (status) ในสังคมที่พึงจะมี (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) ทั้งยังเป็นวัยที่มีความสงบสุขในชีวิตครอบครัว ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน มีความมั่นคงไม่หวั่นไหวในอารมณ์ (สุชา จันทน์เอม, 2540) ดังนั้นวิถีทางด้านอายุที่จะส่งผลต่อความพร้อมในการดำรงบทบาทหน้าที่ของการเป็นมารดาในการศึกษาครั้งนี้จึงอาจไม่แตกต่างกันมากนัก

เป็นที่น่าสังเกตว่า ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมในการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับ ข้อมูลในการศึกษาของ Combs-Orme และคณะ (2004) ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.6) เป็นมารดาที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีช่วงอายุที่เกาะกลุ่มกัน ซึ่งการวิเคราะห์สถิติถดถอยพหุคูณนั้น ลักษณะของข้อมูลควรมีความแปรปรวนมากพอที่จะทำให้เห็นอำนาจการทำนาย (บุญใจ ศรีสถิตยัณรากร, 2553) ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้อายุไม่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรได้

ระดับการศึกษา

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ระดับการศึกษาของมารดาไม่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ($r = -.177$, $p = 0.72$) และระดับการศึกษาของมารดานั้นไม่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรได้ ($\beta = -.09$, $p > .05$) ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาของ ทศนิ ประสภกิตติคุณ ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร (2553) และ Younger (1991) ที่พบว่า การศึกษาของมารดา มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร และการศึกษาของ McConachie (2008) ที่พบว่าระดับการศึกษาของมารดาเป็นปัจจัยที่สามารถทำนายความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้ได้อธิบายไว้ว่า การศึกษาของมารดาเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงดูบุตร ช่วยให้บุคคลมีทักษะในการแสวงหาข้อมูล ตลอดจนใช้แหล่งประโยชน์ได้ดีขึ้น (Muhenkamp & Sayles, 1986) มารดาที่มีการศึกษาสูงกว่าจึงมักจะมี ความสามารถในการแสวงหาความรู้ และสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลหรือแหล่งช่วยเหลือทางสังคมได้ ง่ายกว่า (Wolff, 1993) เพราะฉะนั้นเมื่อมารดาที่มีระดับการศึกษาสูงเกิดความไม่เข้าใจ มีข้อสงสัย หรือมีความวิตกกังวลในการเลี้ยงดูบุตรก็สามารถที่จะแสวงหาข้อมูลได้ และนำวิธีการที่จะช่วย พัฒนาลูกมาใช้ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสม ส่งผลให้ความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดู บุตรลดน้อยลง แต่อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้กลับไม่พบอิทธิพลของระดับการศึกษา กับ ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ในปัจจุบันนี้มารดาหรือคนทั่วไป สามารถ ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กได้ง่าย เพราะการสืบค้นหาข้อมูลนั้นมีหลากหลายช่องทาง เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร อีกทั้งยังมีการใช้สื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้าน การเลี้ยงดูเด็กออกมาหลายรูปแบบ โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ในรูปของแผ่นพับ เอกสาร และ นิิตยสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับแม่และเด็ก หรือแม้แต่เป็นรายการทางวิทยุ รายการโทรทัศน์เกี่ยวกับแม่ และเด็ก สื่อเหล่านี้ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูอบรมเด็ก ตลอดจนการดูแลหรือแก้ปัญหา ด้าน สุขภาพกาย สุขภาพจิต และพัฒนาการของเด็ก (กุศล สุนทรธาดา, อุไรวรรณ คณิงสุขเกษม, กาญจนา ตั้งชลทิพย์ และสุริย์พร พันพื้ง, 2541) ด้วยเหตุนี้ไม่ว่ามารดาจะมีความรู้ในระบบโรงเรียนมาก หรือน้อย ต่างก็สามารถเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็กได้ง่ายขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับ สมัยก่อน จึงอาจเป็นเหตุผล ที่ทำให้ไม่พบอิทธิพลของระดับการศึกษาต่อความเครียดของมารดาใน การเลี้ยงดูบุตรในการศึกษาครั้งนี้

จำนวนบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่า จำนวนบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบันไม่สามารถ ทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร ($\beta = -.04$, $p > .05$) ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของ

Ostberg และ Hagekull (2000) ที่พบว่า จำนวนบุตรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรง (direct effect) ต่อการเกิดความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร หากมีบุตรอยู่ในครอบครัวเป็นจำนวนมาก เนื่องมาจากจำนวนบุตรที่ต้องรับผิดชอบมากอาจหมายถึงภาระมีมาก จะทำให้มารดาที่มีความเครียดเพิ่มสูงขึ้น การที่ผลของการศึกษาครั้งนี้ไม่ได้เป็นไปตามที่ได้คาดการณ์หรือสันนิษฐาน ซึ่งทั้งนี้อาจเกิดจากลักษณะการเลี้ยงดูเด็กตามบริบทของสังคมไทยนั้นแตกต่างจากรูปแบบการเลี้ยงดูตามวัฒนธรรมตะวันตก เนื่องจาก การอบรมเลี้ยงดูในวัฒนธรรมตะวันออก เป็นการเลี้ยงดูแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยผู้ที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูนั้นจะมีทั้งพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยายและพี่ในการเลี้ยงทารก เพียงแต่แม่จะมีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการอบรมสั่งสอนเด็กเล็กๆ (ศิริกุล อิศรานุรักษ์ และปราณี สุทธิสุคนธ์, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด (91 ใน 104 คน) มีสามี (ร้อยละ 62.5) และปู่ย่าตายาย (ร้อยละ 28.9) คอยให้ความช่วยเหลือในการดูแลบุตร (ตารางที่ 4.2) การช่วยเหลือที่ได้รับเหล่านี้ช่วยแบ่งเบาภาระในการเลี้ยงดูบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบันได้ ส่งผลให้ความตึงเครียดของมารดาต่อการเลี้ยงดูบุตรลดลงได้ จึงอาจทำให้ผลการวิเคราะห์ไม่พบอิทธิพลของจำนวนบุตรที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบันกับความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร

ปัจจัยด้านบริบททางสังคม-สภาพแวดล้อม

ปัจจัยด้านบริบททางสังคม – สภาพแวดล้อม ที่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การสนับสนุนทางสังคมในการดูแลทารก ส่วนลักษณะอาชีพของมารดา ไม่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรกได้ (ตารางที่ 4.5) ซึ่งสามารถอภิปรายรายละเอียดดังนี้

การสนับสนุนทางสังคมในการดูแลทารก

จากผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า การสนับสนุนทางสังคมในการดูแลทารกสามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรกได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = -.25, p < .05$) หมายความว่า ความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนทางสังคมในการดูแลทารก ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาอื่นๆ ที่ผ่านมา (ทัศนีย์ ประสพกิตติคุณ, ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโ, 2553; Ostberg & Hagekull, 2000; Quittner, 1990; Younger, 1991) โดยสามารถอธิบายได้ว่า มารดาในกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด (102 คน จาก 104 คน) มีผู้คอยช่วยเหลือดูแลบุตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สามี (ร้อยละ 62.5) และปู่ย่าตายาย (ร้อยละ 28.9) ซึ่งหากว่ามารดาได้รับความรัก ความเข้าใจ การเอาใจใส่ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการ

เลี้ยงดูบุตร การช่วยเหลือดูแลบุตร การสนับสนุนด้านเงินทองและสิ่งของ ตลอดจนความชื่นชมในความเป็นแม่จากบุคคลรอบข้างเหล่านี้ก็จะเป็ปัจจัยที่สำคัญต่อความมั่นคงทางอารมณ์ของทั้งมารดาและเด็ก จะช่วยลดความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรของมารดาได้ (นภัสวรรณ แก้วหลวงและจินตนา วัชรสินธุ์, 2547; Abidin, 1995) สอดคล้องกับการศึกษาของ ทศนี ประสภกิตติคุณ ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร (2553) ที่กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคมทำหน้าที่เปรียบเสมือนแหล่งประโยชน์ที่จะช่วยให้มารดาได้รับการประคับประคองด้านจิตใจ แบ่งเบาภาระในการเลี้ยงดู และช่วยให้สามารถเผชิญปัญหาการดูแลบุตรได้อย่างมั่นใจ ส่งผลให้ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรลดลงได้

ผลการศึกษาครั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า การสนับสนุนทางสังคมในการดูแลทารกนั้น เป็นตัวแปรที่มีอำนาจการทำนายสูงสุด ซึ่งไม่เป็นไปตาม Model of the Determinants of Parenting ของ Belsky (1984) ที่ระบุว่า ปัจจัยด้านลักษณะของบิดามารดานั้นมีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดูมากที่สุด ส่วนปัจจัยด้านบริบททางสังคม – สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลรองลงมา แต่อย่างไรก็ตามอิทธิพลของทั้งสองตัวแปร (การรับรู้สมรรถนะของตนเอง และ การสนับสนุนทางสังคม) ก็ไม่ได้มีความแตกต่างกันมาก ($\beta = -.23, p < .05$ และ $\beta = -.25, p < .05$ ตามลำดับ) การที่ผลการศึกษาครั้งนี้ไม่เป็นไปตาม Model ดังกล่าว อาจเนื่องมาจากรูปแบบการเลี้ยงดูตามวัฒนธรรมตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมของการเลี้ยงดูสังคมไทย ซึ่งไม่ได้อยู่โดดเดี่ยว มีการเลี้ยงดูแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวและมีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (ศิริกุล อิศรานุรักษ์ และปราณี สุทธิสุคนธ์, 2550) จึงส่งผลให้การสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวแปรที่มีอำนาจการทำนายสูงสุดในการศึกษาครั้งนี้

ลักษณะอาชีพของมารดา

ในปัจจุบันเพศหญิงมีบทบาทในสังคมมากขึ้น ทั้งการรับผิดชอบดูแลงานบ้านในครอบครัว อีกทั้งทำงานนอกบ้านด้วย จึงถือว่ามารดามีบทบาทหน้าที่ทั้งในบ้านและนอกบ้าน ซึ่งนำไปสู่การเกิดความเครียดในการเลี้ยงดูเด็กได้ แต่จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ลักษณะอาชีพของมารดา (ซึ่งจำแนกเป็นสองลักษณะ คือ แม่บ้านหรือทำงานที่บ้านและทำงานนอกบ้าน) ไม่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก ($\beta = .04, p > .05$) ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาของ ทศนี ประสภกิตติคุณ ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร (2553) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านลักษณะอาชีพของมารดากับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร พบว่าลักษณะอาชีพของมารดา มีความสัมพันธ์ทางลบกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร กล่าวคือ มารดาที่ทำงานนอกบ้านจะทำให้ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรลดลงได้ เนื่องจาก การที่มารดาได้ออกไป

ทำงานนอกบ้านนั้นอาจจะได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์กับสังคมภายนอก ช่วยลดความรู้สึกลึกหมกมุ่น และจดจ่อกับภาระงานบ้าน การเลี้ยงดูและครอบครัว แต่ในการศึกษาค้างครั้งนี้กลับไม่พบอิทธิพลของ ลักษณะอาชีพของมารดาต่อความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรนั้น อาจเป็นไปได้ว่า ตัวแปรด้านลักษณะ อาชีพของมารดา ที่แบ่งเป็น ทำงานอยู่ที่บ้าน (รวมแม่บ้าน) และทำงานนอกบ้าน เป็นการจำแนก ลักษณะของตัวแปรให้มีความหลากหลายหรือมีคุณลักษณะแยกแยะได้ไม่เพียงพอที่จะทำให้ สามารถเห็นผลที่มีต่อความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ดังนั้น การที่จะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ ความเครียดที่สนใจศึกษา อาจต้องพิจารณาในแง่มุมอื่นของตัวแปรอาชีพด้วย ไม่ใช่เพียงมองแค่ ว่าทำงานในบ้านหรือนอกบ้าน เช่น ในการศึกษาวิจัยอาจต้องคำนึงถึงความพึงพอใจต่อลักษณะงาน ของมารดาด้วย เนื่องจากมารดาที่เป็นแม่บ้านหรือประกอบอาชีพอยู่ที่บ้านอาจมองได้ว่ามารดา กลุ่ม นี้มีระยะเวลาที่ให้กับบุตรในแต่ละวันมาก แต่ก็อาจรู้สึกไม่พึงพอใจกับสภาพที่ต้องอยู่กับบ้านเลี้ยงดู บุตรและรับภาระงานบ้าน ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงออกไปนอกบ้านได้ อาจส่งผลให้เกิด ความเครียดได้ ในทำนองเดียวกัน มารดาที่ทำงานนอกบ้าน แม้ว่าได้มีโอกาสพบปะผู้คน มีสังคม นอกบ้าน แต่ก็ต้องทำงานเลี้ยงครอบครัวและหลังเลิกงานต้องรับผิดชอบเลี้ยงบุตร และทำงานบ้าน จากภาระหน้าที่หลายอย่างทั้งงานในบ้านและนอกบ้าน ก็ส่งผลให้เกิดความเครียดได้ (Prasobkittikun, 2001) ดังนั้น การไม่พบอิทธิพลของลักษณะอาชีพของมารดาในการศึกษาค้างนี้ อาจไม่สามารถชี้ชัดว่าอาชีพมารดาไม่ใช่ตัวทำนายความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร จำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมในแง่มุมอื่นของตัวแปรดังกล่าวประกอบด้วย

ปัจจัยด้านลักษณะของเด็ก

ความเป็นเด็กเลี้ยงง่าย – ยาก

ปัจจัยด้านลักษณะของเด็ก ได้แก่ ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย มีความสัมพันธ์ ทางบวกกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ($r = .279, p < .01$) สอดคล้องกับการศึกษาของ ทศนิ ประสภกิตติคุณ ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร (2553) ที่พบว่า ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย ของทารก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร นั่นคือ ถ้ามารดารับรู้ว่ามีบุตร เป็นเด็กเลี้ยงง่ายก็มักจะมีเครียดน้อย มารดาที่รับรู้ว่ามีบุตรเป็นเด็กเลี้ยงยากก็มักจะมีเครียด มากด้วย ทั้งนี้เพราะหากเด็กมีพื้นฐานอารมณ์เป็นเด็กเลี้ยงง่าย จะมีลักษณะการทำงานของร่างกาย สม่าเสมอ เช่น ปรับตัวรวดเร็ว กินง่าย เข้านอนตรงเวลา เป็นต้น ก็จะทำให้ผู้เลี้ยงดูเกิดความสบายใจ ในการดูแล เกิดความมั่นใจในการควบคุมสถานการณ์ และเกิดมีความรู้สึกว่าการเลี้ยงเด็กเป็นเรื่อง ไม่ยากเกินความสามารถของตน ส่วนเด็กที่มีพื้นฐานอารมณ์เป็นเด็กเลี้ยงยาก จะมีระบบการทำงานของร่างกายไม่สม่าเสมอ ตอบสนองต่อสิ่งต่างๆที่เข้ามากระตุ้นด้วยวิธีการถอยหนี ปรับตัวยาก

ปรับตัวช้าต้องใช้เวลานาน อารมณ์เสื่อง่าย หงุดหงิดง่าย โวยวายเก่ง การแสดงออกไม่คงที่ในการทำกิจวัตรประจำวัน เช่น การกิน การนอน การขับถ่ายไม่เป็นเวลา เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลทำให้ผู้เลี้ยงดูเกิดความวิตกกังวลในการที่จะตอบสนองต่อความต้องการของเด็ก คาดเดาเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กไม่ได้ (นฤมล วิบุโรและทัศนีย์ ประสบกิตติคุณ, 2551)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะพบว่าความเป็นเด็กเลี้ยงยาก-ง่ายมีความสัมพันธ์กับความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรกแต่กลับพบว่า ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก-ง่ายไม่สามารถทำนายความเครียดของมารดาได้ ($\beta = .17, p > .05$) ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของ Ostberg และ Hagekull (2000) ที่พบว่า พื้นฐานอารมณ์ในเรื่องความเป็นเด็กเลี้ยงยากเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรง (direct effect) ต่อการเกิดความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร และการศึกษาของ Mulsow และคณะ (2002) ได้ทำการศึกษาระยะยาวเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรในระยะ 3 ขวบปีแรก พบว่า พื้นฐานอารมณ์ของทารก สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรได้เมื่อบุตร อายุ 1 เดือน 24 เดือน และ 36 เดือน การที่พบความสัมพันธ์แต่ไม่พบอำนาจการทำนายของตัวแปรความเป็นเด็กเลี้ยงยาก-ง่าย อาจอธิบายในเชิงสถิติได้ว่า ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่ายนั้นมีความสัมพันธ์ทางลบกับการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลบุตรของมารดา ($r = -.339, p < .001$) และการรับรู้สมรรถนะของตนเองก็มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ($r = -.403, p < .001$) และสามารถอธิบายความแปรปรวนของความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรด้วย ดังนั้นนอกเหนือจากขนาดของความสัมพันธ์ที่ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย มีร่วมกับการรับรู้สมรรถนะของตนเองแล้ว ขนาดของความสัมพันธ์ที่เหลือระหว่างความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย กับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรก็ไม่มากพอที่จะอธิบายความแปรปรวนหรือสามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรได้อีก

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสามารถในการทำนายของ ปัจจัยด้านลักษณะของ มารดา (อายุ ระดับการศึกษา จำนวนบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบันและการรับรู้ สมรรถนะตนเองในการดูแลทารก) ปัจจัยด้านบริบททางสังคม-สภาพแวดล้อม (การสนับสนุนทาง สังคม และลักษณะอาชีพของมารดา) และปัจจัยด้านลักษณะของเด็ก (ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย) ต่อ ความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรกได้ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ มารดาที่นำบุตรอายุ 6 เดือน – 12 เดือน มารับการตรวจรักษาและรอรับภูมิคุ้มกันที่แผนก สุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำนวนทั้งสิ้น 104 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามความเครียดในการเลี้ยง ดูบุตร แบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก แบบสอบถามการสนับสนุน ทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร และ แบบสอบถามความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย โดยใช้สถิติเชิง พรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา และสถิติวิเคราะห์พหุคูณในการหาอำนาจการ ทำนายของตัวแปรที่ศึกษาต่อความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก ซึ่งผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1) ลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้พบว่า มารดากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 104 คน มีอายุอยู่ในช่วง 17 – 42 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 27.78 ปี ($SD = 6.57$) มารดาเกือบทั้งหมด มีอายุระหว่าง 21 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 82.7 จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาโดยเฉลี่ย 9.82 ปี ($SD = 2.84$) โดยมีมารดาเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 42.3) ที่ได้รับการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มารดามีร้อยละ 56.7 เป็นแม่บ้านหรือประกอบอาชีพอยู่ที่บ้านของตนเอง นอกนั้นร้อยละ 43.3 ประกอบอาชีพนอกบ้าน ร้อยละ 47.1 ของมารดา มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท โดยร้อยละ 66.3 ของมารดาระบุว่า รายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ซึ่งผู้ที่รับผิดชอบค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่คือ สามี คิดเป็นร้อยละ 54.8 มารดาในการศึกษาครั้งนี้ เป็นมารดาครรภ์แรก ร้อยละ 48.1 ขณะปัจจุบันมารดา มีบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 58.7 มารดาส่วนมาก ร้อยละ 65.4 มี ประสบการณ์ดูแลทารกมาก่อน

สำหรับเด็กกลุ่มตัวอย่างพบว่า มีอายุเฉลี่ย 7.92 เดือน ($SD = 1.91$) ส่วนใหญ่มีอายุ 6 เดือนและ 9 เดือน คิดเป็นร้อยละ 41.3 และร้อยละ 27.9 ตามลำดับ โดยร้อยละ 51.9 เป็นทารกเพศหญิง ร้อยละ 79.8 ของทารกมีมารดาเป็นผู้เลี้ยงดูหลัก รองลงมาคือ ปู่ ย่า ตา ยาย (ร้อยละ 13.5) มารดาร้อยละ 62.5 ระบุว่า บุคคลที่สำคัญที่สุดในการช่วยเหลือดูแลบุตรคือ สามี และทารกส่วนใหญ่ได้รับการเลี้ยงดูที่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 92.3

2) จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา พบว่า อายุ ระดับการศึกษา จำนวนบุตร และลักษณะอาชีพของมารดา (ซึ่งจำแนกเป็นสองลักษณะ คือ แม่บ้านหรือทำงานที่บ้าน และทำงานนอกบ้าน) มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารกและการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร มีความสัมพันธ์ทางลบกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.403, p < .001$ และ $r = -.402, p < .001$ ตามลำดับ) ในขณะที่ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก-ง่ายของทารกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ($r = .279, p = .004$)

3.) จากการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น โดยใช้สถิติ วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) พบว่า สามารถใช้สถิติดังกล่าวทดสอบอำนาจการทำนายของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามที่น่าสนใจศึกษาได้ ซึ่งจากตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ทั้งหมด 7 ตัวแปร คือ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนบุตร การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก การสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร ลักษณะอาชีพของมารดา ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย สามารถร่วมกันทำนายความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรได้ร้อยละ 27 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R^2 = .27, F = 5.09, p < .05$) โดยพบว่ามีตัวแปรเพียง 2 ตัว คือ การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก และการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร ที่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = -.23, p < .05$ และ $\beta = -.25, p < .05$ ตามลำดับ) เมื่อตัวแปรอิสระที่เหลือทั้งหมดถูกควบคุมไว้

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

จากผลการศึกษา พบว่า การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก และการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรกได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

ด้านการปฏิบัติการพยาบาล

ควรบูรณาการข้อค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้ด้วยการจัดกระทำกับตัวแปรทำนายในรูปแบบของการให้กิจกรรมการพยาบาล โดยมุ่งหวังให้ส่งผลลดความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร ตัวอย่างเช่น

1. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคคลใกล้ชิดและบุคคลในครอบครัวที่จะเป็นแหล่งสนับสนุนทางสังคมของมารดา โดยการจัดกิจกรรมแก่บุคคลกลุ่มนี้โดยตรง โดยไม่ได้มุ่งเน้นแต่การให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลบุตรเท่านั้น แต่ควรส่งเสริมให้บุคคลเหล่านี้ได้ตระหนักถึงความสำคัญของตนในฐานะบุคคลที่สามารถช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของมารดาและมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดูบุตร
2. สนับสนุนด้านข้อมูลและแหล่งประโยชน์อื่นที่เกี่ยวข้อง โดยอาจจัดทำในรูปแบบของการให้บริการโทรศัพท์สายตรงเมื่อมารดาต้องการคำปรึกษาหรือจัดมุมให้คำปรึกษาด้านการเลี้ยงดูบุตรแก่มารดาที่พาบุตรมารับภูมิคุ้มกันที่แผนกสุขภาพเด็กดี นอกเหนือไปจากการนัดตรวจสุขภาพตามปกติ
3. ลักษณะกิจกรรมการพยาบาลที่ให้กับมารดา โดยทั่วไปมักมุ่งเน้นการให้ความรู้และคำแนะนำบางอย่างในการดูแลบุตร จากผลการวิจัยทำให้เห็นถึงความจำเป็นของการจัดกิจกรรมหรือโปรแกรมการส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะตนเองแก่มารดา เพื่อสร้างความเชื่อในความสามารถของตนเองเกี่ยวกับการดูแลบุตรเมื่อมารดากลับไปดูแลทารกเองที่บ้าน
4. ในบริบทการทำงานของศูนย์สุขภาพเด็กดีในโรงพยาบาลแต่ละแห่งนั้น มักจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเด็กและการฉีดวัคซีนมากกว่าที่จะคำนึงถึงการดูแลมารดา โดยเฉพาะความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรที่เกิดขึ้นนี้นับว่าเป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้มารดาพร่องความสามารถในการกระทำบทบาทของการเป็นผู้เลี้ยงดู ดังนั้น พยาบาลควรมีแบบคัดกรองว่ามารดามีความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรหรือไม่ โดยมีลักษณะของข้อคำถามสั้นๆ และสามารถใช้ประเมินได้อย่างรวดเร็ว และถ้าหากเป็นไปได้หรือในกรณีที่จำเป็น ควรมีการสำรวจการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารกและการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตรด้วย เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าปัจจัยดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการเกิดความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ทั้งนี้เพื่อที่พยาบาลจะสามารถจัดกิจกรรมการพยาบาล ให้การป้องกันหรือช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ด้านการทำวิจัย

1. ควรมีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในโรงพยาบาลอื่นๆ ทั้งในชุมชนเมืองและชนบท เพื่อให้สามารถเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร เพิ่มความสามารถในการอ้างอิงได้
2. จากการวิจัยครั้งนี้พบว่าตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปร สามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรของมารดาในกลุ่มตัวอย่างได้ร้อยละ 27 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R^2 = .27$, $F = 5.29$, $p < .05$) ซึ่งจะเห็นได้ว่ายังมีตัวแปรหรือปัจจัยอื่นๆ อีกมากถึงร้อยละ 73 ที่มีอิทธิพลต่อความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ดังนั้นในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาตัวแปรหรือปัจจัยอื่นๆ ที่คาดว่าจะสามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก เช่น ความพึงพอใจในชีวิตของมารดา (จินตนา วัชรสินธุ์, สุนทราวดี เชียรพิเชฐ และวรรณิ์ เดียวอิสเรศ, 2554) ความยุ่งยากเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กในชีวิตประจำวัน (Crnic & Greenberg, 1990) สายสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก (Tahmassian, Anari, & Fathabadi, 2011) สภาพแวดล้อมทางครอบครัว (McKelvey, Fitzgerald, Schiffman, & VonEye, 2002) เหตุการณ์ด้านลบที่เกิดขึ้นในชีวิตระยะหนึ่งปีที่ผ่านมาและจำนวนปัญหาในการดูแลเด็ก (Ostberg & Hagekull, 2000) เป็นต้น
3. ในการศึกษาครั้งต่อไป เกี่ยวกับปัจจัยที่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรนั้น จำนวนข้อคำถามไม่ควรมีมากเกินไป เนื่องจากจะทำให้ผู้ตอบรู้สึกเหนื่อยล้าต่อการตอบ มีความสนใจในการตอบลดน้อยลง จึงอาจส่งผลให้ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาลดลงได้

ปัจจัยทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก

FACTORS PREDICTING PARENTING STRESS IN MOTHERS OF INFANTS

สุมัจฉรา มานะชีวกุล 5136738 NSPN/M

พย.ม. (การพยาบาลเด็ก)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ทศนี ประสพกิตติคุณ, Ph.D (NURSING),
พรณรัตน์ แสงเพิ่ม, ประ.ด. (การพยาบาล)

บทสรุปแบบสมบูรณ์

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กในวัยขวบปีแรก เป็นวัยเริ่มต้นที่จำเป็นต้องได้รับการวางรากฐานที่ดีเพื่อการเจริญเติบโตของร่างกาย สมอง และพัฒนาการต่างๆ ด้าน รวมทั้งการพัฒนามุขลิกภาพที่สำคัญ ดังนั้น การเลี้ยงดูที่เด็กได้รับจึงเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง การเลี้ยงดูที่ถูกต้องและเหมาะสมต้องเริ่มมาจากครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันหลักในการพัฒนาเด็ก โดยเฉพาะมารดาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในครอบครัวในเรื่องของการเลี้ยงดูเด็ก บทบาทการเป็นมารดานั้นเป็นบทบาทถาวรที่เกิดขึ้นตามพัฒนาการของการเป็นมารดาที่จะต้องกระทำให้สำเร็จตามความคาดหวังของสังคม นับตั้งแต่การให้กำเนิดทารก มารดาต้องปฏิบัติบทบาทหน้าที่การเป็นมารดา และขณะเดียวกันยังต้องคงไว้ซึ่งบทบาทเดิม คือ การเป็นภรรยาในการดำรงสัมพันธภาพกับคู่สมรส (Bobak & Jensen 1993) ต้องจัดการกับภาระงานต่างๆ ภายในบ้านและดูแลความสุขสบายของสมาชิกในครอบครัว (Tulman, Fawcett, Groblewski, & Silverman, 1990) นอกจากนี้ในสภาพสังคมปัจจุบันมารดายังมีบทบาทในการหาเลี้ยงครอบครัวด้วยเช่นกัน ทำให้มารดาครองบทบาทหรือรับภาระหลายด้านมากขึ้น ด้วยเหตุนี้การเลี้ยงดูเด็กในวัยขวบปีแรกจึงไม่ใช่เรื่องง่าย ความต้องการของเด็กวัยนี้ร่วมกับบทบาทและหน้าที่ของผู้เป็นมารดาที่จะต้องตอบสนองความต้องการของบุตรย่อมนำมาซึ่งความเครียดได้ถ้าหากว่ามารดาไม่สามารถปรับตัวหรือจัดการกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น หรือไม่สามารถจัดการกับปัญหาพฤติกรรมของบุตรได้อย่างเหมาะสม ซึ่งความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรจะเกิดขึ้น

เมื่อความรู้สึกต้องการในการตอบสนองที่จะกระทำบทบาทของความเป็นมารดาที่มีมากเกินไปและแหล่งประโยชน์ที่มีอยู่ ซึ่งถ้าความรู้สึกนี้มีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จะทำให้ไร้ความสามารถในการกระทำบทบาทของการเป็นผู้เลี้ยงดูหรือรู้สึกไม่มีความสุขอยู่ตลอดเวลากับการดำรงชีวิต (Creasey & Jarvis, 1994) โดยเฉพาะความเครียดของการเลี้ยงดูที่สะสมมาตลอดในช่วง 3 ขวบปีแรก เป็นสิ่งที่วิกฤตต่อการพัฒนาด้านอารมณ์ พฤติกรรมของเด็กและการพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างมารดากับบุตร (Abidin, 1995) ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ที่ไม่ดี ทั้งในด้านมารดา และด้านเด็ก

องค์ความรู้เกี่ยวกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรซึ่งเป็นทารกปกติทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องมีน้อยมากถึงแม้ว่ามีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูทารกระยะขวบปีแรก (ทัศนีย์ ประสพกิตติคุณ, ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโธ, 2553) ตามที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา แต่ก็เป็นงานวิจัยประเภทที่ใช้การวิเคราะห์ทุติยภูมิ (secondary data analysis) จึงทำให้ปัจจัยที่นำมาศึกษาถูกจำกัดด้วยข้อมูลปฐมภูมิ ขอบเขตการศึกษาและการแปลผลยิ่งกว่านั้นองค์ความรู้ในเรื่องนี้มักจะพบจากการศึกษาในต่างประเทศซึ่งมีบริบทด้านวัฒนธรรมของการเลี้ยงดูที่แตกต่างจากไทยด้วย จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์หรือสามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร อาจสรุปได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

ปัจจัยด้านลักษณะของมารดา ซึ่งเป็นผู้เลี้ยงดูหลัก จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า อายุ และการศึกษาของมารดา มักจะถูกนำมาศึกษาเกี่ยวกับการดูแลหรือการเลี้ยงดูบุตร แต่ผลการศึกษพบว่ายังมีความขัดแย้งกัน โดยมีทั้งความสัมพันธ์ทางลบ (McConachie, 2008) และทางบวก (ทัศนีย์ ประสพกิตติคุณ ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโธ, 2553; Ostberg & Hagekull, 2002; Younger, 1991) นอกจากนี้มีการศึกษาที่ระบุว่า จำนวนบุตรเป็นปัจจัยทำนายความเครียดด้วยเนื่องจากจำนวนบุตรที่มากขึ้นย่อมเป็นภาระมากขึ้นนั่นเอง (Ostberg & Hagekull, 2000) และมารดาที่มีสำนึกของความสามารถในการเลี้ยงดูบุตร (sense of parenting competence) ต่ำ จะมีปัญหาสุขภาพจิตมาก (Psychological distress) (Silver, Heneghan, Bauman, & Stein, 2006)

ปัจจัยด้านบริบททางสังคม – สภาพแวดล้อม จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า มารดาที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูงจะมีความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรน้อย (Abidin, 1990; Melson, Windecker-Nelson, & Schwartz, 1998; Ostberg & Hagekull, 2000; Quittner, Glueckauf, & Jackson, 1990; Younger, 1991) และลักษณะบริบททางสังคม – สภาพแวดล้อม ที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ ลักษณะการทำงานหรืออาชีพของมารดา โดยการศึกษาหนึ่งพบว่า การทำงานนอกบ้านของมารดาจะทำให้มารดาที่มีความเครียดเพิ่มสูงขึ้น (Ostberg & Hagekull, 2000) ในขณะที่การศึกษาหนึ่งกลับพบว่า การทำงานนอกบ้าน ช่วยลดความหมกมุ่น หรือความจำเจต่อบทบาท

ภาระหน้าที่ในบ้าน ส่งผลให้มารดามีความเครียดน้อยลง (ทัศนี ประสพกิตติคุณ, ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิปฺโร, 2553)

ปัจจัยด้านลักษณะของเด็ก ได้แก่ พื้นฐานอารมณ์ของทารก (temperament) (Holden, 1997) ซึ่งหมายถึง รูปแบบพฤติกรรม (behavioral styles) หรืออุปนิสัยของทารก ยกตัวอย่าง เช่น หากทารกมีพื้นฐานอารมณ์ที่มีลักษณะเป็นเด็กเลี้ยงยาก หงุดหงิดง่าย ร้องไห้หรือกรี๊ดร้องบ่อยๆ กินนอนลำบากไม่เป็นเวลา กลัวคนแปลกหน้าหรือตื่นกลัวต่อสิ่งเร้าใหม่ ส่งผลให้เกิดการปฏิสัมพันธ์หรือการกระตุ้นเร้าที่ไม่เหมาะสม ย่อมทำให้ผู้เลี้ยงดูเกิดความรู้สึกเครียดได้ (นฤมล วิปฺโร และทัศนี ประสพกิตติคุณ, 2551) จากการศึกษาในอดีตที่ผ่านมา พบว่า พื้นฐานอารมณ์ในเรื่องความเป็นเด็กเลี้ยงยากเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรง (direct effect) ต่อการเกิดความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร (Ostberg & Hagekull, 2000) และความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย ของทารกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร (ทัศนี ประสพกิตติคุณ, ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิปฺโร, 2553)

การเลี้ยงดูในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อาจมีปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเครียดจากการเลี้ยงดูแตกต่างกันด้วย จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าส่วนใหญ่การศึกษาที่อ้างถึงข้างต้นเป็นการศึกษาทางตะวันตกและจากความแตกต่างของสังคมไทยกับสังคมตะวันตกอาจทำให้ไม่สามารถนำผลการวิจัยมาอ้างอิงกับบริบทการเลี้ยงดูในสังคมไทยได้เต็มที่ ประกอบกับการศึกษาของไทยยังมีน้อยมาก และจากการที่พยาบาลต้องมึบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาพจิตของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรด้วย จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยด้านมารดา ด้านบริบททางสังคม – สภาพแวดล้อม และด้านเด็กที่สามารถทำนายความเครียดของมารดาที่มีบุตรวัยขวบปีแรก โดยองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ที่จะช่วยพยาบาลในการวางแผนให้การดูแล ให้คำแนะนำ ส่งเสริมสุขภาพจิตของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร อันจะนำไปสู่คุณภาพการเลี้ยงดูที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ Model of the determinants of parenting (Belsky, 1984) และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา โมเดลนี้ระบุถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดูบุตร (parenting) ซึ่งได้แก่ (1) ปัจจัยด้านผู้เลี้ยงดู (2) ปัจจัยด้านบริบททางสังคม-สภาพแวดล้อม และ

(3) ปัจจัยด้านเด็ก ซึ่งปัจจัยทั้งสามด้านที่กล่าวมานั้นมีอิทธิพลไม่เท่าเทียมกัน โดย Belsky เชื่อว่า ปัจจัยด้านผู้เลี้ยงดูมีอิทธิพลมากที่สุด

สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาอำนาจทำนายของปัจจัยด้านลักษณะของมารดา (ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนบุตรที่อยู่ในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบัน และการรับรู้สมรรถนะตนเองในการดูแลทารก) ปัจจัยด้านบริบททางสังคม-สภาพแวดล้อม (ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม และลักษณะอาชีพของมารดา) และปัจจัยด้านลักษณะของเด็ก (ได้แก่ ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย) ต่อความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นแบบการหาความสัมพันธ์เชิงทำนาย (correlational predictive design)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ มารดาที่มีบุตรอายุ ระหว่าง 6 เดือน – 12 เดือน และมีสุขภาพแข็งแรง และนำบุตรมารับภูมิคุ้มกันที่แผนกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลชลบุรี จังหวัดชลบุรี

การคำนวณขนาดตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้วิธี conventional approach ในการวิเคราะห์อำนาจทดสอบ (power analysis) ให้ค่า $R^2 = .13$ (moderate effect) เมื่อกำหนดระดับนัยสำคัญ (alpha) เท่ากับ .05 และอำนาจการทดสอบ (power) เท่ากับ .80 จำนวนตัวแปรต้น 7 ตัว เมื่อเปิดตาราง Cohen (1992) จะต้องใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 102 คน ซึ่งในการศึกษาค้นคว้านี้ได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 104 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดาและทารก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ผู้วิจัยได้ปรับจากแบบสอบถาม Parenting Stress Index/ Short Form (PSI/ SF) ของ Abidin (1995) ฉบับแปลภาษาไทยโดย Psychological Assessment Resources, Inc. โดยยึดโครงสร้างเดิมของข้อคำถามไว้แต่ปรับสำนวนภาษา เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการรับรู้ของมารดาต่อความเครียดในการเลี้ยงดู ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 36 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ความเครียดต่อการทำบทบาท/หน้าที่พ่อแม่ ความเครียดต่อปัญหาการมีปฏิสัมพันธ์กับลูก และความเครียดต่อความเป็นเด็กเลี้ยงยากของลูก มีลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ถ้าคะแนนรวมสูงแสดงว่ามีความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรสูง ถ้าคะแนนรวมต่ำแสดงว่ามีความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรต่ำ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก (Self – efficacy in Infant Care Scale , SICS) สร้างโดย ทศนี ประสพกิตติคุณ และคณะ (Prasopkittikun, Tilokskulchai, Sinsuksai, & Sitthimongkol, 2006) เป็นคำถามเกี่ยวกับความมั่นใจของมารดาในความสามารถที่จะทำกิจกรรมการดูแลทารกที่กำหนดให้ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 42 ข้อ โดย 40 ข้อแรกลักษณะคำตอบเป็นคะแนนร้อยละของความมั่นใจ ส่วนคำถามข้อ 41 และ 42 เป็นคำถามเกี่ยวกับการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการเป็นแม่ที่ดีและการหาความรู้เกี่ยวกับการดูแลทารก ซึ่งข้อมูลเพิ่มเติม 2 ข้อนี้ไม่ได้ใช้สำหรับการวิเคราะห์หลัก แต่อาจใช้สำหรับการประกอบการอภิปราย ลักษณะคำตอบเป็นคะแนนร้อยละของความมั่นใจ ในการวิเคราะห์จะใช้คะแนนเฉลี่ยทั้งฉบับ ถ้าคะแนนเฉลี่ยสูงแสดงว่ามารดามีความมั่นใจในความสามารถที่จะทำกิจกรรมการดูแลทารกที่กำหนดให้สูง ถ้าคะแนนเฉลี่ยต่ำแสดงว่ามารดามีความมั่นใจในความสามารถที่จะทำกิจกรรมการดูแลทารกที่กำหนดให้ต่ำ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร สร้างโดยผู้วิจัย โดยมีทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม ของ House (1981) และวรรณกรรมเครื่องมือวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร (Bonds, Gondoli, Sturge-Apple & Salem, 2002; Pascoe, Ialongo, Horn, Reinhart & Perradatto, 2004) เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 24 ข้อ โดย 23 ข้อแรก ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ส่วนคำถามข้อ 24 เป็นคำถามเกี่ยวกับบุคคลที่มีความสำคัญหรือให้การช่วยเหลือมารดามากที่สุดในการเลี้ยงลูกคนนี้ 3 อันดับแรก ซึ่งข้อมูลเพิ่มเติมในข้อนี้ไม่ได้ใช้สำหรับการวิเคราะห์หลัก แต่ใช้สำหรับการประกอบการอภิปราย การแปลผลใช้คะแนนรวม ถ้าคะแนนรวมสูงแสดงว่ามีการรับรู้ว่าคุณเองได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตรสูง ถ้าคะแนนรวมต่ำแสดงว่ามีการรับรู้ว่าคุณเองได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตรต่ำ

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย ประเมินโดยใช้คำถามเพียง 1 ข้อ (single item question) ซึ่งข้อคำถามนี้ได้มาจากแบบสอบถาม Revised Infant Temperament Questionnaire (Carey & McDevitt, 1978) ส่วนที่ 2 ข้อที่ 10 โดยถามเกี่ยวกับการรับรู้ของมารดาโดยภาพรวมในเรื่องความเป็นเด็กเลี้ยงยาก- ง่ายของทารก ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 6 ระดับ ถ้าคะแนนสูงแสดงว่ามารดาเห็นว่าทารกเป็นเด็กเลี้ยงยากมาก ถ้าคะแนนต่ำแสดงว่ามารดาเห็นว่าทารกเป็นเด็กเลี้ยงง่ายมาก จากการศึกษาของ นฤมล วิบุโร และทศนี ประสพกิตติคุณ (2551) ได้ทดสอบความเที่ยงแบบทดสอบซ้ำได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .78 ($p<.01$)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามในส่วนที่ 2 – 5 ไปทดลองใช้กับกลุ่มมารดาที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง ที่ต้องการศึกษาที่แผนกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำนวน 25 ราย จากนั้นวิเคราะห์ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามส่วนที่ 2 – 4 โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบรอก ได้เท่ากับ .90, .91 และ .85 ตามลำดับ สำหรับส่วนที่ 5 ใช้วิธีการหาค่าความเที่ยงโดยวิธีทดสอบซ้ำ (test – retest reliability) ห่างกัน 2 สัปดาห์ ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .78 ($r = .78, p < .01$)

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้ ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน (กลุ่มงานฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรและการวิจัย) โรงพยาบาลชลบุรี (ที่ ขบ. 0027.102.2/241) โดยผู้วิจัยจะแจ้งวัตถุประสงค์ ขั้นตอน ความเสี่ยงและประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำวิจัย โดยข้อมูลที่ได้นั้นผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับและนำเสนอข้อมูลในภาพรวม ทั้งนี้การเข้าร่วมวิจัยเป็นไปตามความสมัครใจโดยเมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมเข้าร่วมการวิจัยจะต้องลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัยไว้เป็นหลักฐาน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยในหมวดของข้อมูลส่วนบุคคลและให้มารดาตอบแบบสอบถามฉบับอื่นๆ ด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติพรรณนา (descriptive statistics) โดยการวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อแสดงคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ศึกษา
2. วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนบุตร การรับรู้สมรรถนะตนเองในการดูแลทารก การสนับสนุนทางสังคม ลักษณะอาชีพของมารดา ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย และความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก

3. วิเคราะห์พหุคูณ (multiple regression analysis) เพื่อศึกษาความสามารถในการทำนายของตัวแปรที่ศึกษาต่อความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก

ผลการวิจัย

1) ลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้พบว่า มารดากลุ่มตัวอย่างจำนวน 104 คน มีอายุอยู่ในช่วง 18 – 42 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 27.78 ปี ($SD = 6.57$) มารดาเกือบทั้งหมดมีอายุระหว่าง 21 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 82.7 จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาโดยเฉลี่ย 9.82 ปี ($SD = 2.84$) โดยมีมารดาเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 42.3) ที่ได้รับการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มารดาร้อยละ 56.7 เป็นแม่บ้านหรือประกอบอาชีพอยู่ที่บ้านของตนเอง นอกนั้นร้อยละ 43.3 ประกอบอาชีพนอกบ้าน ร้อยละ 47.1 ของมารดา มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท โดยร้อยละ 66.3 ของมารดาระบุว่า รายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ซึ่งผู้ที่รับผิดชอบค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่คือ สามี คิดเป็นร้อยละ 54.8 มารดาในการศึกษานี้ เป็นมารดาครั้งแรก ร้อยละ 48.1 ขณะปัจจุบันมารดา มีบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 58.7 มารดาส่วนมาก ร้อยละ 65.4 มีประสบการณ์ดูแลทารกมาก่อน

สำหรับเด็กกลุ่มตัวอย่างพบว่า มีอายุเฉลี่ย 7.92 เดือน ($SD = 1.91$) ส่วนใหญ่มีอายุ 6 เดือนและ 9 เดือน คิดเป็นร้อยละ 41.3 และร้อยละ 27.9 ตามลำดับ โดยร้อยละ 51.9 เป็นทารกเพศหญิง ร้อยละ 79.8 ของทารกมีมารดาเป็นผู้เลี้ยงดูหลัก รองลงมาคือ ปู่ ย่า ตา ยาย (ร้อยละ 13.5) มารดาร้อยละ 62.5 ระบุว่า บุคคลที่สำคัญที่สุดในการช่วยเหลือดูแลบุตรคือ สามี และทารกส่วนใหญ่ได้รับการเลี้ยงดูที่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 92.3

2) จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา พบว่า อายุ ระดับการศึกษา จำนวนบุตร และลักษณะอาชีพของมารดา (ซึ่งจำแนกเป็นสองลักษณะ คือ แม่บ้านหรือทำงานที่บ้าน และทำงานนอกบ้าน) มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารกและการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร มีความสัมพันธ์ทางลบกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.403, p < .001$ และ $r = -.402, p < .001$ ตามลำดับ) ในขณะที่ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก-ง่ายของทารกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ($r = .279, p = .004$)

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา (n = 104)

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8
1. อายุ	-							
2. ระดับการศึกษา	-.108	-						
3. จำนวนบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบัน	.345***	.013	-					
4. การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก	.142	.114	-.053	-				
5. การสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร	.113	.190	.022	.538***	-			
6. ลักษณะอาชีพของมารดา	.101	-.249*	.103	.020	-.050	-		
7. ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย	.007	-.015	.085	.339***	-.167	-.109	-	
8. ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร	.046	-.177	-.049	.403***	-.402***	.090	.279**	-

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

3) เมื่อการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติ วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) ผ่านการวิเคราะห์พบว่าตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ทั้งหมด 7 ตัวแปรสามารถร่วมกันทำนายความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R^2 = .27, F = 5.09, p < .05$) โดยพบว่าตัวแปรเพียง 2 ตัวคือการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก และการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร ที่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = -.23, p < .05$ และ $\beta = -.25, p < .05$ ตามลำดับ) เมื่อตัวแปรอิสระที่เหลือทั้งหมดถูกควบคุมไว้

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก (n = 104)

ตัวแปร	B	SEB	β	t	p-value
1. อายุ	.42	.30	.13	1.39	.169
2. ระดับการศึกษา	-.49	.67	-.07	-.73	.466
3. จำนวนบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบัน	-5.15	3.95	-.12	-1.30	.195
4. การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก	-.34	.16	-.23	-2.06	.042
5. การสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร	-.53	.23	-.25	-2.34	.021
6. ลักษณะอาชีพของมารดา	3.14	3.81	.08	.82	.412
7. ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย	4.37	2.30	.18	1.90	.060
ค่าคงที่ (constant)	141.71	20.10		6.98	.000

R = .52, $R^2 = .27$, Overall F = 5.09, Sig F = .000

การอภิปรายผล

1. ปัจจัยด้านลักษณะของมารดา

1.1 การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก พบว่า การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารกสามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรกได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = -.23, p < .05$) นั่นคือ ความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรนั้นขึ้นอยู่กับ การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลบุตร การพบอิทธิพลดังกล่าว อาจอธิบายได้ว่า การเลี้ยงดูเด็กวัยขวบปีแรกนั้นเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านที่สำคัญของมารดาและเป็นช่วงสร้างรากฐานที่สำคัญของชีวิตเด็ก เด็กวัยนี้ช่วยเหลือตนเองได้น้อย มารดาต้องให้การดูแลเอาใจใส่กระทำกิจกรรมต่างๆ มากมาย ในขณะที่เดียวกันนั้น ยังต้องดำรงบทบาทความเป็นภรรยาที่ดีให้กับสามี (จินตนา วัชรสินธุ์, สุนทราวดี เขียรพิเชฐ และวรรณิ์ เดียววิเศษ, 2554; ประภาดา ชินินา, 2552) และการแบกรับความคาดหวังจากครอบครัวว่าจะสามารถเป็นมารดาที่ดีพร้อม ภาระและความคาดหวังเหล่านี้ที่เกิดขึ้นกับมารดาอาจนำไปสู่การสงสัยในความสามารถของตนเองว่าจะสามารถให้การดูแลบุตรได้หรือไม่ หากการรับรู้ความสามารถนี้ถูกบั่นทอนลง มารดาจะรู้สึกว่าคุณสมบัติความสามารถดีพอที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ได้ หรือทำได้ไม่ไปตามความคาดหวัง ก็ย่อมนำไปสู่ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรได้ ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Raikes และ Thompson (2005) ที่พบว่า การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารกมีอิทธิพลต่อระดับความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร โดยระบุว่า การที่มารดาที่มีความเชื่อในความสามารถของตนเองนับว่าเป็นแหล่งประโยชน์ทางจิตใจ (psychological resource) ที่มีส่วนช่วยลดความเครียดที่สัมพันธ์กับการเลี้ยงดูบุตรได้ และยังสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียดของมารดาชาวอิหร่าน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า มารดาที่มีระดับความมั่นใจอย่างมากในการที่จะกระทำกิจกรรมตามบทบาทของความเป็มารดาจะทำให้ความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรลดน้อยลง (Tahmassian, Anari & Fathabadi, 2011)

1.2 อายุ พบว่า อายุของมารดาไม่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรได้ ($\beta = .13, p > .05$) สอดคล้องกับการศึกษาของ Combs-Orme และคณะ (2004) และ Younger (1991) ที่พบว่า อายุไม่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรได้ อีกทั้งการศึกษาของ ทศนิ ประสภกิตติคุณ ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร (2553) ที่พบว่า อายุของมารดาไม่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยเช่นกัน การที่อายุไม่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรกในผลการศึกษาครั้งนี้ อาจเนื่องมาจากอายุของบุตรในการศึกษาครั้งนี้ ถูกจำกัดด้วยวัยขวบปีแรก ซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านที่สำคัญของมารดา และเป็นช่วงสร้างรากฐานที่สำคัญของชีวิตเด็ก เนื่องจากเด็กวัยขวบปีแรกนี้ เป็นวัยที่มีการ

เจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการอย่างรวดเร็ว เป็นวัยที่ต้องได้รับการเอาใจใส่ดูแล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างสัมพันธภาพระหว่างมารดา-บุตร ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญที่นำไปสู่คุณภาพการเลี้ยงดูเด็กในลำดับต่อไป และที่สำคัญยังเป็นวัยที่ต้องพึ่งพาผู้ดูแลอย่างสมบูรณ์ ดังนั้น ในการดูแลเด็กวัยขวบปีแรก มารดาหรือผู้เลี้ยงดูจึงต้องใช้เวลาอย่างเต็มที่ มีความอดทน และความเสียสละอย่างมาก เพื่อที่จะปฏิบัติการกิจของการเลี้ยงดู จึงเป็นไปได้ว่า ไม่ว่ามารดาจะมีอายุมากหรือน้อยก็ตามก็ย่อมต้องเผชิญกับภาระของการเลี้ยงดูที่นำมาซึ่งความเครียดไม่ต่างกัน แต่การที่จะรับรู้ว่าการเลี้ยงดูทารกเป็นความเครียดมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นไม่ใช่ขึ้นอยู่กับอายุของมารดา

1.3 ระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาของมารดาไม่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ($r = -.177$, $p = 0.72$) และระดับการศึกษาของมารดานั้นไม่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรได้ ($\beta = -.09$, $p > .05$) ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาในอดีตที่ผ่านมา ที่พบว่าการศึกษาของมารดามีความสัมพันธ์เชิงลบกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร (ทัศนีย์ ประสพกิตติคุณ ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร, 2553 & Younger, 1991) และอีกการศึกษาหนึ่งที่พบว่า ระดับการศึกษาของมารดาเป็นปัจจัยที่สามารถทำนายความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรได้ (McConachie, 2008) แต่อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้กลับไม่พบอิทธิพลของระดับการศึกษากับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ในปัจจุบันนี้มารดาหรือคนทั่วไปสามารถศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กได้ง่าย เพราะการสืบค้นหาข้อมูลนั้นมีหลากหลายช่องทางเนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร อีกทั้งยังมีการใช้สื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการเลี้ยงดูเด็กออกมาหลายรูปแบบ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ในรูปของแผ่นพับ เอกสาร และนิตยสารต่างๆ รายการทางวิทยุ รายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับแม่และเด็ก สื่อเหล่านี้ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูอบรมเด็ก ตลอดจนการดูแลหรือแก้ปัญหาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และพัฒนาการของเด็ก (กุศล สุนทรธาดา, อุไรวรรณ คณิงสุขเกษม, กาญจนา ตั้งชลทิพย์, สุริย์พร พันพึ้ง, 2541) ด้วยเหตุนี้ไม่ว่ามารดาจะมีการศึกษาในระบบโรงเรียนมากหรือน้อย ต่างก็สามารถเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็กได้ง่ายขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับสมัยก่อน จึงทำให้ไม่พบอิทธิพลของระดับการศึกษาต่อความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรในการศึกษานี้

1.4 จำนวนบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบัน พบว่า จำนวนบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบันไม่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร ($\beta = -.04$, $p > .05$) ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาในอดีต (Ostberg & Hagekull, 2000) ที่พบว่าจำนวนบุตรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการเกิดความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งทั้งนี้การที่ผลการวิเคราะห์ไม่พบอิทธิพลของจำนวนบุตรที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบันกับความเครียด

ของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร อาจเกิดจากลักษณะการเลี้ยงดูเด็กตามบริบทของสังคมไทยนั้นแตกต่างจากรูปแบบการเลี้ยงดูตามวัฒนธรรมตะวันตก เนื่องจาก การอบรมเลี้ยงดูในวัฒนธรรมตะวันออกเป็นการเลี้ยงดูแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยผู้ที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูนั้นจะมีทั้งพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และพี่ ในการเลี้ยงดูทารกเพียงแต่แม่จะมีบทบาทสำคัญมากที่สุดในในการอบรมสั่งสอนเด็กเล็กๆ (ศิริกุล อิศรานุรักษ์ และปราณี สุทธิสุคนธ์, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด (91 ใน 104 คน) มี สามีและปู่ย่าตายาย คอยให้ความช่วยเหลือในการดูแลบุตร การช่วยเหลือที่ได้รับเหล่านี้ช่วยแบ่งเบาภาระในการเลี้ยงดูบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบันได้ ส่งผลให้ความตึงเครียดของมารดาต่อการเลี้ยงดูบุตรลดลงได้ จึงอาจทำ

2. ปัจจัยด้านบริบททางสังคม-สภาพแวดล้อม

2.1 การสนับสนุนทางสังคมในการดูแลทารก พบว่า การสนับสนุนทางสังคมในการดูแลทารกสามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรกได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = -.25, p < .05$) หมายความว่า ความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนทางสังคมในการดูแลทารก ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาอื่นๆ ที่ผ่านมาที่พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางลบกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร (ทัศนีย์ ประสพกิตติคุณ, พงศ์คำ ติลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร, 2553) และสามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรได้ (Ostberg & Hagekull, 2000; Younger, 1991 & Quittner, 1990) โดยสามารถอธิบายได้ว่า มารดาในกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด (102 คน จาก 104 คน) มีผู้คอยช่วยเหลือดูแลบุตร ซึ่งหากว่ามารดาได้รับความรัก ความเข้าใจ การเอาใจใส่ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร การช่วยเหลือดูแลบุตร การสนับสนุนด้านเงินทอง และสิ่งของ ตลอดจนความชื่นชมในความเป็นแม่จากบุคคลรอบข้างเหล่านี้ก็จะปัจจัยที่สำคัญต่อความมั่นคงทางอารมณ์ของทั้งมารดาและเด็ก จะช่วยลดความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรของมารดาได้ (นภัสวรรณ แก้วหลวงและจินตนา วัชรสินธุ์, 2547 ; Abidin, 1995) ผลการศึกษาครั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า การสนับสนุนทางสังคมในการดูแลทารกนั้น เป็นตัวแปรที่มีอำนาจการทำนายสูงสุด ซึ่งไม่เป็นไปตาม Model of the Determinants of Parenting ของ Belsky (1984) ที่ระบุว่า ปัจจัยด้านลักษณะของบิดามารดานั้นมีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดูมากที่สุด ส่วนปัจจัยด้านบริบททางสังคม – สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลรองลงมา แต่อย่างไรก็ตามอิทธิพลของทั้งสองตัวแปร (การรับรู้สมรรถนะของตนเอง และ การสนับสนุนทางสังคม) ก็ไม่ได้มีความแตกต่างกันมาก ($\beta = -.23, p < .05$ และ $\beta = -.25, p < .05$ ตามลำดับ) การที่ผลการศึกษาครั้งนี้ไม่เป็นไปตาม Model ดังกล่าว อาจเนื่องมาจากรูปแบบการเลี้ยงดูตามวัฒนธรรมตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมของการเลี้ยงดูสังคมไทย

ซึ่งไม่ได้อยู่โดดเดี่ยว มีการเลี้ยงดูแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวและมีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (ศิริกุล อิศรานุรักษ์ และปราณี สุทธิสุคนธ์, 2550) จึงส่งผลให้การสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวแปรที่มีอำนาจการทำนายสูงสุดในการศึกษาครั้งนี้

2.2 ลักษณะอาชีพของมารดา พบว่า ลักษณะอาชีพของมารดา (ซึ่งจำแนกเป็นสองลักษณะ คือ แม่บ้านหรือทำงานที่บ้านและทำงานนอกบ้าน) ไม่สามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก ($\beta = .04, p > .05$) ซึ่งขัดแย้งจากการศึกษาของ ทศนี ประสพกิจดิคุณ ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร (2553) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านลักษณะอาชีพของมารดากับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร พบว่า ลักษณะอาชีพของมารดา มีความสัมพันธ์ทางลบกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร กล่าวคือ การที่มารดาได้ออกไปทำงานนอกบ้านนั้นอาจจะได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์กับสังคมภายนอก ช่วยลดความรู้สึกหมกมุ่นและจู้จี้กับภาระงานบ้าน การเลี้ยงดูและครอบครัว แต่ในการศึกษาครั้งนี้กลับไม่พบอิทธิพลของลักษณะอาชีพของมารดาต่อความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรนั้น อาจเป็นไปได้ว่า ตัวแปรด้านลักษณะอาชีพของมารดา ที่แบ่งเป็น ทำงานอยู่ที่บ้าน (รวมแม่บ้าน) และทำงานนอกบ้าน เป็นการจำแนกลักษณะของตัวแปรให้มีความหลากหลายหรือมีคุณลักษณะแยกแยะได้ไม่เพียงพอที่จะทำให้สามารถเห็นผลที่มีต่อความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ดังนั้น การที่จะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ความเครียดที่สนใจศึกษา อาจต้องพิจารณาในแง่มุมอื่นของตัวแปรอาชีพด้วย ไม่ใช่เพียงมองแค่ทำงานในบ้านหรือนอกบ้าน เช่น ในการศึกษาวิจัยอาจต้องคำนึงถึงความพึงพอใจต่อลักษณะงานของมารดาด้วย ดังนั้น การไม่พบอิทธิพลของลักษณะอาชีพของมารดาในการศึกษาครั้งนี้ อาจไม่สามารถชี้ชัดว่าอาชีพมารดาไม่ใช่ตัวทำนายความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร จำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมในแง่มุมอื่นของตัวแปรดังกล่าวประกอบด้วย

3. ปัจจัยด้านลักษณะของเด็ก

3.1 ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ($r = .279, p < .01$) สอดคล้องกับการศึกษาของ ทศนี ประสพกิจดิคุณ ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร (2553) ที่พบว่า ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย ของทารก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะพบว่าความเป็นเด็กเลี้ยงยาก-ง่ายมีความสัมพันธ์กับความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรกแต่กลับพบว่า ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก-ง่ายไม่สามารถทำนายความเครียดของมารดาได้ ($\beta = .17, p > .05$) ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของ Mulsow และคณะ (2002) รวมทั้ง Ostberg และ Hagekull (2000) ที่พบว่า พื้นฐานอารมณ์ในเรื่องความเป็นเด็กเลี้ยงยากเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อการเกิดความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร การที่พบความสัมพันธ์แต่ไม่พบอำนาจการทำนายของตัวแปรความเป็นเด็กเลี้ยงยาก-ง่าย

อาจอธิบายในเชิงสถิติได้ว่า ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย นั้นมีความสัมพันธ์ทางลบกับการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลบุตรของมารดา ($r = -.339, p < .001$) และการรับรู้สมรรถนะของตนเองก็มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร ($r = -.403, p < .001$) และสามารถอธิบายความแปรปรวนของความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรด้วย ดังนั้นนอกเหนือจากขนาดของความสัมพันธ์ที่ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย มีร่วมกับการรับรู้สมรรถนะของตนเองแล้ว ขนาดของความสัมพันธ์ที่เหลือระหว่างความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่ายกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรก็ไม่มากพอที่จะอธิบายความแปรปรวนหรือสามารถทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรได้อีก

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรทำนายเป็นตัวแปรที่สามารถนำมาจัดกระทำได้ (modifiable variables) ซึ่งได้แก่ การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก และการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร ดังนั้น พยาบาลจึงควรจัดกิจกรรมหรือโปรแกรมการส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะตนเองแก่มารดาเพื่อสร้างความเชื่อในความสามารถของตนเองเกี่ยวกับการดูแลบุตรเมื่อมารดากลับไปดูแลทารกเองที่บ้านอีกด้วย และควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคคลใกล้ชิดและบุคคลในครอบครัวให้ได้มีโอกาสได้รับความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลบุตร สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของตนในฐานะบุคคลที่สามารถช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของมารดาและมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดูบุตรได้ ตลอดจนพยาบาลควรสนับสนุนด้านข้อมูลและแหล่งประโยชน์อื่นที่เกี่ยวข้องอื่นๆ โดยอาจจัดทำในรูปแบบของการให้บริการโทรศัพท์สายตรงเมื่อมารดาและบุคคลในครอบครัวต้องการคำปรึกษา หรือจัดมุมให้คำปรึกษาด้านการเลี้ยงดูบุตรแก่มารดาที่พาบุตรมารับภูมิคุ้มกันที่แผนกสุขภาพเด็กดี นอกเหนือไปจากการนัดตรวจสุขภาพตามปกติ

FACTORS PREDICTING PARENTING STRESS IN MOTHERS OF INFANTS

SUMATCHARA MANACHEVAKUL 5136738 NSPN/ M

M.N.S. (PEDIATRIC NURSING)

THESIS ADVISOR COMMITTEE : TASSANEE PRASOPKITTIKUN, Ph.D.
(NURSING), PANNARAT SANGPERM, Ph.D. (NURSING)

EXTENDED SUMMARY

Background and Significance of the Problem

During the first year of life, infants require a good foundation for physical and mental growth as well as all aspects of development. Therefore, the care received by infants is very important. Proper care for infants must begin with families, which are the main institution in child development, especially mothers who have the most important family roles in parenting. The maternal role is a permanent role occurring according to maternal development, which must be successful in order to meet social expectations. Following childbirth, mothers have to take on the role of motherhood while maintaining the role of a wife in order to maintain spousal relationships (Bobak & Jensen, 1993), manage various tasks in the home, and care for the well-being of family members (Tulman, Fawcett, Groblewski & Silverman, 1990). Furthermore, under current social conditions, mothers also have roles in providing for families, thereby burdening mothers with larger roles and increased care-giving aspects. Therefore, parenting infants in the first year is not easy. The demands of infants at this age combined with the roles and duties of mothers who must respond to the needs of infants will cause stress if mothers are unable to properly adapt and manage the situations occurring or manage with infant behavioral problems. Hence, parenting stress will occur when feelings and wishes to respond to the role of motherhood exceed existing helpful resources. If these feelings gradually escalate, mothers will be

unable to perform their roles of caregivers or feel unhappy in their daily life (Creasey & Jarvis, 1994). Stress from parenting accumulating during the period of the first three years is a particular crisis for the emotional and behavioral development of infants, as well as the development of mother-infant relationships (Abidin, 1995). According to the literature review, parenting stress is related to negative outcomes concerning mothers and infants.

The knowledge about parenting stress and its related factors in Thai context of parenting is little. Even though there is a study of the factors influencing parenting stress (Tassanee Prasopkittikun, Fongcum Tilokskulchai, & Narumon Vipuro, 2010), such study used a secondary analysis as the study method so the factors studied were limited by primary data. Moreover, the knowledge on this topic is generally from studies conducted in western countries in which parenting culture much differ from Thai culture. According to the literature review on the related factors on parenting stress in mothers, these factors may be summarized into the following three categories:

Characteristics of mothers – According to the literature review, maternal age and educational attainment have generally been included in studies on parenting. However, according to the findings, conflicts have arisen in that these factors had both negative (McConachie, 2008) and positive relationships (Tassanee Prasopkittikun, Fongcum Tilokskulchai, & Narumon Vipuro, 2010; Ostberg & Hageskull, 2002; Younger, 1991). Furthermore, other studies have indicated the number of children to be a predictor of stress because an increased number of children have indicated increased burdens (Ostberg Hagekull, 2000) and mothers with low sense of parenting competence will have high levels of psychological distress (Silver, Heneghan, Bauman, & Stein, 2006).

Social-contextual factors – According to the literature review, mothers who received high levels of social support will have low levels of parenting stress (Abidin, 1990; Melson, Windecker-Nelson, & Schwartz, 1998; Ostberg & Hagekull, 2000; Quittner, Glueckauf, & Jackson, 1990; Younger, 1991). Another interesting Social-contextual factor is the type of work or occupations held by mothers. According to one study, working outside the home increases stress in mothers (Ostberg & Hagekull, 2000) while another study found working outside the home to

help reduce self-absorption or boredom toward the roles and duties in the home, so mothers have less stress (Tassanee Prasopkittikun, Fongcum Tilokskulchai, & Narumon Vipuro, 2010).

Characteristics of infants – infant temperament is one of child factors that are studied most (Holden, 1997). Temperament refers to the behavioral styles of infants. To illustrate, if infants have difficult temperament, e.g. easily irritated, frequent crying or screaming, difficulty in eating and sleeping on time, or fear of strangers or new stimuli, the parents may feel stressful to care for resulting in an inappropriate interactions (Narumon Vipuro and Tassanee Prasopkittikun, 2008). According to previous studies, the temperaments of infants characterized as difficult child is a factor directly affecting parenting stress (Ostberg & Hagekull, 2000) and the easy-difficult child has been found to be positively related to parenting stress (Tassanee Prasopkittikun, Fongcum Tilokskulchai, & Narumon Vipuro, 2010).

Different parenting cultures may involve different factors causing parenting stress. According to the literature review, most of the aforementioned studies were Western studies and the differences between Thai society and Western societies may prevent the generalization of the findings to parenting contexts in Thai society. Furthermore, very few studies have been conducted on this issue in Thailand. Moreover, the fact that nurses also have roles and duties in promoting the psychological health of mothers in parenting has led to the researchers' interest of investigating the predictors of parenting stress. The knowledge yielded by this study will be very useful in helping nurses to plan the provision of care, recommendations and the promotion of the psychological health in mothers, which will lead to good parenting quality in the future.

Research Objectives

To examine the predicting factors of parenting stress in mothers whose infants were in the first year of life.

Conceptual Framework

This study used the model of the determinants of parenting (Belsky, 1984) and related literature as a conceptual framework of the study. This model indicates the

determinants of parenting as (1) characteristics of the mother, (2) social-contextual factors, and (3) characteristics of the infant. The aforementioned three factors do not have equal influence. Belsky believed that maternal factors have the most influence on parenting.

In this current study, characteristics of the mother including age, level of education, number of infants currently living in the same home, and perceived self-efficacy in infant care); social-contextual factors including social support and types of maternal occupation); and characteristic of the infant including easy-difficult child were examined if they were the predictors of the parenting stress.

Research Methodology

A design of the study was correlational predictive design. The population of the study were mothers who brought infants aged 6-12 months to receive health supervisions and vaccinations at the Well Child Clinic, Chonburi Hospital, Chonburi Province. A sample size was calculated using power analysis with a conventional approach to determine $R^2 = .13$ (moderate effect), $\alpha = .05$, power = .80 with 7 independent variables. According to Cohen (1992), at least 102 subjects were needed for the study. Finally, 104 mothers were recruited into the study.

Research Instrumentation

A set of questionnaires used in the current study consisted of :

1. The demographic interviewing form for recording personal information of mothers and infants.
2. The parenting stress questionnaire, adjusted from the Parenting Stress Index/Short Form (PSI/SF) of Abidin (1995) which was translated into Thai by Psychological Assessment Resources, Inc. Only the language used was modified while the original construct of the question items was kept. The questionnaire contained 36 items divided into three subscales: parental distress, parental-child dysfunction interaction, and difficult child. The respondents were asked to rate on their agreements according to the items. A high overall score indicated a high level of parenting stress and a low overall score indicated a low level of parenting stress.

3. The Self-Efficacy in Infant Care Scale (SICS) developed by Tassanee Prasopkittikun and colleagues (Prasopkittikun, Tilokskulchai, Sinsuksai, & Sitthimongkol, 2006) comprised 42 questions regarding the confidence of mothers in performing designated infant-care activities. The first 40 items were used for main analysis but the latter two were additional items used for a discussion if needed. The respondents were asked to rate their confidence in doing the care activities for infants ranging from 0 (cannot do at all) to 100 (certainly can do). In the analysis, the average score for the entire questionnaire will be used. High average scores indicate high levels of maternal confidence in their ability to perform specific infant-care activities. Low average scores indicate a low level of confidence of mothers in their ability to perform specific infant-care activities.

4. The parenting support questionnaire, developed by the researchers using the social support theory (House, 1981) and the literature on research instruments associated with parenting support (Bonds, Gondoli, Sturge-Apple & Salem, 2002; Pascoe, Ialongo, Horn, Reinhart & Perradatto, 2004) as the conceptual framework in developing the instrument. The questionnaire contained 24 items. A 5-point rating scale was used as the response task for the first 23 items. The last item asked the respondents to rank the order of the most supporting person in their parenting. The additional information on the last item was not used for the main analysis but for a discussion if needed. Overall scores were used for interpretations. High overall scores indicated a high level of perceived parenting support. Low overall scores indicated a low level of perceived parenting support.

5. The ease-difficulty child question. This single item question was derived the Revised Infant Temperament Questionnaire (Carey & McDevitt, 1978), part 2, item 10. The item asked about an overall impression of mothers on how easy their infants were. The mothers were asked to rate on 6-point scale. High scores indicated maternal perception that infants were extremely difficult to care for. Low scores indicated maternal perception that infants were extremely easy to care for. According to the study of Narumon Vipuro and Tassanee Prasopkittikun (2008), a test-retest reliability (r) was .78 ($p < .01$).

The questionnaires were tested on 25 mothers with characteristics similar to the sample group intended for the study at the Well-Child Department, Chonburi

Hospital, Chonburi Province. Afterwards, the researcher analyzed the accuracy of the questionnaires in Part 2-4 by using Cronbach's Alpha Coefficient and obtained the values equal to .90, .91, and .85, respectively. For Part 5, the method of test – retest was used two weeks apart and acquired accuracy of equal to $r = .78, p < .01$.

Human Rights Protection

The current study was approved by the Human Research Ethics Committee (Personnel Developmental Training and Research Group, Chonburi Province (No. Chor Bor. 0027.102.2.241).

Data Collection

The data collection was conducted by the primary researcher. First, the primary researcher interviewed the mothers to obtain personal information. Then, a set of self-administered questionnaires were distributed to the mothers. Upon the completion, thanks were given to them for their kind cooperation.

Data Analysis

The researchers used a computer program package to analyze the data as follows:

1. Descriptive statistics (frequency, percentage, average scores and standard deviation) were used to analyzed the characteristics of the study sample group and variables.
2. Pearson's product-moment correlation coefficient was used to determine the relationships between the studied variables (including age, levels of education, numbers of infants in the same roof, perceived self-efficacy, social support, maternal occupational characteristics, ease-difficult child, and parenting stress).
3. Multiple regression analysis was performed to examine the predictive power of the study variables.

Research Findings

1) According to the population characteristics of the sample group in this study, the samples were found to comprise 104 mothers aged 18 – 42 years with an average age of 27.78 years ($SD = 6.57$). Nearly every mother ranged in age from 21 to 40 years (82.7%) with an average number of years of education received amounting to 9.82 years ($SD = 2.84$). Nearly half of the mothers (42.3%) junior high school educational attainment and 56.7% of the mothers were housewives or worked from home, while 43.3% had occupations outside their homes and 47.1% of the mothers had incomes of 5,001 – 10,000 baht; 66.3% of the mothers reported having sufficient income for expenses and the person responsible for most of the expenses was the husband (54.8%). The mothers in this study were first-time mothers (48.1%). At the time of the study, the mothers had one infant to care for in the same house (58.7%). Most of the mothers (65.4%) had experience in providing care for infants.

The infants of the sample group were found to have an average age of 7.92 months ($SD = 1.91$). Most of the infants were aged 6 months and 9 months at 41.3% and 27.9%, respectively; 51.9% were female infants. The mothers were the primary caregivers for 79.8% of the infants, followed by grandparents (13.5%). Mothers (62.5%) reported the most important person in helping to parent the infants to be the husband and most infants were cared for at home (92.3%).

2) According to the analysis of relationships between the studied variables, age, educational attainment, number of infants and characteristics of maternal occupations (which are divided into two characteristics consisting of housewives or mothers who worked in the home or outside the home) were related to parenting stress without statistical significance. Perceived self-efficacy and parenting support was negatively related to parenting stress with statistical significance ($r = -.403, p < .001$ and $r = -.402, p < .001$, respectively) while easy-difficult child was positively related to parenting stress ($r = .279, p = .004$).

Table 1: Correlation Coefficients among the Study Variables (n = 104)

Variables	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Age	-							
2. Education	-.108	-						
3. Number of infants in the same roof	.345***	.013	-					
4. Self-efficacy	.142	.114	-.053	-				
5. Parenting support	.113	.190	.022	.538***	-			
6. Maternal occupations	.101	-	.103	-.020	-.050	-		
7. Ease-difficult child	.007	-.015	.085	-.339***	-.167	-.109	-	
8. Parenting Stress	.046	-.177	-.049	-.403***	-.402***	.090	.279**	-

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

3) The requirement for testing the assumption needed for a use of multiple regression was met. Through a multiple regression analysis, the 7 study variables were together able to explain 27% of the variance explained in the parenting stress with statistical significance ($R^2 = .27$, $F = 5.09$, $p < .05$). However, only two variables, that is, perceived self-efficacy and parenting support, were the significant predictors of the parenting stress ($\beta = -.23$, $p < .05$ and $\beta = -.25$, $p < .05$, respectively) when all other independent variables were controlled, as shown in Table 2.

Table 2: Multiple Regression Analysis for Predictors of the Parenting Stress (n = 104)

Variables	B	SEB	β	t	p-value
1. Age	.42	.30	.13	1.39	.169
2. Education	-.49	.67	-.07	-.73	.466
3. Number of Infants in the same roof	-5.15	3.95	-.12	-1.30	.195
4. Self-efficacy	-.34	.16	-.23	-2.06	.042
5. Parenting support	-.53	.23	-.25	-2.34	.021
6. Maternal Occupations	3.14	3.81	.08	.82	.412
7. Ease-difficult child	4.37	2.30	.18	1.90	.060
Constant	141.71	20.10		6.98	.000

R = .52, $R^2 = .27$, Overall F = 5.09, p-value = .000

Discussion

1. Characteristics of the mothers

1.1 Perceived self-efficacy was found capable of predicting the mothers' parenting stress with statistical significance ($\beta = -.23, p < .05$), i.e. mothers' parenting stress depends on the mothers' perceived self efficacy. The aforementioned can be explained in that caring for an infant during the first year is a significant point of passage for mothers and a significant time for building the foundation of a child's life. At this age, children are able to take little care of themselves and mothers must care for the children and perform many activities while also maintaining their roles as good wives to their husbands (Jintana Watcharasin, Sunthornawadee Thianpichet and Wannee Diawisaret, 2011; Praphada Chinopas, 2009) and meet the expectations of surrounding people to be good mothers. These burdens and expectations can cause mother to doubt their ability to care for their infants. If the perceived self-efficacy is inhibited, mothers may feel they are not good enough to meet expectations and parenting stress may result. This finding concurred with the study of Raikes and Thompson (2005) who found self efficacy to influence mothers' parenting stress, stating that maternal perceived self efficacy is a psychological resource capable of reducing parenting stress . The findings also agrees with a study on the factors influencing stress of Iranian mothers in which the findings revealed that mother with high levels of confidence to perform activities according to maternal roles had less parenting stress (Tahmassian, Anari & Fathabadi, 2011).

1.2 Age – The findings revealed that age is unable to predict mothers' parenting stress ($\beta = .13, p > .05$). This finding concurred with the study of Combs-Orme and colleagues (2004) and Younger (1991) who found that age could not predict the mother's parenting stress. The study of Tassanee Prasopkittikun, Fongcum Tilokskulchai, and Narumon Vipuro (2010) found maternal age to not be correlated with parenting stress. The fact that age cannot predict mothers' parenting stress may be caused by the children's age limit of one year in the study, which is an important time for the mother and a time to build the foundation of the child's life because it is a time of rapid growth and development, a time when children require attention in terms of physical, emotional and psychological care, especially concerning mother-child relationships, which is the key foundation to further quality child care. It is also an

age when children are completely dependent on their caregivers, so mothers need to devote their full time and attention to their children. Mothers have to endure and sacrifice a lot in order to carry out the mission of caring for their children. Thus, it is plausible that mothers are faced with the burden of parenting whether they are young or old and this leads to different levels of parenting stress. Perceiving high or low levels of parenting stress depends on factors other than maternal age.

1.3 Educational Attainment – Maternal educational attainment was not found to be correlated with parenting stress ($r = -.177$, $p = 0.72$) and unable to predict mothers' parenting stress ($\beta = -.09$, $p > .05$). This finding does not concur with previous studies which found maternal educational attainment to be negatively correlated with parenting stress (Tassanee Prasopkittikun, Fongcum Tiloksakulchai, & Narumon Vipuro, 2010; Younger, 1991). And another study which found that the mother's level of education could predict parenting stress (McConachie, 2008) However, the findings of this research have indicated no correlation between educational attainment and parenting stress, possibly due to the fact that modern mothers or common people can easily seek and find information regarding child care through several channels such as printed media, brochures, documents, magazines, radio programs and television programs on mothers and children. These media provide knowledge on child care as well as care for physical and emotional health conditions and child development (Kusol Sunthornthada, Uraiwan Kaneungsukkasem, Kanchana Tangcholathip, Suriyaporn Panpeung, 1998). For this reason, mothers with high or low levels of education can all access child care information relatively when compared to the past. Thus, the maternal educational attainment was not found to be correlated with parenting stress in this research.

1.4 Number of Infants to be Cared for in the Same Home - This variable was found to be unable to predict mothers' parenting stress ($\beta = -.04$, $p > .05$) which conflicts the findings of previous studies (Ostberg & Hagekull, 2000) finding the number of infants to be a variable directly influencing parenting stress. The findings of the analysis indicated no influence in the number of children in the same home on mothers' parenting stress, possibly due to the nature of childcare according to the context of Thai society, which is different from childcare in the west, because in the eastern childcare relies on family members, such as grandparents,

parents and siblings, and only the mother has the most important role of teaching the children (Sirikul Isaranurak and Pranee Suthisukhon, 2007) This finding concurred with this study which found nearly all of the sample group (91 out of 104) had husbands, grandparents to assist them with childcare which helped relieve the burden of taking care of children in the same household, and thereby reduced mothers' parenting stress.

2. Social-Contextual Factors

2.1 Social Support in Caring for the Infant – This variable was found capable of predicting mothers' parenting stress with statistical significance ($\beta = -.25, p < .05$). In other words, the level of mothers' parenting stress is dependent upon social support. The findings of this study concur with previous studies which found social support to be negatively correlated with parenting stress (Tassanee Prasopkittikun, Fongcum Tilokskulchai, & Narumon Vipuro, 2010) and capable of predicting parenting stress (Ostberg & Hagekull, 2000; Younger, 1991 & Quittner, 1990). The finding can be explained in that nearly all of the mothers in the sample group (102 from 104) had help in caring for their infants. If the mothers received love, understanding, attention, information on childcare, childcare assistance, financial and material support as well as admiration in motherhood from the people around them, the factor would be significant to the emotions of both mother and child and parenting stress would be reduced (Napasawan Keawluang and Jintana Watcharasin, 2004; Abidin, 1995) The findings of the present study are notable in that social support in caring of the infant was the variable with the highest degree of predictive power, a finding that did not concur with the Model of the Determinants of Parenting of Belsky (1984) which states parental characteristics as the variable with the highest degree of influence on parenting stress. With social context –environment conditions being the second highest degree of influence on parenting stress. However, the influences of both variables (self efficacy and social support) are not much different ($\beta = -.23, p < .05$ และ $\beta = -.25, p < .05$, respectively). The reason the findings of this study do not concur with the aforementioned model may be due to eastern child care methods, especially in the Thai context of childcare where the mother is not isolated and childcare depends on family members and assistance is available (Siriluk Isaranurak

and Pranee Suthisukhon, 2007), thereby making social support the variable with the highest degree of predictive power in this study.

2.2 Maternal Occupational Characteristics – this variable (divided into working at home or outside the home) was found unable to predict mothers' parenting stress ($\beta = .04, p > .05$). This finding did not concur with the study of Tassanee Prasopkittikun, Fongcum Tilokskulchai, & Narumon Vipuro (2010) on correlations between maternal occupational characteristics and parenting stress which found maternal occupation to be negatively related to parenting stress. Working outside the home allows mothers the opportunity to stay in touch with outside society and thereby reduces feelings of self-absorption and focus on housework, care-giving and family. In this study, however, the maternal occupational characteristics were not found to have influence on parenting stress, possibly because maternal occupational characteristics, which are divided into working at home and working outside the home, constitute an inadequate group of variables for showing the effects of the variable on parenting stress. Thus, to be able to explain the stress phenomenon in this study one must also consider the perspective of occupation rather than restricting consideration to whether the mother work at home or outside the home. In this study, for example, maternal occupational characteristics must be considered. Therefore, not finding an influence in maternal occupational characteristics in this study may not be sufficiently capable of indicating that maternal occupation is not a parenting stress predictor. Additional studies must be also be conducted on other dimensions of the aforementioned variables.

3. Characteristic of the Infants

3.1 Ease-difficult child was found to be positively correlated with parenting stress ($r = .279, p < .01$). This finding concurs with the study of Tassanee Prasopkittikun, Fongcum Tilokskulchai, & Narumon Vipuro (2010) who found ease-difficult child to be positively correlated with parenting stress. Despite its correlation with parenting stress, easy-difficult child was found unable to predict mothers' parenting stress ($\beta = .17, p > .05$). This finding differed from the studies of Mulsow and colleagues (2002) and of Ostberg and Hagekull (2000) who found infant temperament characterized as difficult child to be a variable affecting parenting stress. Note that easy-difficult child and perceived self-efficacy were correlated with each

other ($r = -.339, p < .001$), and perceived self-efficacy was also correlated with parenting stress ($r = -.403, p < .001$) and able to explain the variance of the total parenting stress score in this study. Beyond what easy-difficult child shared with perceived self-efficacy, it did not account for any of the variance in the total parenting stress score.

Recommendations

According to the findings, predictive variables, such as perceived self-efficacy and social support are modifiable variables. Nurses should create activities or programs to promote mothers' perceived self-efficacy for when mothers return home with their infants. In addition, people close to the mother and family members should be encouraged and provided with knowledge and instruction about infant care. They should be aware of their own significance as people who can relieve the mothers' burdens and take part in infant care. Also, nurses should provide related information and sources of benefits to the mothers, possibly in the form of direct call services when the mothers require advice or instructions, or arranging a consultation corner to provide consultation on childcare to mothers who bring their children to receive immunization at the Well-Child Department in addition to regular health check-up appointments.

รายการอ้างอิง

- กุศล สุนทรธาดา อุไรวรรณ คณิงสุขเกษม กาญจนา ตั้งชลทิพย์ และสุริย์พร พันพื้ง. (2541). สถานการณ์และองค์ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ. (2541). รายงานการทบทวนองค์ความรู้เรื่องเด็กเยาวชนและครอบครัวในประเทศไทยและข้อเสนอเชิงนโยบายและการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- จินตนา วัชรสินธุ์ สุนทราวดี เขียวพิเชษฐ และวรรณิ์ เดียววิเศษ. (2554). ปัจจัยทำนายความเครียดของการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรอายุ 0-3 ปี. วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา, 6(1), 32-41.
- คลฤดี แดงน้ำกุ่ม. (2549). ความเครียดของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็กสมาธิสั้น. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวช คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ ประสพกิตติคุณ. (2544). ปัจจัยที่อิทธิพลต่อความสามารถของมารดาในการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านแก่ทารกคลอดก่อนกำหนด. วารสารการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์, 1(3), 42-55.
- ทัศนีย์ ประสพกิตติคุณ ฟองคำ ติลกสกุลชัย และนฤมล วิปुโร. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูเด็กทารกวัยขวบปีแรก. วารสารพยาบาลศาสตร์, 28(1), 19-27.
- นภัสวรรณ แก้วหลวง และจินตนา วัชรสินธุ์. (2547). ผลของการใช้กลุ่มช่วยเหลือตนเองต่อพฤติกรรมดูแลบุตรและความเครียดของการเป็นมารดาในมารดาที่มีบุตรเจ็บป่วยด้วยโรคธาลัสซีเมีย. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 12(1), 60-73.
- นฤมล วิปุโร และทัศนีย์ ประสพกิตติคุณ. (2551). แบบสอบถามการรับรู้โดยภาพรวมต่อพื้นฐานอารมณ์ทารก: ความเที่ยงแบบทดสอบซ้ำ. วารสารสภาการพยาบาล, 23(2), 82-92.
- นฤมล วิปุโร ทัศนีย์ ประสพกิตติคุณ ฟองคำ ติลกสกุลชัย และกรรณิการ์ วิจิตรสุคนธ์. (2551). ปัจจัยทำนายการรับรู้สมรรถนะตนเองของมารดาในการดูแลทารก. วารสารพยาบาลศาสตร์, 25(2), 47-59.

- นิตยสาร Real Parenting คู่มือแท้งจริงเพื่อชีวิตสมดุของพ่อแม่ยุคใหม่. (2549). 5 ปัญหา รุมเร้าทำเอาคุณแม่เครียด. from http://www.dmh.go.th/sty_libnews/news/view.asp?id=5160
- บุญใจ ศรีสถิตยน์รากร. (2553). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพยาบาลศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ยูแอนดีไอ อินเตอร์มีเดีย.
- ประกาศา ชินภาส. (2552). คู่มือการเลี้ยงดูลูกวัยแรกเกิด-6ปี. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญ. (2551). ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ญศรี พิชัยสนธิ. (2522). อนามัยครอบครัว. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- มรรยาท รุจิวิทย์. (2548). การจัดการความเครียดเพื่อสร้างเสริมสุขภาพจิต. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2549). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริกุล อิศรานุรักษ์ และปณิสุทิสุคนธ์. (2551). การอบรมเลี้ยงดูเด็ก. วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา, 1, 105-118.
- สุชา จันทน์เอม. (2540). จิตวิทยาพัฒนาการ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- อรพรรณ ลีอนุชวัชชัย. (2541). การบริหารทารกและเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพมหานคร: บริษัทบุ๊คเน็ต จำกัด.
- Abidin, R. R. (1990). Introduction to the special issue: The stresses of parenting. *Journal of Clinical Child Psychology*, 19, 298-301.
- Abidin, R. R. (1995). *Parenting stress index: Professional manual (3 rd ed.)*. Odessa: FL: Psychological Assessment Resources.
- Abidin, R. R., & Burke, W. T. (1978). *The development of the Parenting Stress Index*: Paper presented at the annual meeting of the American Psychological Association, Toronto.
- Bandura, A. (1997). *Self-Efficacy: The Exercise of Control*. New York: W. H. Freeman and Company.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55, 83-96.
- Bobak, I. M., & Jensen, M. D. (1993). *Maternity & gynecologic care: The nurse and the family* (5th ed.): St. Louis: CV. Mosby.

- Bomar, P. J. (1989). *Nurses and family health promotion: Concepts, assessment, and interventions*; Baltimore: Williams & Wilkins.
- Bonds, D. D., Gondoli, D. M., Sturge-Apple, M. L., & Salem, L. N. (2002). Parenting stress as a mediator of the relation between parenting support and optimal parenting. *Parenting: Science and Practice*, 2, 409-435.
- Burns, N., & Grove, S. K. (1997). *The practice of nursing research conduct, critique, and utilization* (3rd ed.). Philadelphia, PA: Saunders Company.
- Carey, W. B., & McDevitt, S. C. (1978). Revision of the infant temperament questionnaire. *Pediatrics*, 61(5), 735-739.
- Chan, Y. C. (1994). Parenting stress and social support of mothers who physically abuse their children in Hong Kong. *Child Abuse & Neglect*, 18, 261-269.
- Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological Bulletin*, 112(1), 155-159.
- Cohen, S., Kamarch, T., & Mermelstein, R. (1983). A global measure of perceived stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 24, 385-396.
- Combs-Orme, T., Cain, D. S., & Wilson, E. E. (2004). Do maternal concerns at delivery predict parenting stress during infancy? . *Child Abuse & Neglect* 28, 377-392.
- Creasey, G., & Jarvis, P. A. (1994). Relationships between parenting stress and developmental functioning among 2-year olds. *Infant Behavior and Development*, 17, 423-429.
- Deater-Deckard, K. (2005). Parenting stress and children's development: Introduction to the special issue. *Infant and Child Development*, 14, 111-115.
- Fishbein, E. G. (1984). Expectant father's stress--due to the mother's expectations? *Journal of Obstetric, Gynecologic, and Neonatal Nursing*, 13(5), 325-328.
- Garbarino, J., Kostelny, K., & Dubrow, N. (1991). *No place to be a child: Growing up in a war zone*. Lexington, MA: Heath.
- Harkness, S., & Super, C. (1995). *Culture and parenting*. In M. H. Bornstein (Ed.), *Handbook of Parenting: Biology and Ecology of Parenting Vol. 2*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Hockenberry, M. J., Winson, D., & Winkelstein, M. L. (2005). Family influences on child health promotion. In *Wong's essentials of pediatric nursing*. St. Louis: Mosby.
- Holden, G. W. (1997). *Parents and the dynamics of child rearing*. Boulder, CO: Westview Press.

- Holmes, T. H., & Rahe, R. H. (1976). The social readjustment rating scale. *Journal of Psychosomatic Research*, 11, 213.
- House, J. S. (1981). *Work Stress and Social Support Reading*. MA: Addison-Wesley.
- Jones, L. T., & Prinz, R. J. (2005). Potential roles of parental self-efficacy in parent and child adjustment: A review. *Clinical Psychology Review*, 25, 341-363.
- Lavee, Y., Sharlin, S., & Katz, R. (1996). The effect of parenting stress on marital quality. an integrated mother-father model. *Journal of Family Issues*, 17, 114-135.
- Lee, M., Chen, Y., Wang, H., & Chen, D. (2007). Parenting stress and related factors in parents of children with Tourette syndrome. *Journal of Nursing Research*, 15(3), 165-173.
- McConachie, H., Hammal, D., Welsh, B., Keane, B., Waterston, T., Paker, L., et al. (2008). Wellbeing of new mothers. *Communication Practitioner*, 81(3), 19-22.
- McKelvey, L. M., Fitzgerald, H. E., Schiffman, R. F., & VonEye, A. (2002). Family stress and parent-infant interaction : The mediating role of coping. *Infant Mental Health Journal*, 23, 164-181.
- Melson, G. F., Windecker-Nelson, E., & Schwartz, R. L. (1998). Support and stress in mothers and fathers of young children. *Early Education and Development*, 9, 261-281.
- Mercer, R. T. (1983). Assessing and counseling teenage mothers during the perinatal period. *Nursing Clinics of North America*, 18(2), 293-301.
- Molfese, V. J., Rudasill, K. M., Beswick, J. L., Jacobi-Vessels, J. L., Ferguson, M. C., & White, J. M. (2010). Infant temperament, maternal personality, and parenting stress as contributors to infant developmental outcomes. *Merrill-Palmer Quarterly*, 56, 49-79.
- Muhlenkamp, A. F., & Sayles, J. A. (1986). Self-esteem, social support and positive health practices. *Nursing Research*, 35(6), 334-338.
- Mulsow, M., Caldera, Y. M., Pursley, M., Reifman, A., & Houston, A. C. (2002). Multilevel factors influencing maternal stress during the first three years. *Journal of Marriage and Family*, 64, 944-956.
- Ostberg, M., & Hagekull, B. (2000). A structural modeling approach to the understanding of parenting stress. *Journal of Clinical Child Psychology*, 29(4), 615-625.
- Ostberg, M., Hagekull, B., & Hagelin, E. (2007). Stability and prediction of parenting stress. *Infant and child Development*, 16, 207-223.

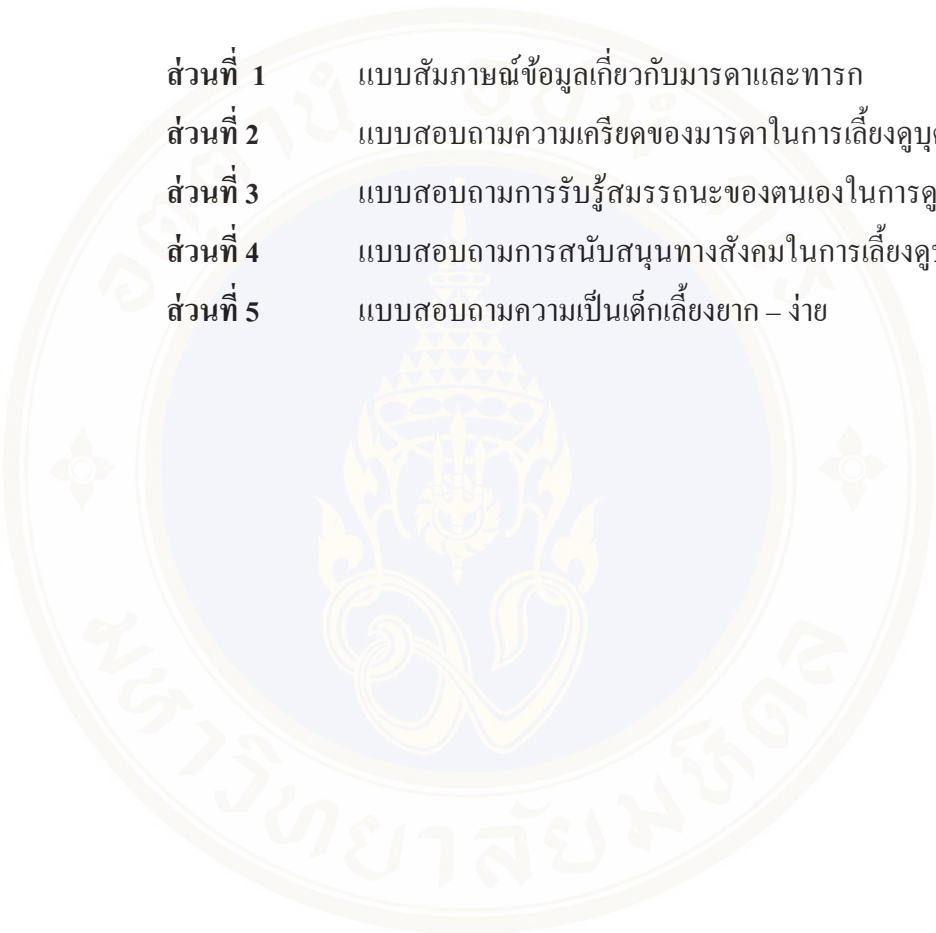
- Pascoe, J. M., Ialongo, N. S., Horn, W. F., Reinhart, M. A., & Perradatto, D. (1988). The reliability and validity of the maternal social support index. *Family Medical*, 20(4), 271-276.
- Prasopkittikun, T., Tilokskulchai, F., Sinsuksai, N., & Sitthimongkol, Y. (2006). Self-efficacy in infant care scale: Development and psychometric testing. *Nursing and Health Sciences*, 8, 44-50.
- Quittner, A. L., Glueckauf, R. L., & Jackson, D. N. (1990). Chronic parenting stress: Moderating versus mediating effects of social support. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(6), 1266-1278.
- Raikes, H. A., & Thompson, R. A. (2005). Efficacy and social support as predictors of parenting stress among families in poverty. *Infant Mental Health Journal*, 26, 177-190.
- Secco, M. L. (2002). The infant care questionnaire: Assessment of reliability and validity in a sample of healthy mothers. *Journal of Nursing Measurement*, 10(14), 97-110.
- Secco, M. L., & Moffatt, M. E. K. (2003). Situational, maternal, and infant influences on parenting stress among adolescent mothers. *Taylor & Francis Healthsciences*, 26, 103-122.
- Selyes, H. (1976). *The stress of life*. New York: Van Nostand Reinhold.
- Silver, E. J., Heneghan, A. M., Bauman, L. J., & Stein, R. E. K. (2006). The relationship of depressive symptoms to parenting competence and social support in inner-city mothers of young children. *Maternal and Child Health Journal* 10(1), 105-112.
- Sinsuksai, N. (1998). *The relative contributions of maternal demographics, socials support, stress and maternal self-efficacy to home environment of 6-12-month- old infants of Thai mothers*. Unpublished Dissertation, The University of Texas at Austin, Austin, TX.
- Tackett, J., & Hunsberger, M. (1981). *Family centred care of children and adolescents*. Philadelphia: WB Saunders.
- Tahmassian, K., Anari, M. A., & Fathabadi, M. A. (2011). *The influencing factors of parenting stress in iranian mothers*. Paper presented at the International conference on social science and humanity, IACSIT Press, Singapore.
- Thomas, A., & Chess, S. (1977). *Temperament and development*. New York: Brunner/ Mazel.

- Tulman, L., Fawcett, J., Groblewski, L., & Silverman, L. (1990). Changes in functional status after childbirth. *Nursing Research*, 39, 70-75.
- Weisz, J. R., Rothbaum, F., & Blackburn, T. F. (1984). Standing out and standing in : The psychology of control in the U.S. and Japan. *American Psychologist*, 39, 955-969.
- Younger, J. B. (1991). A model of parenting stress. *Research in Nursing & Health*, 14, 197-204.

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

-
- ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับมารดาและทารก
ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร
ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก
ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร
ส่วนที่ 5 แบบสอบถามความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย

วันที่เก็บข้อมูล/...../.....

เลขที่แบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับมารดาและทารก

คำชี้แจง คำถามต่อไปนี้ เป็นคำถามเกี่ยวกับท่านและบุตรของท่านที่มีอายุระหว่าง 6 เดือน – 12 เดือน

ข้อมูลเกี่ยวกับมารดา

1. ปัจจุบันท่านอายุ.....ปี
2. ท่านจบการศึกษาสูงสุดระดับใด.....
3. ท่านมีอาชีพ.....
4. ลักษณะงานที่ทำ.....
5. อาชีพของท่านต้องทำงานที่ใด
 - [] ในบ้าน โปรระยะเวลา.....หรือท่านทำงานวันละ.....ชั่วโมง
 - [] นอกบ้าน โปรระยะเวลา.....หรือท่านทำงานวันละ.....ชั่วโมง
5. รายได้ครอบครัวโดยประมาณเดือนละ.....บาท
6. รายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายหรือไม่
 - [] เพียงพอ [] ไม่เพียงพอ
7. ภายในครอบครัวของท่าน ใครเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - [] ตัวท่านเอง [] ผู้อื่น โปรระยะเวลา.....
8. ท่านมีบุตรทั้งหมด.....คน บุตรที่ยังมีชีวิตอยู่จำนวน.....คน
จำนวนบุตรที่ต้องดูแลในบ้านเดียวกันขณะนี้ปัจจุบันจำนวน.....คน
9. ท่านเคยมีประสบการณ์การดูแลทารกวัยขวบปีแรกหรือไม่ (ซึ่งอาจเป็นบุตรของท่านหรือเด็กคนอื่นก็ได้)
 - [] ไม่เคย [] เคย โปรระยะเวลาความสัมพันธ์กับเด็ก.....

ข้อมูลเกี่ยวกับบุตร

1. บุตรคนที่ท่านพามาโรงพยาบาลวันนี้ (ต้องมีอายุระหว่าง 6 เดือน – 12 เดือน)

อายุ.....เดือน.....วัน

เพศ [] ชาย [] หญิง

2. ผู้ที่ดูแลบุตรของท่านคนนี้เป็นประจำคือ

[] ตัวท่านเอง [] ผู้อื่น โปรดระบุ.....

3. บุตรของท่านคนนี้ได้รับการเลี้ยงดูที่ไหน

[] ที่บ้าน

[] ที่สถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ตั้งแต่เวลา.....ถึงเวลา.....

[] ที่อื่นๆ โปรดระบุ.....ตั้งแต่เวลา.....ถึงเวลา.....

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร

คำชี้แจง ขอให้ท่านอ่านข้อความแต่ละข้อ และทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด

คำว่า ลูก หรือ ลูกคนนี้ ในข้อความต่อไปนี้ หมายถึงลูกของท่านซึ่งขณะนี้มีอายุระหว่างขวบปีแรก

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
1. ฉันมักคิดเสมอว่าฉันไม่สามารถจัดการสิ่งต่างๆ เกี่ยวกับลูกได้ดี					
2. ฉันพบว่าตัวเองได้ละทิ้งหลายอย่างในชีวิตเพื่อให้เวลากับการดูแลลูกคนนี้					
3. ฉันรู้สึกว่าฉันถูกผูกมัดไว้กับภาระของความเป็นแม่					
4. ตั้งแต่มีลูกคนนี้ ฉันมีความรู้สึกที่ไม่สามารถทำสิ่งที่แปลกใหม่ในชีวิตได้					
5. ตั้งแต่มีลูกคนนี้ ฉันมีความรู้สึกว่าคุณแม่จะไม่ได้ทำในสิ่งที่ฉันชอบหรืออยากทำเลย					
..... คำถามในข้อ 34 – 36 เลือกคำตอบในข้อใดข้อหนึ่งจากข้อ ก – จ โดยทำเครื่องหมาย O ล้อมรอบคำตอบที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด 36. กรุณาพิจารณาอย่างรอบคอบและนับสิ่งที่ลูกทำให้คุณรำคาญบ่อยๆ เช่น (โยเย กรีดร้อง คราง สี้อๆ ต่อต้าน อมข้าว เป็นต้น) ว่ามีทั้งหมดกี่เรื่อง ก. 1 – 3 เรื่อง ข. 4 – 5 เรื่อง ค. 6 – 7 เรื่อง ง. 8 – 9 เรื่อง จ. มากกว่า 10 เรื่อง					

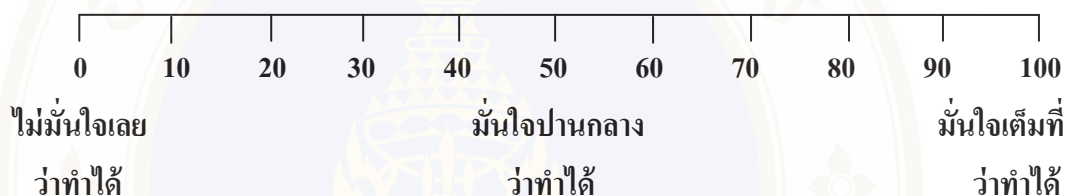
ส่วนที่ 3

แบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก

คำชี้แจง ข้อความต่อไปนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการรับรู้ความมั่นใจของท่านในการเลี้ยงดูบุตรที่มีอายุระหว่างแรกเกิดถึงหนึ่งปี ขอให้ท่านอ่านข้อความดังกล่าวแล้วพิจารณาว่าท่านมีความมั่นใจกี่เปอร์เซ็นต์ว่าท่านจะสามารถให้การเลี้ยงดูบุตรของท่านตามข้อความนั้น

ถึงแม้ว่าท่านยังไม่มีประสบการณ์ตามข้อความนั้นๆ เลย ก็ขอให้ท่านพิจารณาว่าถ้ามีเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น ท่านมั่นใจกี่เปอร์เซ็นต์ว่าท่านจะสามารถให้การดูแลทารกได้ตามข้อความนั้น

วิธีการตอบ ให้ท่านพิจารณาระดับความมั่นใจของท่าน โดยให้ท่านเขียนตัวเลขที่แสดงถึงระดับความมั่นใจของท่านลงในช่องสี่เหลี่ยมทางขวามือ

ตัวอย่าง

ก. เมื่อลูกวัยร่นถามฉันเกี่ยวกับเรื่องเพศ ฉันสามารถตอบคำถามลูกได้โดยไม่ลำบากใจ

30

จากคำตอบในตัวอย่างแสดงว่า คุณแม่ท่านนี้มีความมั่นใจ 30 เปอร์เซ็นต์ที่จะตอบคำถามลูกเกี่ยวกับเรื่องเพศโดยไม่ลำบากใจ

เมื่อท่านเข้าใจวิธีการตอบและพร้อมที่จะตอบคำถามแล้ว โปรดตอบข้อความต่อไปนี้

ข้อความ	เปอร์เซ็นต์ความมั่นใจ
1. ฉันมั่นใจว่า ฉันสามารถบอกได้ว่าลูกควรมีความสามารถที่จะทำอะไรได้บ้างในวัยนี้	
2. ฉันมั่นใจว่า ฉันสามารถจัดหาของเล่นที่มีเสียงดนตรีมาให้ลูก หรือเปิดเพลงร้องเพลงให้ลูกฟัง	
3. แม้ว่าฉันจะมีภารกิจอื่นๆ มากมาย แต่ฉันมั่นใจว่า ฉันสามารถหาเวลามาร่วมเล่นกับลูกได้ทุกวัน	
4. ฉันมั่นใจว่า ฉันสามารถสอนให้ลูกรู้จักง่ายๆ ที่เกี่ยวกับคน สัตว์ สิ่งของ และเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันได้	
5. ฉันมั่นใจว่า ฉันสามารถยอมให้ลูกใช้มือหยิบจับอาหารเข้าปากเองได้แม้จะหกเลอะเทอะก็ตาม	

ข้อความ	เปอร์เซ็นต์ ความมั่นใจ
.....	
.....	
.....	
.....	
42. ฉันมั่นใจว่า ฉันสามารถเสาะหาความรู้เกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงลูกจากแหล่งต่างๆได้	

ส่วนที่ 4

แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร

คำชี้แจง ขอให้ท่านอ่านข้อความแต่ละข้อ และทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
1. ตลอดเวลาที่เลี้ยงลูก ฉันได้รับความรัก ความเอาใจใส่ และความเห็นอกเห็นใจจากคน รอบข้างเสมอ					
2. เมื่อนั้นมีความวิตกกังวลเรื่องลูกหรือการ เลี้ยงลูก มีคนคอยปลอบโยน หรือให้กำลังใจ ฉัน					
3. ฉันมีคนที่ฉันสามารถ พุดคุย ซักถาม แลกเปลี่ยนข้อมูล เกี่ยวกับเรื่องการเลี้ยงลูกได้ อย่างเข้าอกเข้าใจกัน					
..... 24. ให้คุณเลือกบุคคลที่มีความสำคัญในการให้ความช่วยเหลือคุณในการเลี้ยงดูคนนี้ 3 อันดับ แรกโดยใส่หมายเลข 1 – 3 ในช่อง [] ที่กำหนดให้ โดยที่ 1 หมายถึง บุคคลนั้นมีความสำคัญที่สุด 2 หมายถึง บุคคลนั้นมีความสำคัญเป็นอันดับ 2 และ 3 หมายถึง บุคคลนั้นมีความสำคัญเป็นอันดับ 3 [] สามี [] บิดา มารดา ของคุณหรือของสามี [] ปู่ ย่า ตา ยาย ของคุณหรือของสามี [] ญาติ [] เพื่อน [] เพื่อนบ้าน [] บุคลากรทางสุขภาพ [] อื่นๆ ระบุ.....					

ส่วนที่ 5

แบบสอบถามความเป็นเด็กเลี้ยงยาก – ง่าย

คำชี้แจง ขอให้ท่านอ่านข้อความแต่ละข้อ และทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. โดยทั่วไปแล้วเด็กคนนี้เป็นเด็กที่เลี้ยงง่ายหรือยากเพียงไร

- ☐ 1. เลี้ยงง่ายมาก
- ☐ 2. เลี้ยงง่าย
- ☐ 3. ค่อนข้างเลี้ยงง่าย
- ☐ 4. ค่อนข้างเลี้ยงยาก
- ☐ 5. เลี้ยงยาก
- ☐ 6. เลี้ยงยากมาก

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามความเครียดในการ
เลี้ยงดูบุตร และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร

1. อาจารย์ ดร. อรุณรัตน์ ศรีจันทร์นิตย์

อาจารย์พยาบาลสาขาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉันทิกา จันทรเปี้ย

อาจารย์พยาบาลสาขาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล

3. อาจารย์ ดร. นันทิยา วัฒมา

อาจารย์พยาบาลสาขาการพยาบาลสาธารณสุขศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล

4. อาจารย์ณัฏฐา วรรณะวิโรจน์

พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ อาจารย์พยาบาล
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี

5. นางศิริเพ็ญ ชื่นประเสริฐ

พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ภาคผนวก ก
การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

เอกสารแสดงการพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย ประกอบด้วย

1. เอกสารอนุมัติการทำวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน ของคณะพยาบาล
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2. เอกสารรับรองโครงการวิจัย โดยคณะกรรมการวิจัย โรงพยาบาลชลบุรี

COA.No.MU-IRB/C 2010/ 56.0408

Documentary Proof of Mahidol University Institutional Review Board Panel C (Nursing)

Title of Project: FACTORS PREDICTING PARENTING STRESS IN MOTHERS OF INFANTS

Project Number: MU-IRB/C 2010/ 69.0106

Principle Investigator: Miss Sumatchara Manachevakul

Name of Institution: Faculty of Nursing Mahidol University

Approval includes

- 1) MU-IRB/C Submission form version received date 30 July 2010
- 2) Participant Information sheet version date 30 July 2010
- 3) Consent form version date 30 July 2010
- 4) Questionnaire version received date 30 July 2010

Mahidol University Institutional Review Board Panel C (Nursing) is in full compliance with International Guidelines for Human Research Protection such as Declaration of Helsinki, The Belmont Report, CIOMS Guidelines and the International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice (ICH-GCP)

Date of Approval: 4 August 2010

Date of Expiration: 4 August 2011

Signature of Chair: *Pornsri Sriussadaporn.*
(Associate Professor Pornsri Sriussadaporn)
Chair

Signature of Dean, Faculty of Nursing *Fongcum Tilokakul*
(Associate Professor Dr. Fongcum Tilokskulchai)
Dean, Faculty of Nursing

Office of Institutional Review Board panel C (Nursing) Room 502 Faculty of Nursing, 2 Phrannok Road,
Bangkok 10700, THAILAND Tel: (662)-419-7466-80 Ext. 1500, 1503

COA.No.MU-IRB/C 2010/ 56.0408 (Renewal)

Documentary Proof of Institutional Review Board Faculty of Nursing Mahidol University

Title of Project: FACTORS PREDICTING PARENTING STRESS IN MOTHERS OF INFANTS

Project Number: MU-IRB/C 2010/ 69.0106

Principle Investigator: Miss Sumatchara Manachevakul

Name of Institution: Faculty of Nursing Mahidol University

Approval includes

- 1) MU-IRB/C Submission form version received date 30 July 2010
- 2) Participant Information sheet version date 30 July 2010
- 3) Consent form version date 30 July 2010
- 4) Questionnaire version received date 30 July 2010

Institutional Review Board Faculty of Nursing Mahidol University is in full compliance with International Guidelines for Human Research Protection such as Declaration of Helsinki, The Belmont Report, CIOMS Guidelines and the International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice (ICH-GCP)

Renewal date(1st): 5 April 2012

Expired date: 4 April 2013

Signature of Chair: *Pornsri Sriussadaporn*
(Associate Professor Pornsri Sriussadaporn)
Chair

Signature of Dean, Faculty of Nursing *Fongcum Tilokskulchai*
(Associate Professor Dr. Fongcum Tilokskulchai)
Dean, Faculty of Nursing

Office of Institutional Review Board Faculty of Nursing Mahidol University Room 502 Faculty of Nursing, Mahidol University
2 Phrannok Road, Bangkok 10700, THAILAND Tel: (662)-419-7466-80 Ext. 1500, 1503

เอกสารเลขที่ 30 /2553

เอกสารรับรองโครงการวิจัย
โดย คณะกรรมการวิจัย โรงพยาบาลชลบุรี

โครงการวิจัย : ปัจจัยทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก
FACTORS PREDICTING PARENTING STRESS IN MOTHERS
OF INFANTS

ผู้ดำเนินการวิจัยหลัก : นางสาวสุ่มจรรยา มานะชีวกุล

หน่วยงานที่รับผิดชอบ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

คณะกรรมการวิจัยโรงพยาบาลชลบุรีได้พิจารณาแล้วเห็นว่าสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของ
โครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2553 จนถึงวันที่ 31 ตุลาคม 2553

ออกหนังสือ ณ วันที่ 10 กรกฎาคม 2553

ลงนาม

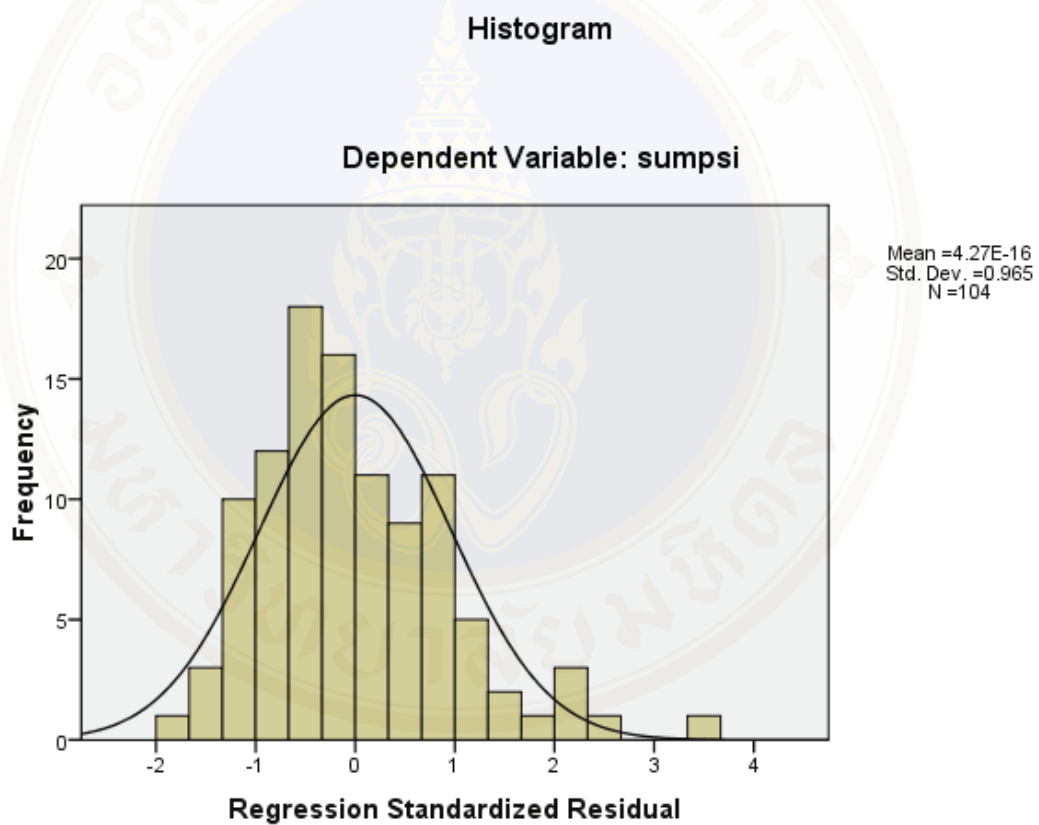
(นายแพทย์พงษ์เทพ ไชยประสิทธิ์)
ประธานคณะกรรมการวิจัย

ลงนาม

(นายแพทย์ชาติร์ ดันดิยวงศ์)
ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลชลบุรี

ภาคผนวก ง
การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

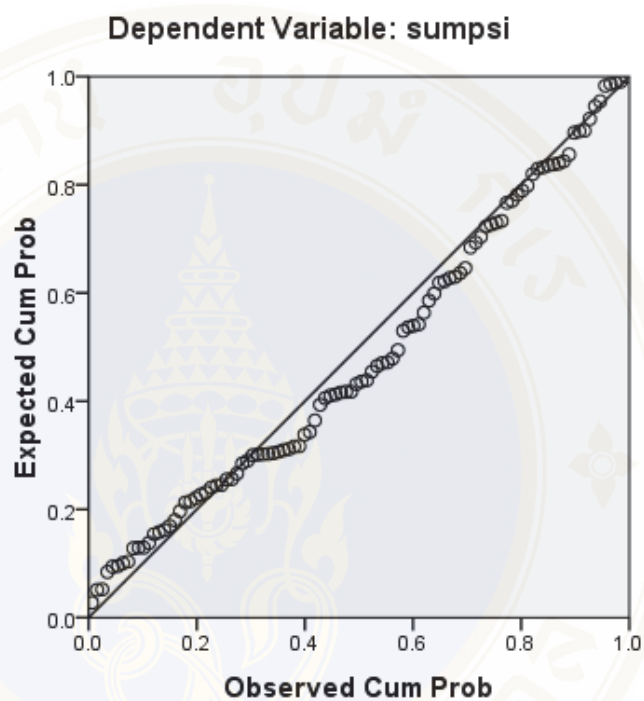
1. ตรวจสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติ (Normality)

จากการตรวจสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติ (Normality) นั้น จะเห็นว่ากราฟที่ได้มีลักษณะเป็นโค้งปกติ แสดงว่าข้อมูลมีการกระจายแบบปกติ

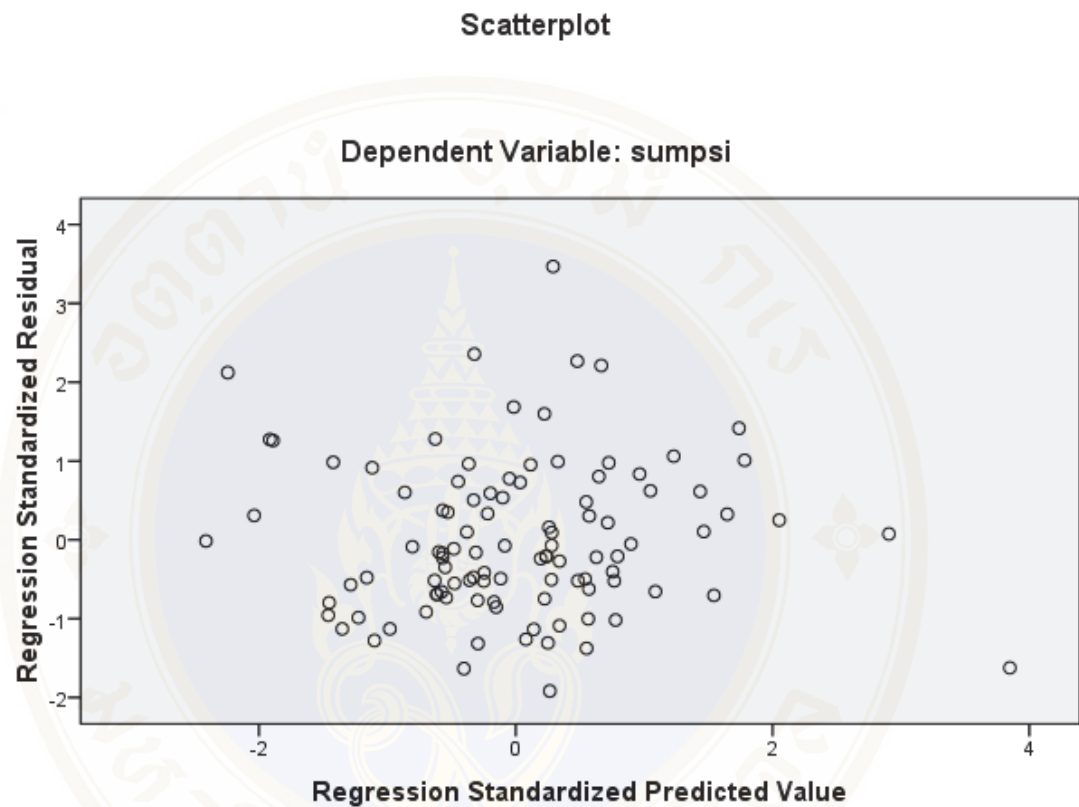
2. ตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Linearity)

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual

จากการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Linearity) จะเห็นว่า Prob. ของข้อมูลมีการเรียงตัวใกล้เคียงเส้นตรงซึ่งถือว่าการแจกแจงแบบปกติ

3. ตรวจสอบค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ของตัวแปรพยากรณ์มีค่าคงที่ (Homocedasticity)

จากการตรวจสอบค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ของตัวแปรพยากรณ์มีค่าคงที่ (Homocedasticity) จากกราฟจะเห็นได้ว่าการกระจายของเหนือและใต้ระดับ 0.00 มีพื้นที่ใกล้เคียงกันและเป็นแนวที่เหลี่ยมนั่นได้ว่าแสดงว่าความคลาดเคลื่อนมีความแปรปรวนคงที่

4. ตรวจสอบความเป็นอิสระจากกันของค่าความคลาดเคลื่อนระหว่างตัวแปรพยากรณ์และตัวแปรเกณฑ์ (Autocorrelation)

- ตรวจสอบความเป็นอิสระต่อกันของ error โดยใช้ค่า Durbin – Watson

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	.520 ^a	.271	.217	18.33236	1.997

a. Predictors: (Constant), ความเป็นเด็กเลี้ยงยาก - ง่าย, อายุมารดา, ระดับการศึกษามารดา, ลักษณะอาชีพของมารดา, การสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงดูบุตร, จำนวนบุตรที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันขณะปัจจุบัน, การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก

b. Dependent Variable: ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร

- ตรวจสอบตัวแปรอิสระต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเอง (Multicollinearity) โดยใช้ค่า

Variance inflation factor (VIF)

Coefficients ^a									
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95% Confidence Interval for B		Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound	Tolerance	VIF
1 (Constant)	141.713	20.096		7.052	.000	101.823	181.604		
อายุมารดา	.417	.301	.132	1.385	.169	-.180	1.015	.833	1.200
ระดับการศึกษา มารดา	-.493	.674	-.068	-.731	.466	-1.831	.845	.889	1.125
จำนวนบุตรที่อาศัย อยู่ในบ้านเดียวกัน ขณะปัจจุบัน	-5.146	3.948	-.123	-1.304	.195	-12.983	2.690	.855	1.170
การรับรู้สมรรถนะ ของตนเองในการ ดูแลทารก	-.336	.163	-.226	-2.061	.042	-.660	-.012	.631	1.585
ลักษณะอาชีพของ มารดา	3.137	3.805	.075	.824	.412	-4.416	10.691	.909	1.100
การสนับสนุนทาง สังคมในการดูแล บุตร	-.531	.227	-.246	-2.342	.021	-.981	-.081	.689	1.451
ความเป็นเด็กเลี้ยง ยาก – ง่าย	4.365	2.296	.178	1.901	.060	-.192	8.922	.863	1.158

a. Dependent Variable: ความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร

จากการตรวจสอบตัวแปรอิสระต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเอง (Multicollinearity) โดยใช้ค่า Variance inflation factor (VIF) ซึ่งจากตารางพบว่า ค่า VIF < 4 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเอง และค่า Tolerance > 0.2 แสดงว่าไม่เกิด Multicollinearity

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางสาวสุ่มจรรยา มานะชีวกุล
วัน เดือน ปี เกิด	10 กุมภาพันธ์ 2527
สถานที่เกิด	จังหวัดชลบุรี
ประวัติการศึกษา	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี, พ.ศ. 2545 – 2548: พยาบาลศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล, พ.ศ. 2555: พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการพยาบาลเด็ก)
ที่อยู่ปัจจุบัน	145 ถนนระเบียบกิจอนุสรณ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา 24110 โทรศัพท์ 08-4653-3455 E-mail : ajnancando@hotmail.com
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันและสถานที่ทำงาน	พยาบาลวิชาชีพ ปฏิบัติการ ภาควิชา การพยาบาลเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี 69/1 หมู่ 2 อำเภอมือทอง จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2549 – ปัจจุบัน โทรศัพท์ 038-285534 ต่อ 221